
**VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE
FAKULTA FINANCÍ A ÚČETNICTVÍ
KATEDRA FINANČNÍHO ÚČETNICTVÍ A AUDITINGU**

PEDAGOGICKÁ KONFERENCE

Vybraná témata účetnictví a daní

25. ročník

Praha 6. prosince 2025

**VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE
FAKULTA FINANCÍ A ÚČETNICTVÍ
KATEDRA FINANČNÍHO ÚČETNICTVÍ A AUDITINGU**

PEDAGOGICKÁ KONFERENCE

Vybraná témata účetnictví a daní

25. ročník

Praha 6. prosince 2025

© 2025 – Ing. Jan Molín, Ph.D. – ed.

© Vysoká škola ekonomická v Praze, Nakladatelství Oeconomica – Praha 2025

ISBN 978-80-245-2577-8

Obsah

Aktuálne výzvy používania AI v praxi a vzdelávaní v kontexte priorít EÚ	4
Ing. Daša Mokošová, PhD.	
Účtovnícka profesia a jej výzvy v súčasnosti	12
prof. Ing. Mgr. Renáta Pakšiová, PhD.	
Novela zákona o účetnictví versus nový zákon o účetnictví	21
Ing. Václav Černý, Ph.D.	
Budoucnost účetních dokladů	31
Mgr. Ing. Dana Bárková, Ph.D.	
Výukové využití případové studie pro pochopení nákladového členění podle účelu.....	40
Ing. Jaroslava Janhubová	
Riadenie a vykazovanie rizík v poisťovni.....	46
doc. Ing. Jitka Meluchová, PhD.	
Odpisy versus úpravy hodnot trvalé	55
Ing. Václav Černý, Ph.D.	

Aktuálne výzvy používania AI v praxi a vzdelávaní v kontexte priorit EÚ[#]

Ing. Daša Mokošová, PhD.

Ekonomická univerzita v Bratislave
Fakulta hospodárskej informatiky
katedra účtovníctva a audítorstva
Dolnozemska cesta 1, 852 35 Bratislava
dasa.mokosova@euba.sk

1. Úvod

ChatGPT, Gemini cez účet Google a Copilot ako súčasť balíka Microsoft Office 365 sú najznámejšími GenAI technológiami, ku ktorým sa bežne vedia dostať študenti, ako aj ostatná verejnosť. Niektorí, tieto technológie zatiaľ len preverujú z pohľadu správnosti poskytnutých údajov, iní už s nimi pracujú na profesionálnej úrovni. Vznik AI sa síce datuje do 50tych rokov minulého storočia, mílnikom však bolo sprístupnenie inteligentných nástrojov širokej verejnosti pred viac ako tromi rokmi. Konkrétne v roku 2022, keď bol v rozsahu OpenAI ponúknutý verejnosti chatbot s umelou inteligenciou, známy pod názvom ChatGPT. Jeho posledná zverejnená verzia je s podporou GPT-5. Na základných, stredných a aj vysokých školách, a aj v iných vzdelávacích inštitúciách a platformách sa od tohto okamihu začala riešiť dilema, do akého rozsahu by tieto nástroje mali využívať žiaci a študenti pri ich štúdiu a príprave na vyučovacie hodiny.

2. Analýza využívania AI nástrojov v praxi a s ňou súvisiace výzvy

Keďže stredné školy a vysoké školy pripravujú študentov pre prax, je dôležité v danom odbore sledovať vývoj a požiadavky praxe. V roku 2023 účtovnícke firmy identifikovali možnosti využitia umelej inteligencie pri riešení veľmi jasne a konkrétne zadefinovaných úloh, pri automatizácii rutinných úloh, pri rýchlom spracovaní veľkého počtu dát, v schopnosti transformácie údajov z jedného formátu do iného a pri uskutočnení rozsiahlych výpočtov vo veľmi krátkom čase (Thomson Reuters, 2023). Vlčko a Meluchová (2024) vo svojom výskume zameranom na operačné riziko digitalizácie účtovníctva poukázali na skutočnosť, že súčasný zákon o účtovníctve platný v Slovenskej republike bráni implementácii automatizácie účtovníctva založenej na umelej inteligencii, pretože nezohľadňuje možnú mieru chybovosti spôsobenú takouto automatizáciou. Je možné predpokladať, že prístup sa bude meniť podľa nastavenia regulácie zo strany Európskej únie (EÚ).

Thomson Reuters v rokoch 2024 a 2025 realizoval ďalší prieskum zameraný na využívanie nástrojov umelej inteligencie v štátnej správe a podnikateľskom prostredí, konkrétne v oblasti daňového poradenstva, vedenia účtovníctva, poskytovania právnych služieb, vykonávania auditu, odhaľovania podnikových rizík a podvodov. Prezentované výsledky sú veľmi zaujímavé, pretože za tak krátky čas ako je dvojročné obdobie sa preukázalo niekoľko faktov. Kým v roku 2024 bol v praxi pri umelej inteligencii najviac oceňovaný predpoklad zvýšenej efektivity a produktivity, za ktorým nasledovali nové príležitosti, inovácie a rast, očakávaná

[#] Tento príspevok bol spracovaný ako jeden z výstupov VEGA č. 1/0047/23 Význam priestorových spillover efektov v kontexte priority EÚ zelenšia a bezuhlíková Európa.

pozitivna zmena práce, asistencia pri rutinných úlohách a ako posledná bola respondentmi uvádzaná úspora času spolu so zjednodušením pracovných procesov, tak v roku 2025 sa výsledky výskumu zmenili. Dlhšie obdobie používania a vývoja chatbotov s umelou inteligenciou (ďalej aj ako „umelá inteligencia“) preukázalo, že najvýznamnejšia sa javí úspora času a zjednodušenie pracovných procesov, nasleduje očakávaný predpoklad zvýšenej efektivity a produktivity, nové príležitosti, inovácie a rast, poskytnutie užitočných nástrojov a riešení a na záver sa umiestnila pozitívna zmena práce.

Rovnaký fenomén bol zaznamenaný aj u skupiny respondentov, ktorí vnímajú používanie umelej inteligencie s obavou. V roku 2024 sa na čelo rebríčka dostala obava z presnosti poskytnutých informácií a dezinformácie, nasledoval skepticizmus ohľadom schopnosti dosiahnutia sľúbených výsledkov a to aj v súvislosti s prechádzajúcimi neúspechmi a ranným štádiom jej vývoja, obava z novej závislosti, strach z neznámeho v kontexte nejasného pozadia vývoja a nejasného vplyvu umelej inteligencie a ako posledné respondenti uviedli neetické, podvodné a nezákonné používanie umelej inteligencie. Po vyhodnotení výsledkov z výskumu realizovaného v roku 2025 na prvom mieste stále ostala obava z presnosti poskytnutých informácií a dezinformácie, nasledoval strach z neznámeho v kontexte nejasného pozadia vývoja umelej inteligencie, na rovnakej pozícii ako v roku 2024 ostala obava z novej závislosti, nasledoval skepticizmus ohľadom schopnosti dosiahnutia sľúbených výsledkov a to aj v súvislosti s prechádzajúcimi neúspechmi a rebríček obáv v roku 2025 uzatvorila potreba dôsledného monitoringu a kontroly.

Výskum Thomson Reuters však preukázal, že kým v roku 2024 obava respondentov výrazne prevyšovala nadšenie z tohto nástroja, tak v roku 2025 nadšenie mierne prevýšilo obavu z používania umelej inteligencie pri riešení pracovných úloh. Aj napriek pretrvávajúcim obavám sa v roku 2025 preukázalo výraznejšie využívanie umelej inteligencie u spoločností poskytujúcich daňové, účtovnícke a audítorské služby. Tieto spoločnosti aktuálne využívajú umelú inteligenciu pri prieskume daní, príprave daňových priznaní, daňovom poradenstve, vedení účtovníctva, zhrnutí dokumentov, overení dokumentov, príprave korešpondencie, dodržiavaní legislatívy, riadení dokumentov, komunikácii s klientom, audite, vyplňaní účtovnej závierky, financovaní, posudzovaní a zverejňovaní rizík, marketingu, rozvoji podnikania, HR a pri posudzovaní ESG a jeho zverejňovaní (Thomson Reuters, 2025). Najviac zdôrazňovaným dôvodom pre zavedenie umelej inteligencie do pracovných procesov v roku 2024 bola úspora nákladov, zvýšená efektivita a produktivita a získanie cenných informácií a trendov v danom odvetví.

Na druhej strane, dôvodmi pre nepoužívanie umelej inteligencie v pracovných procesoch bola hlavne nedôvera v spoľahlivosť a presnosť výstupov z umelej inteligencie a nedostatok ľudského prístupu a intuície. V roku 2025 sa úspora nákladov dostala až na piate miesto v poradí vymenovaných dôvodov pre zavedenie umelej inteligencie. V prvej štvorke dôvodov pre zavedenie umelej inteligencie sa objavila: automatizácia rutinných úloh a úloh s nízkou hodnotou, časová úspora, očakávané zvýšenie efektivity a produktivity a zlepšenie kvality a presnosti práce. Nedôvera v spoľahlivosť a presnosť výstupov z umelej inteligencie a nedostatok ľudského prístupu a intuície si v roku 2025 zachovali svoju pozíciu pri zdôvodňovaní nepoužívania umelej inteligencie v pracovných procesoch. Ďalšími uvádzanými dôvodmi boli príliš všeobecné výstupy a nedostatok komplexného pohľadu na riešenú vec, limity a nepresnosti umelej inteligencie a potreba ľudskej kontroly alebo regulácie (Thomson Reuters, 2024, 2025). Z uvedeného vyplýva, že využívanie umelej inteligencie sa v pracovnom prostredí rozširuje, znižujú sa obavy z jej používania, aj keď individuálny skepticizmus pretrváva. V mnohých firmách nie je jednoznačne vyčíslená úspora v prípade využívania umelej inteligencie ide iba o odhad, nie sú nastavené jasné interné pravidlá pre jej používanie a ani od klientov a aj napriek tomu, že sa zdá, že tento nástroj je možné jednoducho využívať,

mnohí zamestnanci by ocenili školenie v tejto oblasti. Regulácia v EÚ je upravená v zákone o umelej inteligencii, ktorý bol prijatý v roku 2024 a sleduje priority EÚ v globálnom kontexte.

3. Analýza využívania AI nástrojov vo vzdelávaní a s ňou súvisiace výzvy

Transformácia v technológiách so sebou prináša požiadavku na nové odborné vzdelávanie a aj kontinuálny odborný rast príp. celoživotné vzdelávanie.

3.1. AI vo vzdelávaní poskytovanom vzdelávacími iniciatívami

Mnohé vzdelávacie organizácie a iniciatívy pôsobiace v oblasti účtovníctva a audítorstva už na túto skutočnosť zareagovali. Ako príklad uvádzame:

- ACCA (Association of Chartered Certified Accountants) – vytvorila digitálny modul etiky a profesionálnych zručností v reakcii na požiadavku zamestnávateľov, keďže rola profesionálneho účtovníka a audítora sa mení a je potrebné, aby účtovníci a audítori boli skúsení v používaní nových technológií a je od nich očakávané, že budú schopní využívať svoje zručnosti pri používaní už existujúcich alebo vyvíjaných digitálnych technológiách. Ide súčasne o začlenenie pracovných nástrojov do počítačových hodnotení s cieľom rozvíjať profesionalitu študentov pomocou gamifikačnej technológie, ktorá ich vystavuje realistickým obchodným situáciám. V kontexte používania umelej inteligencie ACCA ponúka stručnú príručku k umelej inteligencii, webináre, kolekciu vedeckých článkov a prebiehajúceho výskumu k tejto problematike a aktuálne päť kurzov k umelej inteligencii a strojového učenia. Ide o kurzy: Znalosť umelej inteligencie, Účtovníctvo a financie v digitálnej ére, Etická umelá inteligencia, Strojové učenie: základ pre finančných profesionálov a Základy umelej inteligencie pre účtovníkov (ACCA, 2025)
- AICPA & CIMA (American Institute of CPAs & Chartered Institute of Management Accountants) spoločne na svojej stránke ponúkajú vzdelávacie materiály, novinky a odborné príspevky k téme umelej inteligencie. Pre študentov, ktorí sa uchádzajú o ich kvalifikáciu majú k dispozícii „Balík základných zručností“, prostredníctvom ktorého sa učia základné princípy etického správania, stratégie zodpovedného vývoja a riadenia umelej inteligencie v oblasti účtovníctva a financií, oboznamujú sa s etickými výzvami spojenými s generatívnymi nástrojmi umelej inteligencie a identifikujú vplyv skreslenia údajov na výstupy generované umelou inteligenciou (AICPA & CIMA, 2025).
- ICAEW (Institute of Chartered Accountants in England and Wales) vytvoril ICAEW GenAI Accelerator program. Tento program pozostáva z ôsmich kurzov, ktoré sa zameriavajú na kľúčový aspekt GenAI vo financiách. Ide o nasledujúce kurzy: Základy GenAI, GenAI vo finančných operáciách a rozhodovaní, GenAI v podnikovom výkazníctve a správe daní, GenAI v strategickom plánovaní a risk manažmente, GenAI v korporátnom riadení a zabezpečení podnikov, GenAI v profesionálnej praxi, GenAI v podnikaní, Implementácia GenAI a zmena v riadení. Cieľom týchto kurzov je naučiť používať nástroje na zefektívnenie práce, prijímať lepšie rozhodnutia a vytvoriť nové príležitosti vo financiách a účtovníctve (ICAEW, 2025).
- CPA (Institute of Certified Public Accountants) v Írsku vytvoril CPA Metaverse School of Innovation. Ide o program, ktorý je primárne zameraný na účtovníkov a podnikových poradcov. Účastníci sa môžu naučiť o robotizovanej automatizácii procesov, ktorá revolučným spôsobom mení spôsob, akým sa riešia opakujúce sa, na pravidlách založené úlohy. Vzdelávanie prebieha v kontrolovanom prostredí s využitím virtuálnej reality a poskytuje bezpečný priestor, kde sa účastníci môžu učiť z vlastných chýb. Cieľom kurzu je naučiť účastníkov používať sofistikované nástroje, ktoré automatizáciou vstupných dát, odsúhlasení, finančných výkazov znižujú riziko chyby spôsobené ľudským faktorom a šetria čas, čo

umožňuje účtovníkom sústrediť sa viac na strategické analýzy a poradenstvo (CPA Ireland, 2025).

3.2. AI vo vysokoškolskom vzdelávaní

Aplikácia umelej inteligencie vo vysokoškolskom vzdelávaní by mala v sebe kumulovať niekoľko perspektív. Podľa Burke & Cromton (2024) ide o perspektívu globálneho pohľadu, akademickej integrity, pedagogiky, personalizovaného vzdelávania, roly pedagógov v súvislosti s AI a etiky. Perspektíva globálneho pohľadu je kumuláciou celosvetového vývoja a akceptácia praxou. So zvyšovaním kvality vzdelávania a výskumu súvisí akademická integrita. Ide o všeobecne prijatý a akceptovaný kódex, ktorý v sebe zahŕňa hodnoty, ktoré majú byť aplikované v akademických činnostiach. Konkrétne ide o česťnosť, dôveru, spravodlivosť, rešpekt, zodpovednosť a odvahu (ICAI, 2021; Kimber, 2018).

Prepojenie umelej inteligencie a pedagogiky znamená, že umelá inteligencia bude ovplyvňovať proces výchovy detí a mládeže, ktorý je výsledkom rozvoja pedagogiky ako vedy o výchove a súčasne ako činnosti učiteľov. V anglosaských krajinách je pedagogika chápaná v širšom kontexte ako veda o vyučovacích metódach, ktorá skúma možnosti realizovania cieľov vzdelávania, sprostredkovania vedomostí prípadne podpory a rozvíjania zručností a charakterových vlastností, zároveň skúma, ako možno realizovať ciele vzdelávania, ako realizovať sprostredkovanie vedomostí alebo podporu a rozvoj zručností a charakterových vlastností (Watkinson & Mortimore, 1999; Murphy, 2003; Peel, 2025). Implementácia umelej inteligencie do pedagogiky by sa mala prejavovať v podobe efektívnej pedagogiky, inkluzívnej pedagogiky a technologicky vylepšenej pedagogiky (Drydak, 2025). Personalizované vzdelávanie je nový model vzdelávania, ktorý je typický pre súkromné doučovanie. V tomto prípade to však môže byť jeden učiteľ, ktorý bude môcť diferencovať výučbu podľa potrieb viacerých konkrétnych študentov. Tu však vzniká otázka, koľko takýchto študentov môže jeden učiteľ zvládnuť na svoje možnosti diferencovať.

Na tento model nadväzuje perspektíva roly pedagógov v súvislosti s umelou inteligenciou. Tá môže byť do veľkej miery ovplyvnená ich postojmi, presvedčeniami a skúsenosťami. Výskum, ktorý bol realizovaný McCarthy, Palmerom & Falknerom (2025) na Austrálskych univerzitách, preukázal, že rola učiteľa sa významne prejavila predovšetkým pri určovaní typu efektívnej spätnej väzby a pri spôsobe formovania personalizovaného vzdelávania. Pedagógovia, ktorí sa zúčastnili výskumu, mali možnosť vyjadriť sa aj k obavám, ktoré identifikovali pri používaní umelej inteligencie vo vzdelávaní a výučbe. Jednou z identifikovaných obáv bola nedostatočná regulácia umelej inteligencie (McCarthy, Palmer & Falkner, 2025), z čoho vyplýva požiadavka nastavenia etických limitov. Študenti môžu vyžívať nástroje umelej inteligencie vďaka jej neobmedzenému používaniu nielen počas štúdia, ale aj pri písaní záverečnej práce, ktorej obhajoba je súčasťou štátnej záverečnej skúšky, či už na bakalárskom stupni štúdia, alebo na inžinierskom.

Vo vzdelávaní viac ako v inej profesii by mali byť urýchlene prijaté opatrenia, usmernenia a regulačné rámce v súvislosti s prijímaním a implementáciou umelej inteligencie na etickom základe. Učiteľom na Ekonomickej univerzite v Bratislave bola ponúknutá online prednáška o umelej inteligencii v novembri 2024. Prednáška sa týkala využívania umelej inteligencie v záverečných prácach študentov a učitelia boli oboznámení s existenciou licencovaných nástrojov umelej inteligencie ako Copilot a Canva. V apríli 2025 bol vydaný interný pokyn na úrovni rektorátu, ktorý stanovil normu pre citovanie textu, ktorý bol napísaný v záverečnej práci študenta umelou inteligenciou nasledovne:

„Citovanie ChatGPT:

APA štýl v texte napr.:

Podľa odpovede z ChatGPT (OpenAI, 2023), ktorá bola získaná 5. apríla 2025, ...

Použitá literatúra – APA štýl:

OpenAI. (2023). ChatGPT (Mar 14 version) [Large language model]. <https://chat.openai.com/chat>

Tento interný pokyn však vôbec nerieši etický rozsah použitia umelej inteligencie, formu vyhodnotenia vlozenej odpovede a už vôbec nerieši rozsah využitia umelej inteligencie počas semestrálnej prípravy napr. na priebežných projektoch, alebo počas interakcie na seminároch. Je však v súlade s novým zákonom o vysokých školách, ktorý vláda schválila 20. augusta 2025 a ktorý je v súčasnosti v legislatívnom procese pod číslom LP/2025/350. V znení tohto zákona je uvedené, že používanie umelej inteligencie vo výskume alebo projektoch bude povolené, za podmienky, že bude transparentne priznané.

Aj napriek zverejneniu interného pokynu ešte pred odovzdaním záverečných prác za akademický rok 2024/2025, sa našlo veľmi málo študentov, ktorí text vytvorený umelou inteligenciou aj reálne citovali. Školiteľom revízia takto napísaných prác trvala v uvedenom období aj dvojnásobne dlhšie vzhľadom na nelogickosť textov, pri ktorých sa však nachádzala odvolávka na citovaný/parafrázovaný literárny zdroj. Počas osobnej konzultácie so študentmi sa dala práca s umelou inteligenciou ľahko odhaliť. Súčasne sme zaznamenali aj zmenu v emailovej komunikácii. Aj tu v niektorých prípadoch bola využitá umelá inteligencia, problémom však bolo, že študenti si pravdepodobne ani neprečítali text, ktorý následne vložili do obsahu emailu a poslali.

Curriculum študijných programov nie je možné kedykoľvek meniť. Je to podmienené akreditačným procesom. Ak je vysokej škole priznané právo udeľovať absolventom študijného programu zodpovedajúci akademický titul, jej pracoviská sú schopné zabezpečiť uskutočňovanie študijného programu a študijný program spĺňa stanovené kritériá, potom je schválený (MŠVVM, 2013). Študijný program sa schvaľuje ako celok a preto je záväzný v plnom rozsahu. Preto zavedenie predmetov zameraných na umelú inteligenciu nie je automatické, tak ako je to možné najst' pri medzinárodných inštitúciách a iniciatívach zameraných na účtovníctvo a audítorstvo (viď časť 3.1. príspevku), keďže akreditácia je platná na určité obdobie. Učitelia majú možnosť otestovať správnosť umelej inteligencie v oblastiach, ktorým sa venujú. Takýto príklad uvádza aj Pakšiová, Brauner a Semerád (2023) a Pakšiová (2023) pre predmet Teória účtovníctva, ktorý je na Fakulte hospodárskej informatiky na Ekonomickej univerzite v Bratislave určený študentom prvého ročníka druhého stupňa štúdia na študijnom programe účtovníctvo a audítorstvo. Na prvej prednáške sú študenti upozornení na potrebu kritického myslenia cez príklad komunikácie s chatovacím modelom Chat GPT v súvislosti s jednou z obsahových tém vyučovaného predmetu, ktorou sú bilančné teórie. Cez zadaný textový vstup k bilančným teóriám, následne spresnený na bilančné teórie v účtovníctve, bol vyučujúcim vyhodnotený výstup, ktorý zodpovedal aspektom kritického myslenia a hlavne reflexie.

3. Záver

Všetci stojíme pred otázkou ako sa vysporiadať s výzvami, ktoré so sebou prinášajú nástroje umelej inteligencie, ako ich mať pod kontrolou, ako nastaviť a zvládnuť ich reguláciu a súčasne uspieť. To platí pre prax ako aj pre vzdelávanie na všetkých stupňoch. Aktuálne prebiehajú výskumy a prieskumy zamerané na používanie umelej inteligencie v praxi, ale aj medzi študentami a učiteľmi. Vyhodnocovaná je úroveň a rozsah používania týchto nástrojov, identifikované výhody a nevýhody, potreba školení ako aj budúce očakávania. V praxi štátnej

správy a v podnikateľskom prostredí, konkrétne v oblasti daňového poradenstva, vedenia účtovníctva, poskytovania právnych služieb, vykonávania auditu, odhaľovania podnikových rizík a podvodov sa za rok 2025 rozsah oblastí, pri ktorých je možné použiť nástroje umelej inteligencie rozšíril. Zároveň sa znížil počet používateľov, ktorí sa obávajú negatívnych vplyvov umelej inteligencie, ale identifikované obavy ostali, vrátane požiadavky pre určenie regulácie v akej s ňou môžu pracovať aj pri zákazkách klientov. Medzinárodné a národné vzdelávacie organizácie a iniciatívy pre účtovníctvo a audit už reflektovali na existenciu a zdokonaľovanie sa nástrojov umelej inteligencie a aj požiadavku zamestnávateľov, aby ich certifikovaní členovia vedeli s týmito nástrojmi adekvátne pracovať. V školstve takáto flexibilita zaznamenaná nie je, aj keď pravidlá sa postupne nastavujú. Ich nastavenie by však malo byť v súlade s rôznymi aspektami, etiku nevynímajúc. V každom prípade je dôležité apelovať na existenciu reálneho vzťahu študenti a učitelia, potrebu nadobudnutia schopnosti kritického myslenia v takom rozsahu, aby boli študenti pripravení fungovať v digitalizovanej spoločnosti a zároveň boli dosahované priority stanovené Európskou Úniou.

Literatura

- [1] Association of Chartered Certified Accountants [ACCA] (2025). „AI.“ Dostupné online: <https://www.accaglobal.com/gb/en/member/cpd/your-guide-to-cpd/cpd-support-packages/ai.html>
- [2] American Institute of CPAs & Chartered Institute of Management Accountants [AICPA & CIMA] (2025). „Essential Skills Pack.” Dostupné online: <https://www.aicpa-cima.com/cpe-learning/course/essential-skills-pack>
- [3] Burke, D. & Crompton, H. (2024). „Navigating the Future Reflections on AI in Higher Education,” In: *Artificial Intelligence Applications in Higher Education: Theories, Ethics, and Case Studies for Universities*, pp. 321 – 331. DOI: 10.4324/9781003440178-18
- [4] Drydakakis, N. (2025). „The formation of AI Capital in higher education: Enhancing students' academic performance and employment rates,” In: *Computers and Education: Artificial Intelligence*, Volume 9, 2025, 100476, ISSN 2666-920X, <https://doi.org/10.1016/j.caeai.2025.100476>.
- [5] Institute of Certified Public Accountants Ireland [ICP] (2025). „Online Digitalisation Course.” Dostupné na: <https://www.cpaireland.ie/CPD/CPA-Metaverse/Why-is-it-important-to-understand-RPA>
- [6] Institute of Chartered Accountants in England and Wales [ICAEW] (2025). „ICAEW GenAI Accelerator Programme.” Dostupné na: <https://www.icaew.com/learning-and-development/icaew-genai-accelerator-programme>
- [7] International Center for Academic Integrity [ICAI] (2021). *The Fundamental Values of Academic Integrity* [online]. 3rd ed. ISBN 978-0-9914906-7-7. Dostupné na: https://academicintegrity.org/images/pdfs/20019_ICAI-Fundamental-Values_R12.pdf
- [8] Kimber, I. (2018). „The Role of Quality Assurance in Ensuring Academic Integrity,” In 13th European Quality Assurance Forum [online]. ISSN 1375-3797. Dostupné na: https://eua.eu/downloads/publications/p6_kimber.pdf
- [9] McCarthy, S., Palmer, E., & Falkner, N. (2025). „Personalising with AI in higher education: Exploring educator characteristics and their role in shaping blended learning.” In: *Higher Education Research & Development*, 4360, 1–17. <https://doi.org/10.1080/07294360.2025.2510660>
- [10] Ministerstvo školstva, výskumu, vývoja a mládeže SR [MŠVVM] (2013). „Kritériá akreditácie študijných programov vysokoškolského vzdelávania.” Dostupné online: <https://www.minedu.sk/data/files/2545.pdf>

- [11] Murphy, P. (2003). „1. Defining Pedagogy“. In Gipps, Caroline V. (ed.). *Equity in the Classroom: Towards Effective Pedagogy for Girls and Boys*. Routledge. ISBN 978-1-135-71682-0.
- [12] Pakšiová, R. (2023). „Relevantnosť/nerelevantnosť komunikácie s Chat GPT v účtovníckych témach.“ In: Novinky v účtovníctví a v daních vyplývající z ozdravného balíčku [elektronický zdroj] : pedagogická konference : 23. ročník : Praha 2. prosince 2023 Praha : Vysoká škola ekonomická v Praze - Nakladatelství Oeconomica, 2023. - ISBN 978-80-245-2507-5. - S. 48-57.
- [13] Pakšiová, R., Brauner, R., & Semerád, P. (2023). „AI a jej miesto vo vzdelávaní,“ In: *MANEKO* [elektronický zdroj] : časopis o ekonomike a manažmente priemyselných podnikov : [vedecký časopis]. - Bratislava : SPEKTRUM STU, 2023. - ISSN 1338-5127. - Roč. 15, č. Špeciálne číslo (2023), s. 54-64.
- [14] Peel, E. A. (použité 10. októbra 2025). „pedagogy“. Dostupné na: www.britannica.com.
- [15] Thomson Reuters (2023). „Top accounting issues in 2023.“ Dostupné na: <https://tax.thomsonreuters.com/blog/top-accounting-issues-in-2023/#artificial-intelligence-and-up-skilling>
- [16] Thomson Reuters (2024). „2024 Generative AI in Professional Services.“ Dostupné na: <https://www.thomsonreuters.com/en/reports/2024-generative-ai-in-professional-services>
- [17] Thomson Reuters (2025). „2025 Generative AI in Professional Services Report.“ Dostupné na: <https://www.thomsonreuters.com/en/reports/2025-generative-ai-in-professional-services-report>
- [18] Vlčko, J. & Meluchová, J. (2024). „Operational Risk of Accounting Digitalization.“ In: International May Conference on Strategic Management – IMCSM24 = An international serial publication for theory and practice of Management Science. Volume XX, Issue (1), Bor : University of Belgrade, Technical Faculty in Bor, Department of Engineering Management. - ISBN 978-86-6305-150-8. - ISSN 2620-0597. - Pp. 401-407.
- [19] Watkins, Ch., & Mortimore, P. (1999). „1: Pedagogy: What do we Know?“. *Understanding Pedagogy and its Impact on Learning*. doi:10.4135/9781446219454. ISBN 9781853964534.

Abstrakt

Cieľom príspevku je analyzovať stav používania nástrojov umelej inteligencie, určiť rozsah v akom sa používajú v praxi firiem poskytujúcich účtovné, daňové a audítorské služby a ako na požiadavky praxe reagujú vzdelávacie inštitúcie. Výzvy, ktoré so sebou prinášajú nástroje umelej inteligencie, boli identifikované v praxi ako aj v školstve, spájajú sa v dileme ako mať tieto rýchlo vyvíjajúce sa nástroje pod kontrolou, ako nastaviť a zvládnuť ich reguláciu a súčasne uspieť v digitalizovanej spoločnosti a to aj za predpokladu sledovania priorít EÚ.

Kľúčová slova:

Umelá inteligencia, vzdelávanie, prax, účtovníctvo, regulácia, EÚ

Current Challenges of Using AI in Practice and Education in the Context of EU Priorities

Abstract

The aim of this paper is to analyse the current situation of use of artificial intelligence tools, determine the extent to which they are used in practice by companies providing accounting, tax, and auditing services, and how educational institutions respond to practical requirements. The

challenges posed by artificial intelligence tools have been identified in practice as well as in education, and they are linked to the dilemma of how to control these rapidly evolving tools, how to set up and manage their regulation, and at the same time succeed in a digitalized society, assuming that EU priorities are followed.

Key words:

Artificial Intelligence, Education, Practice, Accounting, Regulation, EU

JEL klasifikace: A20, M40

Účtovnícka profesia a jej výzvy v súčasnosti[#]

prof. Ing. Mgr. Renáta Pakšiová, PhD.

Ekonomická univerzita v Bratislave, Fakulta hospodárskej informatiky, katedra účtovníctva a audítorstva

Dolnozemska cesta 1, 852 35 Bratislava, SR
renata.paksiova@euba.sk

1. Úvod

Profesia účtovníka prechádza v súčasnosti azda najdynamickejšou transformáciou vo svojej histórii. Kompetenčný profil účtovníkov sa stáva kľúčovým pre poskytovanie podstatne komplexnejších vstupov do rozhodovania na všetkých úrovniach riadenia. Ich správne uplatnenie v konkurenčnom prostredí často rozhoduje o naplnení väčšiny cieľových úrovní v podnikových aj verejnoprospešných subjektoch.

Dopady práce účtovníkov pritom nemusia byť bezprostredne pozorovateľné ani jednoducho merateľné, čo predstavuje jednu z najväčších výziev prebiehajúcej transformácie profesie. Ich podcenenie alebo prehliadnutie však môže mať pre subjekt dlhodobé, v extrémne až fatálne dôsledky. Platí to nielen pre finančnú oblasť; rozšírenie účtovníctva do nefinančnej sféry výrazne znásobilo rozsah posudzovaných väzieb a súvislostí, a to nie iba dvojnásobne, ale v konečnom dôsledku násobne.

Digitalizácia a umelá inteligencia (AI) zásadne menia prostredie účtovníctva a finančného výkazníctva. Moderné technológie dokážu automatizovať rutinné účtovné úlohy, urýchliť spracovanie údajov a poskytnúť nové poznatky pre strategické rozhodovanie (Flanagan, 2024). Tento pokrok však vyvoláva aj otázky o tom, aké nové zručnosti a kompetencie musia účtovníci získať, aby mohli efektívne využívať umelú inteligenciu a zároveň si zachovať nenahradiiteľnú ľudskú úlohu vo finančnom riadení. V ére umelej inteligencie sa od účtovníkov očakáva, že sa stanú strategickými partnermi, ktorí dokážu interpretovať výstupy softvéru a algoritmov a robiť informované rozhodnutia, a nie len vykonávať mechanické účtovné operácie (Abbas, 2025). Na vykonávanie týchto úloh je však potrebné hlboké pochopenie nielen obchodných procesov a ich projekcie v účtovníctve, ale aj procesov, ktoré sa vykonávajú, keď sú ponechané na digitálne technológie a AI, aby ich použitie nebolo v konečnom dôsledku kontraproduktívne.

Za posledné desaťročie sa tiež vyvinul koncept integrovaného výkazníctva (IR) a rozšíril tradičné finančné výkazníctvo o nefinančné informácie – ako sú environmentálne, sociálne a riadiace ukazovatele (ESG) – s cieľom poskytnúť komplexný obraz o tvorbe hodnoty podniku v krátkodobom a dlhodobom horizonte (Agarwall & Samanta, 2023). Medzinárodná rada pre integrované podávanie správ (IIRC) definuje IR ako "*integrováný proces, ktorého výsledkom je pravidelná integrovaná správa o tvorbe hodnôt organizácie v priebehu času a súvisiaca komunikácia súvisiaca s aspektmi tvorby hodnoty*" (Agarwall & Samanta, 2023). Integrované vykazovanie spája finančné a nefinančné informácie do jedného výstupu, aby lepšie uspokojil informačné potreby zainteresovaných strán a prezentoval, ako organizácia vytvára hodnotu v kontexte svojho vonkajšieho prostredia (Agarwall & Samanta, 2023).

[#] Tento príspevok bol spracovaný ako jeden z výstupov riešenia projektu VEGA č. 1/0377/25 – *Inovatívne metódy v riadení podnikových rizík a ich aplikácia v riadení a modelovaní rizík*.

Cieľom príspevku je identifikovať a analyzovať kľúčové kompetencie, ktoré musia účtovníci rozvíjať v ére umelej inteligencie, aby boli schopní efektívne pracovať s integrovaným reportingom, a to z globálnej perspektívy.

2. Kľúčové kompetencie a identifikácia vývoja

Rozvoj kľúčových kompetencií účtovníkov v kontexte AI a integrovaného reportingu si vyžaduje podporu v dvoch hlavných teoretických pilieroch. Prvým je teória a kompetenčné rámce v účtovníctve, druhým je koncept integrovaného výkazníctva a súvisiace požiadavky na zručnosti.

2.1. Účtovné znalosti a odborný úsudok

Hoci sa pozornosť sústreďuje na nové schopnosti, literatúra jasne varuje pred podceňovaním tradičných odborných poznatkov a postojov. Znalosť účtovnej teórie a štandardov zostáva kľúčovou kompetenciou, bez ktorej účtovník nemôže zaručiť kvalitu výkazníctva alebo správne používať technológie. AI dokáže automatizovať účtovníctvo transakcií, ale iba človek so solidnými znalosťami princípov môže posúdiť, či sú výsledné finančné výkazy správne a "verné a pravdivé". Ako výstižne poznamenal jeden finančný manažér, "AI chýba intuícia a profesionálny skepticizmus, ktoré sú nevyhnutné pre úspech účtovníka" (Buttery, citované v ICAEW, 2024). Profesionálny skepticizmus, teda zvyk kriticky posudzovať informácie, overovať dokumenty a nebyť nekriticky vystavený výstupom (či už od ľudí alebo strojov), je pilierom audítorskej a kontrolnej práce. V ére AI to nadobúda nový rozmer – účtovníci musia byť skeptickí aj voči výstupom AI, vedieť si klásť otázky "Má tento výsledok zmysel? Nie je v algoritme skrytá systematická chyba? Proces pracuje so správnymi údajmi?...".

Na význame nadobúdajú aj etické kompetencie. Účtovníci musia tiež uplatňovať klasické princípy etiky (integrita, objektivita, dôvernosť, profesionálne správanie) v nových situáciách, napr. pri spracovaní veľkých dát, dodržiavať zásady ochrany súkromia, predchádzať zaujatosti v modeloch AI a zabezpečiť transparentnosť. Greenman a kol. (2024) zdôrazňujú, že napriek obavám z nahradenia práce AI sú dôležité prispôsobivosť, technologické zručnosti a etické povedomie účtovníkov – AI nanovo definuje úlohu účtovníka, ale neodstraňuje ju, ak sa profesionál dokáže prispôbiť a dodržiavať etické hranice. Účtovníci teda musia byť pri zavádzaní umelej inteligencie aj strážcami etiky (napr. varovať, ak by umelá inteligencia mohla zavádzať klientov alebo ohroziť integritu údajov) (Almeida, 2021).

Hlboká znalosť finančného a nefinančného výkazníctva, medzinárodných štandardov (IFRS, ISA, právne normy EÚ, národné právne normy), daňových zákonov a kontrolných postupov zostáva v rámci odborných znalostí nenahraditeľná. Integrované podávanie správ stavia na týchto základoch. Účtovník preto musí byť schopný zabezpečiť spoľahlivosť a overiteľnosť údajov, nastaviť vnútorné kontroly tak, aby výkaz obsahujúci nefinančné ukazovatele mal dostatočnú dôveryhodnosť; ACCA poukazuje na to, že IR "potrebuje robustné vnútorné kontroly – a to je oblasť, v ktorej sú finanční profesionáli zdatní" (ACCA, n.d.). Ďalšou podstatnou zložkou je audit a uisťovanie – s príchodom povinného nefinančného výkazníctva (napr. podľa smernice EÚ CSRD) budú integrované správy podliehať overeniu audítorom. Účtovníci v spoločnosti by preto mali poznať aspoň základy štandardov pre služby zabezpečenia udržateľnosti (napr. ISSA 5000) a byť pripravení spolupracovať s audítormi pri overovaní údajov. IFAC (2025) dokonca zaviedol novú oblasť odbornej prípravy zameranú na uisťovacie kompetencie, aby odborníci mali pevný základ v princípoch auditu a overovania aj v nových oblastiach (IFAC, 2025).

Analytické a kritické myslenie tu možno klasifikovať ako kombináciu odborných znalostí a intelektuálnych zručností. Je to schopnosť používať účtovnú teóriu a údaje na riešenie

problémov, hodnotenie alternatív a prijímanie informovaných rozhodnutí. Napríklad pri používaní nástroja umelej inteligencie na odhad rezerv musí byť účtovník schopný posúdiť, či má navrhovaná výška rezervy zmysel vzhľadom na účtovné pravidlá obozretnosti a dostupné informácie. Kritické myslenie tiež chráni pred slepo sledovanými trendmi – účtovník so silným teoretickým základom môže argumentovať, prečo napríklad niektoré non-GAAP metriky v integrovanej správe nemusia byť vhodné, alebo varovať pred rizikami prílišného spoliehania sa na neregulované ukazovatele.

Nakoniec sem patrí aj kontinuálne vzdelávanie – súčasťou odbornej kompetencie je udržiavanie aktuálnych vedomostí. Vzhľadom na rýchlosť inovácií musí byť účtovník ochotný a schopný neustále sa učiť nové štandardy (napr. IFRS pre udržateľnosť), nové technológie a metodiky. Pargmann a kol. (2023) hovoria o nevyhnutnosti flexibility pri získavaní kompetencií tvárou v tvár meniacim sa technológiám. Ide o kompetenciu – schopnosť prispôbiť svoj profesionálny a teoretický aparát novým podmienkam.

Zachovanie silnej účtovnej identity znamená, že účtovníci budú aj v budúcnosti mať odborné znalosti v oblasti finančnej prezentácie. Ich teoretická príprava a odborné hodnoty budú základom, na ktorom sa budú budovať všetky nové zručnosti. Ako uvádzajú Greenman a kol. (2024), umelá inteligencia posilní dôležitosť ľudského úsudku a etiky tým, že rutinu prevezme stroj, ľudia budú s väčšou pravdepodobnosťou riešiť zložité problémy a morálne dilemy. Kompetencie v tejto oblasti zabezpečia, že účtovníci budú vnímaní ako dôveryhodní poradcovia a nielen ako prevádzkovatelia softvéru.

2.2. Technologické a dátové kompetencie

Digitálna a dátová gramotnosť je jednou z najdôraznejších požiadaviek v ére AI. Účtovníci musia rozumieť princípom moderných technológií, aby s nimi vedeli efektívne pracovať a využívať ich naplno (Blahušiaková a kol., 2022). Podľa správy ICAEW Insights (2024) je znalosť základov umelej inteligencie a jej obmedzení kľúčová – účtovník musí vedieť, ako umelá inteligencia pristupuje k údajom, ako ich spracúva a kde môže zlyhať pri odhaľovaní akýchkoľvek chýb alebo skreslení (ICAEW, 2024). Napríklad Buttery (citovaný v ICAEW, 2024) uvádza, že bez pochopenia toho, ako fungujú "roboty a agenti" AI, účtovník nezistí, čo AI vynechala alebo nesprávne interpretovala (ICAEW, 2024). Preto je potrebné aspoň základné pochopenie pojmov ako BI, strojové učenie, neurónové siete, algoritmy spracovania prirodzeného jazyka alebo generatívne modely. Programátorské zručnosti (napr. znalosť Pythonu, R alebo špecializovaného audítorského softvéru) sú vysoko cenené, aj keď zatiaľ nie celkom bežné medzi účtovníkmi – len málo ľudí má zatiaľ kombináciu kódovacích a účtovných zručností, ale to vytvára tlak na zvyšovanie kvalifikácie. Tiron-Tudor a kol. (2025) zdôrazňujú, že akademické programy musia zaviesť výučbu nových kybernetických a technologických zručností, inak vznikne nesúlad medzi trhom práce a absolventmi.

Medzi technologické kompetencie patrí aj schopnosť pracovať s veľkými dátami a analytickými nástrojmi. Podniky dnes hľadajú špecializované schopnosti, ako je pokročilá analýza údajov, dolovanie údajov a vizualizácia údajov, ktoré umožňujú účtovníkom získavať poznatky pre rozhodovanie z veľkých dát (Petosa, citované v ICAEW, 2024). Napríklad v audítorských tímoch rastie dopyt po odborníkoch na analýzu veľkých súborov údajov o transakciách s cieľom odhaliť anomálie alebo rizikové oblasti (ICAEW, 2024). To isté platí aj pre controlling – účtovník by mal vedieť používať BI (Business Intelligence) nástroje, vytvárať interaktívne dashboardy a interpretovať štatistické výstupy. Pargmann a kol. (2023) zistili, že súčasným absolventom často chýbajú dostatočné odborné znalosti v oblasti digitalizácie procesov, čo spoločnostiam bráni v implementácii technologických inovácií. Preto odporúčajú zintenzívniť začlenenie technologických a analytických nástrojov do vzdelávania, aby si budúci účtovníci vybudovali holistické chápanie procesov v digitalizovanom prostredí (Pargmann a

kol., 2023). Špecifické nástroje môžu zahŕňať napríklad: softvér pre dátovú analytiku (IDEA, ACL, Power BI), základy práce s databázami (SQL), ale aj nové platformy s AI (napr. využitie jazykových modelov na generovanie reportov). Súčasťou tejto oblasti kompetencie je aj kybernetická bezpečnosť a správa údajov – účtovníci by mali pochopiť dôležitosť ochrany citlivých finančných údajov, GDPR, vedieť identifikovať riziká kybernetických hrozieb a spolupracovať s IT oddeleniami na zabezpečení systémov (Petosa in ICAEW, 2024, Hasin a kol., 2022).

Ako hovorí Buttery: *"Budúcnosť vidím ako spojenie dvoch širokých zručností – technológia a financie... čoskoro uvidíme certifikovaných účtovníkov, ktorí sú zároveň odborníkmi na technológiu"* (ICAEW, 2024). Táto vízia zdôrazňuje význam technologických a dátových kompetencií ako jedného z pilierov nového kompetenčného rámca (Odonkor a kol., 2024, Blake, 2023).

2.3. Strategické a integračné kompetencie

Dôležitou kľúčovou oblasťou účtovníckej profesie je schopnosť strategicky myslieť a integrovať rôzne perspektívy, čo je obzvlášť dôležité pre účasť účtovníkov na integrovanom výkazníctve. V praxi to znamená, že účtovník musí rozumieť obchodnému modelu svojej organizácie, odvetviu a dlhodobej stratégii, aby bol schopný umiestniť finančné a nefinančné informácie do kontextu tvorby hodnoty. Integrované podávanie správ si vyžaduje takzvané integrované vykazovanie, integrované myslenie, ktoré IFAC definuje ako prepojenie výkonnosti s účelom organizácie, t. j. schopnosť prepojiť ciele a aktivity naprieč oddeleniami tak, aby každý sledoval jednotnú víziu dlhodobej udržateľnosti (Gould, 2016). Pre účtovníkov to znamená posun od úzkej špecializácie na účtovné pravidlá k širšiemu prehľadu – potrebujú vidieť súvislosti medzi finančnými výsledkami a napríklad stavom ľudských zdrojov, spokojnosťou zákazníkov či dopadom na životné prostredie.

Podnikateľská bystrosť je kompetencia, ktorá sa v literatúre čoraz častejšie spomína v súvislosti s úlohou finančníkov. IFAC (2025) priamo posilnil dôraz na podnikateľskú bystrosť vo vzdelávaní účtovníkov, najmä pokiaľ ide o hodnotenie vplyvov udržateľnosti na obchodný model a stratégiu. Richard Howitt (2019) zdôrazňuje potrebu širšieho pohľadu na hodnotu organizácie, ktorý zahŕňa nielen finančný kapitál, ale aj nefinančné faktory, ako je ľudský, intelektuálny, prírodný a sociálny kapitál. Účtovník by mal byť schopný analyzovať trendy na trhu, pochopiť potreby investorov a iných zainteresovaných strán a byť schopný identifikovať riziká a príležitosti pre spoločnosť. To má priame uplatnenie v integrovanom reportingu: napríklad pri zostavovaní kapitoly o rizikách a príležitostiach musí byť účtovník schopný posúdiť nielen finančné riziká (výmenný kurz, úver), ale aj riziká ESG (napr. klimatické riziko pre dodávateľský reťazec, riziko poškodenia dobrého mena nedodržiavaním pracovných noriem a pod.). Podobne sa v výhladovej časti integrovaného vyhlásenia očakáva kvalifikovaný odhad budúceho vývoja – tu vstupuje do hry strategické plánovanie a prognózovanie, čo je oblasť, v ktorej sa účtovníci musia zdokonaľovať. Umelá inteligencia im v tom môže pomôcť (napr. v prediktívnych modeloch), ale interpretácia výstupov modelu a ich začlenenie do stratégie si vyžaduje ľudské strategické myslenie.

Do tejto kategórie spadajú aj znalosti o udržateľnosti a otázkach ESG. Keďže integrované vykazovanie zahŕňa správy o prírodnom kapitáli, sociálnych dopadoch atď., účtovníci musia poznať štandardy vykazovania udržateľnosti (napr. ESRS, GRI, ISSB), poznať základné metriky ESG a rozumieť pojmom ako uhlíková stopa, diverzita a inklúzia, indexy reputácie atď. Nie je potrebné, aby boli špecialistami v každej oblasti, ale musí existovať integračná kompetencia na spojenie vstupov od odborníkov (napr. environmentálnych inžinierov, HR manažérov) do jednotného rámca na hodnotenie výkonnosti spoločnosti. Orobias a kol. (2021) empiricky preukázali, že firmy, v ktorých majú účtovníci vyššiu úroveň oznamovacej

kompetencie, vykazovali komplexnejšie integrované informácie vo všetkých obsahových prvkoch. To naznačuje, že široký rozhľad účtovníkov priamo ovplyvňuje kvalitu IR.

Integrácia finančných a nefinančných informácií si vyžaduje aj schopnosť myslieť koncepčne – vidieť "celkový obraz" a príčinné súvislosti. Účtovník by mal byť schopný prepojiť metriky naprieč kapitálmi, napríklad pochopiť, že investície do vzdelávania zamestnancov (ľudský kapitál) môžu z dlhodobého hľadiska zvýšiť finančnú výkonnosť alebo že environmentálne incidenty môžu poškodiť značku, a tým aj hodnotu nehmotného majetku. Toto systémové myslenie a pochopenie vzájomných závislostí a súvislostí je podstatou integrovaného myslenia. Účtovník, ktorý ho kontroluje, potom môže lepšie radiť manažmentu – napr. v manažérskom účtovníctve, poukázať na to, že určité úsporné opatrenie krátkodobo zlepši zisky, ale ohrozí dlhodobú hodnotu (napr. odlivom talentov alebo sankciami za škody na životnom prostredí). Howitt (2019) zdôrazňuje, že práve účtovníci by mali byť "lepidlom", ktoré spája rôzne dimenzie hodnoty a pomáha organizácii fungovať integrovaným spôsobom.

Účtovníci sa musia presunúť do roly „*integrovaných mysliteľov*“ a strategických partnerov manažmentu. Na úrovni kompetencií to presahuje zvládnutie finančných techník: vyžaduje pochopenie širších podnikových súvislostí a schopnosť syntetizovať finančné i nefinančné informácie do koherentných rozhodovacích vstupov. Ide o kvalitatívne odlišnú spôsobilosť, ktorá síce nadväzuje na tradičné účtovnícke základy, no smeruje k integračnému a strategickému uvažovaniu. V spojení s technologickou gramotnosťou tieto prvky tvoria jadro strategickej kompetencie moderného „Účtovníka 4.0“ – profesionála pripraveného čeliť komplexným výzvam éry Priemyslu 4.0 a 5.0.

2.4. Mäkké zručnosti

Nemenej dôležitá kategória kompetencií zahŕňa takzvané mäkké zručnosti a prispôsobivosť. Tieto kompetencie sú často prenosné a umožňujú účtovníkom efektívne uplatniť svoje technické znalosti v spolupráci s inými ľuďmi a v meniacej sa situácii.

Komunikačné zručnosti sú v popredí pre integrovaný reporting, čo kladie značné nároky na schopnosť komunikovať finančné a nefinančné informácie zrozumiteľným spôsobom rôznym používateľom. Účtovník musí byť schopný vysvetliť výsledky analýz riadenia umelej inteligencie, obhajovať investície do udržateľnosti založené na údajoch napríklad predstavenstvu alebo predložiť integrovanú správu externým zainteresovaným stranám (investorom, analytikom, verejnosti). Schopnosť písať kvalitné správy, robiť prezentácie a argumentovať je preto kľúčová. Petosa (ICAEW, 2024) potvrdzuje, že kritické myslenie a komunikácia patria medzi hlavné priority, ktoré spoločnosti vyžadujú, spolu s prispôsobivosťou a etikou. Integrované správy často obsahujú naratívnu časť – príbeh o tom, ako spoločnosť vytvára hodnotu. Účtovníci, ako ich autori alebo spoluautori, musia ovládať rozprávanie príbehov a prispôbiť jazyk finančného výkazníctva širšiemu publiku.

Rovnako dôležitá je tímová práca a interdisciplinárna spolupráca. V prostredí IR účtovník spolupracuje s mnohými oddeleniami (udržateľnosť, HR, marketing) na zhromažďovaní údajov a vytváraní správy. Musí vedieť pracovať v tíme, budovať vzťahy a koordinovať odborné príspevky. Implementácia AI je tiež tímovou záležitosťou – na projekte musia spolupracovať finanční experti, IT špecialisti a manažéri. To kladie dôraz na interpersonálne zručnosti a kultúrnu inteligenciu v prípade medzinárodných tímov.

Prispôsobivosť a flexibilita znamenajú, že účtovník je ochotný vystúpiť zo svojej komfortnej zóny, učiť sa nové veci a prispôbovať sa meniacim sa procesom. Ako poznamenal jeden z účastníkov prieskumu Thomson Reuters, odborníci skúmajú potenciál umelej inteligencie, pretože očakávajú mnoho výhod – ak sú pripravení na jej vplyv (Thomson Reuters Tax & Accounting, 2025). Byť pripravený znamená vedieť sa rýchlo naučiť používať nový softvér,

prijat' nové pracovné postupy a aktívne hľadať spôsoby používania technológií. Pargmann a kol. (2023) hovoria o metakompetenciách, ako je proaktívne myslenie, kreativita a schopnosť interdisciplinárne konať, ktoré v digitálnom veku nadobúdajú na význame. Kreativita môže účtovníkom znieť netradične, ale prejavuje sa aj pozitívne, napríklad pri hľadaní nových metrik na meranie výkonnosti (v rámci IR môže byť potrebné kreatívne navrhnúť KPI pre oblasť, ktorá ešte nebola kvantifikovaná). Proaktivita a iniciatíva na druhej strane umožňujú účtovníkovi predvídať zmeny – sám navrhovať zlepšenia, študovať nové trendy a prichádzať s inováciami skôr, ako mu to povie regulácia alebo manažment.

Ďalšou dôležitou mäkkou zručnosťou je time management a zvládanie stresových situácií. Nasadenie AI môže znamenať zrýchlenie tempa práce a väčší dôraz na neustálu dostupnosť údajov (napr. trend priebežného reportingu). Účtovníci musia byť schopní stanoviť priority a riadiť stres spojený s tlakom na rýchle poskytovanie analýz alebo správ. Svoju úlohu tu zohráva schopnosť robiť viac vecí naraz a byť organizovaný.

Napokon, vodcovské schopnosti sú obzvlášť dôležité pre vyššie pozície. Finanční riaditelia a vedúci účtovníci by mali byť lídrami zmien – inšpirovať svoje tímy k učeniu sa novým zručnostiam, komunikovať víziu integrovaného myslenia a podporovať kultúru inovácií. Radoví účtovníci však môžu preukázať aj mikrovodcovstvo tým, že prevezmú zodpovednosť za určité projekty a evanjelizujú výhody AI alebo IR medzi kolegami.

Mäkké zručnosti v podstate znásobujú účinok všetkých ostatných kompetencií – aký je zmysel účtovníka, ktorý ovláda nástroj AI, ak nevie klientovi vysvetliť jeho výstupy. Alebo ak má skvelé nápady na integrované ukazovatele, ale nedokáže presvedčiť manažment, aby ich aplikoval. Moderné kompetenčné rámce preto stavajú mäkké zručnosti na rovnakú úroveň s technickými. Napríklad štúdia ICAEW (2024) uvádza, že okrem technických znalostí (AI, analytika) sú pre účtovníkov prvoradé aj takzvané "silové zručnosti" – kritické myslenie, komunikácia, prispôsobivosť, etika. Tieto vlastnosti zabezpečia, že účtovník bude môcť konať zodpovedne a efektívne v čoraz zložitejšom prostredí.

3. Záver

Účtovnícka profesia v súčasnosti prechádza významným vývojom. Štúdia sa zamerala na priesečník dvoch hlavných trendov – umelej inteligencie a integrovaného reportingu – a analyzovala, aké kľúčové kompetencie musí moderný účtovník rozvíjať, aby uspel v tomto novom prostredí. Systematicky skúmané výstupy z literatúry odhalili, že ide o vysoko aktuálnu tému. Prevládajúce zistenia ukazujú, že ideálny profil "účtovníka 21. storočia" zahŕňa kombináciu pokročilých digitálnych zručností, schopnosti pracovať s AI a dátami, ako aj hlboké zakotvenie v účtovnej teórii, etike a strategickom myslení. Medzi najdôležitejšie oblasti kompetencií patrí digitálna a dátová gramotnosť, schopnosť efektívne využívať nástroje AI (napr. pri automatizácii výkazov), integrované myslenie kombinujúce finančné a nefinančné aspekty, komunikačné a kritické zručnosti a v neposlednom rade solídne odborné znalosti v oblasti účtovníctva a auditu.

Záverom možno povedať, že účtovníci vo veku AI a integrovaného reportingu nestrácajú dôležitosť, naopak, ich úloha sa posúva na vyššiu úroveň, kde pôsobia ako informační integrátori, analytici a dôveryhodní poradcovia. Aby však mohli túto úlohu naplno plniť, musia neustále pracovať na rozvoji svojich kľúčových kompetencií. Dôležitou súčasťou tohto vývoja je pevné ukotvenie v teórii účtovníctva – práve znalosť princípov, pojmov a pravidiel účtovníctva umožňuje správne a zmysluplne používať moderné nástroje. V kombinácii s novými digitálnymi a mäkkými zručnosťami tento základ vytvára predpoklad, že integrované podávanie správ poháňané umelou inteligenciou nebude len technokratickým cvičením, ale

procesom, ktorý spoločnostiam a ich zainteresovaným stranám prinesie skutočnú hodnotu v podobe transparentnosti, dôveryhodnosti a udržateľného úspechu.

Literatúra

- [1] Abbas, K. (2025). Management accounting and artificial intelligence: A comprehensive literature review and recommendations for future research. *The British Accounting Review*, vol. 27(1). Retrieved from: 28 / 7 / 2025 <https://doi.org/10.1016/j.bar.2025.101551>
- [2] ACCA. (n.d.). Career development: Integrated reporting. *ACCA Global*. Retrieved from: 28 / 7 / 2025 <https://www.accaglobal.com/us/en/student/sa/features/career-development--integrated-reporting.html>
- [3] Agarwall, H., & Samanta, S. (2023). Global research on integrated reporting: A bibliometric study. *European Economic Letters*, vol. 13(3), pp. 1402–1421. Retrieved from: 28 / 7 / 2025 <https://www.eelet.org.uk/index.php/journal/article/view/446>
- [4] Almeida, A. P. A. de. (2021). The impact of artificial intelligence on the accounting profession in the US. *Iconic Research, Science and Engineering Journal*, vol. 4(7). Retrieved from: 28 / 7 / 2025 <https://www.irejournals.com/formatedpaper/1708303.pdf>
- [5] Blahušiaková, M., Mateášová, M., & Meluchová, J. (2022). New challenges in accounting practice in the Slovak Republic related to digitalization. *Hradec Economic Days*. vol. 12, pp. 104-116. Retrieved from: 28 / 7 / 2025 <https://doi.org/10.36689/uhk/hed/2022-01-010>
- [6] Blake, O., CPA (2023). How artificial intelligence can help save accounting. *Journal of Accountancy*. Retrieved from: 28 / 7 / 2025 <https://www.journalofaccountancy.com/news/2023/nov/how-artificial-intelligence-can-help-save-accounting.html>
- [7] Flanagan, C. (2024). AI cannot replace the strategic thinking and judgment accountants bring to the table. *Chartered Accountants Ireland*. Retrieved from: 28 / 7 / 2025 <https://www.charteredaccountants.ie/News/ai-cannot-replace-the-strategic-thinking-and-judgment-accountants-bring-to-the-table>
- [8] Gould, S. (2016). A vision for integrated thinking and the role of finance professionals. *International Federation of Accountants*. Retrieved from: 28 / 7 / 2025 <https://www.ifac.org/knowledge-gateway/discussion/vision-integrated-thinking-and-role-finance-professionals>
- [9] Greenman, C., Esplin, D., Johnston, R., & Richards, J. (2024). An analysis of the impact of artificial intelligence on the accounting profession. *Journal of Accounting, Ethics & Public Policy*, vol. 25(2), pp. 188–202. Retrieved from: 28 / 7 / 2025 <https://doi.org/10.60154/jaepp.2024.v25n2p188>
- [10] Hasin, H., Johari, Y., & Jamil, A. (2022). Accountant's digital technologies competencies in the digitalisation era. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*, vol. 12(10). Retrieved from: 28 / 7 / 2025 <https://doi.org/10.6007/ijarbss/v12-i10/14894>
- [11] Howitt, R. (2019). How ‘integrated reporting’ is helping find the answers to business challenges in the new era – and how the International Integrated Reporting Council is here to help. *International Federation of Accountants*. Retrieved from: 28 / 7 / 2025 <https://www.ifac.org/knowledge-gateway/discussion/how-integrated-reporting-helping-find-answers-business-challenges-new-era-and-how-international>

- [12] ICAEW. (2024). The most desired skills for AI-assisted accountants. Retrieved from: 28 / 7 / 2025 <https://www.icaew.com/insights/viewpoints-on-the-news/2024/nov-2024/the-most-desired-skills-for-ai-assisted-accountants>
- [13] ICAEW. (2025). Artificial intelligence. Retrieved from: <https://www.icaew.com/technical/technology/artificial-intelligence>
- [14] IFAC. (2025). IFAC enhances international education standards to equip professional accountants for sustainability reporting. *International Federation of Accountants*. Retrieved from: 28 / 7 / 2025 <https://www.ifac.org/news-events/2025-03/ifac-enhances-international-education-standards-equip-professional-accountants-sustainability>
- [15] Odonkor, B., Kaggwa, S., Uwaoma, P. U., Hassan, A. O., & Farayola, O. A. (2024). Integrating artificial intelligence in accounting: A quantitative economic perspective for the future of US financial markets. *Finance & Accounting Research Journal*, vol. 6(1), pp. 56-78.
- [16] Orobia, L. A., Nturaninshaba, R., Juma, B., & Dakung, K. R. (2021). The association between accountant's competences, organisational culture and integrated reporting practices. *Journal of Financial Reporting and Accounting*. Retrieved from: 28 / 7 / 2025 <https://doi.org/10.1108/JFRA-01-2021-0027>
- [17] Pargmann, J., Riebenbauer, E., Flick-Holtsch, D., & Berding, F. (2023). Digitalisation in accounting: A systematic literature review of activities and implications for competences. *Empirical Research in Vocational Education and Training*, vol. 15(1), pp. 1–25. Retrieved from: 28 / 7 / 2025 <https://doi.org/10.1186/s40461-023-00141-1>
- [18] Thomson Reuters Tax & Accounting. (2025). How AI will impact the tax profession. *Thomson Reuters*. Retrieved from: 28 / 7 / 2025 <https://tax.thomsonreuters.com/blog/how-ai-will-impact-the-tax-profession/>
- [19] Tiron-Tudor, A., Labaditis (Cordos), A., & Deliu, D. (2025). Future-ready digital skills in the AI era: Bridging market demands and student expectations in the accounting profession. *Technological Forecasting and Social Change*, vol. 215, 124105. Retrieved from: 28 / 7 / 2025 <https://doi.org/10.1016/j.techfore.2025.124105>

Abstrakt

Príspevok stručne mapuje transformáciu účtovníckej profesie pod vplyvom digitalizácie, AI a integrovaného výkazníctva. Identifikuje štyri piliere kompetencií „Účtovníka 4.0“: Vedomostné požiadavky; technologické a dátové zručnosti; strategické a integračné kompetencie; mäkké zručnosti. Účtovník sa posúva z roly spracovateľa záznamov transakcií do roly integrovaného mysliteľa a strategického partnera. Dôraz je na interpretáciu algoritmických výstupov, spoľahlivosť a overiteľnosť údajov a prepájanie finančných a nefinančných ukazovateľov. Prínosom je identifikovanie základných kompetencií pre kurikulá a profesijný rozvoj. Limitáciou je koncepčný charakter vyžadujúci empirickú validáciu.

Kľúčové slová:

Účtovnícka profesia; digitálna transformácia; umelá inteligencia (AI); integrované výkazníctvo (IR).

The accounting profession and its current challenges

Abstract

The paper briefly maps the transformation of the accounting profession under the influence of digitalization, AI and integrated reporting. It identifies four pillars of the “Accountant 4.0” competence profile: domain knowledge requirements; technological and data skills; strategic and integrative capabilities; and soft skills. The accountant is moving from the role of a transaction records processor to the role of an integrated thinker and strategic partner. Emphasis is placed on the interpretation of algorithmic outputs, the reliability and verifiability of data, and the linkage between financial and non-financial indicators. The contribution lies in identifying core competencies for curriculum design and professional development. The limitation is the conceptual nature of the study, which requires empirical validation.

Key words:

Accounting profession; digital transformation; artificial intelligence (AI); integrated reporting (IR).

JEL klasifikace: M41, O33

Novela zákona o účetnictví versus nový zákon o účetnictví[#]

Ing. Václav Černý, Ph.D.

Vysoká škola ekonomická, Fakulta financí a účetnictví,
katedra finančního účetnictví a auditingu
náměstí W. Churchilla 4, 130 67 Praha 3
cernyvac@vse.cz

1. Úvod

S vítězstvím „pětikoalice“ v parlamentních volbách zahájila v roce 2022 nová vláda ambiciózní přeměny „legislativní smrští“ tzv. konsolidačním balíčkem¹, jehož součástí mělo být i zpracování a schválení nového zákona o účetnictví (viz podrobněji v článku Ing. Václava Černého, Ph.D. z pedagogické konference z roku 2022²

Na stránkách národní účetní rady uvádí doc. Ladislav Mejzlík: „*Předpokládaná účinnost nového zákona je od 1. ledna 2024. Návrh nového textu zákona bude doprovázen také novým textem prováděcích vyhlášek a samostatným doprovodným zákonem, který zajistí novelu těch právních předpisů, které budou vyžadovat sladění s novým textem zákona o účetnictví. Příprava těchto doprovodných předpisů již probíhá a jejich připomínkování se předpokládá po vypořádání připomínkového řízení navrhovaného textu nového zákona o účetnictví*“³

Jedním z cílů přijetí nového zákona je sladění s příslušnými předpisy Evropské unie, a implementace předpisů o ESG k 1.1.2024⁴.

V této části legislativních procesů se nakonec vynořil časový problém, kdy bylo nutno provést implementaci a nestihly se změny vyřešit v rámci původně navrhovaného nového zákona o účetnictví; problém byl vyřešen přijetím přechodné novely původního zákona o účetnictví č. 563/1991 Sb. platné od 1.1.2024 a přijetí nového zákona se předpokládalo nejprve od 1.1.2025, následně od 1.1.2026 a nyní je téměř jisté, že se přijetí nového zákona nedočkáme ani v roce 2026. Skeptici dokonce hovoří o roku 2028.

Od roku 2024 probíhá tedy určitá dvoukolejnost, v praxi platí stále zákon o účetnictví č. 563/1991 Sb. ve znění doplňků a novel a zároveň probíhají práce na návrhu nového zákona a navazujících vyhlášek.

V následujících částech článku se zaměřím na hlavní změny v obou zákonech.

Tento příspěvek byl zpracován s využitím prostředků institucionální podpory na dlouhodobý koncepční rozvoj vědy a výzkumu na FFÚ VŠE IP 100040.

¹Ing. Václav Černý, Ph.D. - Konsolidace veřejných financí a její vliv na finanční účetnictví. Sborník 23. ročníku Pedagogické konference: Novinky v účetnictví a v daních vyplývající z ozdravného balíčku. Praha: Nakladatelství Oeconomica, 2023, s. 23–33. ISBN 978-80-245-2507-5. D

²Ing. Václav Černý, Ph.D. – Nový zákon o účetnictví (základní záměry v oblasti účetnictví) in In: Sborník 22. ročníku Pedagogické konference. Praha: Nakladatelství Oeconomica, 2022, s. 8–17. ISBN 978-80-245-2472-6

³ (<http://nur.cz/2022/10/26/navrh-noveho-zakona-o-ucetnictvi-zverejnen/>), doc. Ing. Ladislav Mejzlík, Ph.D.

⁴ Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2022/2464

2. Hlavní změny podle novely zákona o účetnictví č. 563/ 1991 Sb.

Hlavní změny v zákoně o účetnictví č. 563/1991 Sb. v souvislosti s jeho novelizací v roce 2024 a navazujícími předpisy jsou poměrně významné a týkají se především následujících oblastí:

Zavedení funkční měny s účinností od 1.1.2024, kdy účetní jednotky mají možnost vést účetnictví v jiné tzv. funkční měně, pokud je tato měna měnou primárního ekonomického prostředí, ve kterém účetní jednotka působí (např. EUR, USD, GBP). Pro posouzení se vychází z kritérií blízkých mezinárodním standardům (IAS 21).

Další významnou změnou byla změna kritérií pro kategorizaci účetních jednotek,

Došlo k navýšení hraničních hodnot pro celková aktiva a čistý obrat (zpravidla o 20 až 25 %) pro zařazení do kategorií mikro, malá, střední a velká účetní jednotka, přičemž limit pro počet zaměstnanců se nemění. Cílem této úpravy bylo snížit administrativní zátěž pro menší subjekty, které se díky vyšším limitům přesunuly do nižší kategorie. Změnu limitů uvádí následující tabulka:

Kategorie	Aktiva celkem v Kč	Roční úhrn čistého obratu v Kč	Průměrný počet zaměstnanců
Mikro účetní jednotka Po novele	do 9 mil. do 11 mil.	do 80 mil. do 22 mil..	do 10
Malá účetní jednotka Po novele	do 100 mil. do 120 mil.	do 200 mil. do 240 mil.	do 50
Střední účetní jednotka Po novele	do 500 mil. do 600 mil.	do 1 000 mil. do 1 200 mil.	do 250
Velká účetní jednotka Po novele	nad 500 mil. nad 600 mil.	nad 1 000 mil. nad 1 200 mil.	nad 250

Pro vybrané velké účetní jednotky a subjekty veřejného zájmu se postupně zavádí povinnost vyhotovovat Zprávu o udržitelnosti (ESG) a Zprávu o daních z příjmů (Country-by-Country reporting CbCR).

Tyto povinnosti jsou implementací evropských směrnic (např. CSRD) a platí pro různé skupiny účetních jednotek s různou účinností, přičemž první povinnosti již nastaly od účetního období 2024.⁵

V novele zákona o účetnictví a jiných zákonů (zákon č. 316/2025) jsou nově vymezeny hranice pro povinný audit v úpravě paragrafu 20 odst. 11 zákona o účetnictví, která s účinností od 1. ledna mění výčet účetních jednotek, které mají povinnost mít účetní závěrku ověřenu auditorem. Povinnost auditu pro účetní období započatá od 1. ledna 2026 se již nebude vztahovat na malé účetní jednotky. Pro období započatá před tímto datem se použije ustanovení zákona o účetnictví ve znění účinném přede dnem nabytí účinnosti novely. Malé účetní jednotky tak musí mít, při splnění zákonných podmínek, ještě účetní závěrku za účetní období začínající před 1. lednem 2026 ověřenou auditorem.⁶

V další kapitole bude pojednáno o stavu přípravy a hlavních bodech návrhu nového zákona.

⁵ Podrobněji se změnami v oblasti ESG zabývá článek Ing. Václava Černého, Ph.D. – ESG – Zpráva o udržitelnosti z pohledu auditora in Sborník 24. ročníku Pedagogické konference pořádané dne 7. prosince 2024 na VŠE v Praze

⁶ <https://www.kacr.cz/zmena-limitu-pro-kategorizaci-ucetnich-jednotek-a-pro-povinny-audit-ucetni-zaverky>

3. Návrh nového zákona o účetnictví

Na první pohled zřejmý rozdíl je v obšírnosti a komplexnosti navrhovaného zákona; zatímco dosud platný zákon 563/1191 Sb., ve znění doplňků a novel zahrnuje 40 paragrafů, návrh nového zákona o účetnictví zahrnuje v paragrafovaném znění šestnáct částí a 270 paragrafů, tj. více jak šestinásobný nárůst.

Co všechno by měl nový zákon podle předlohy přinést?

Odpověď na tuto otázku přináší zdroj 2025-07-18_NZoU-cervenec-2025.pdf, uveřejněný na stránkách ministerstva financí ČR⁷ (.

První část navrhovaného zákona nazvaná úvodní ustanovení vymezuje v první hlavě této části předmět úpravy (paragrafy 1 a 2), druhá hlava návrhu potom stanovuje cíle účetního výkaznictví a požadavky na kvalitu účetních informací (paragrafy 3 až 11). V této části vymezuje základní atributy účetnictví jako relevance, věrohodné zobrazení skutečnosti, aktuálnost, srozumitelnost, ověřitelnost, srovnatelnost.

Ve třetí hlavě první části návrhu zákona jsou řešeny otázky týkající se prvků účetní závěrky, vztahujících se k finanční situaci a finanční výkonnosti (jako hlavní prvky účetní závěrky vymezuje zejména aktivum, dluh, vlastní kapitál, výnos a náklad, přičemž první tři prvky se vztahují k finanční situaci, druhé dva prvky k finanční výkonnosti (paragrafy 12 až 20 pro finanční situaci a paragrafy 21 až 25).

Druhá část návrhu zákona nazvaná účetní závěrka v první hlavě nazvané zásady pro sestavení účetní závěrky vymezuje např. zásadu věrného a poctivého zobrazení (§26–27), předpoklad trvání účetní jednotky (§28), aktuálnost (§29), významnost (§30), zákaz kompenzace (§31), bilanční kontinuita (§ 32).

V druhé hlavě druhé části návrhu zákona jsou řešeny účetní metody a odhady; v paragrafu 33 jsou vymezeny účetní metody, paragraf 34 se zabývá stálostí účetních metod, § 35 použitím účetní metody, paragraf 36 analogií účetní metody. Paragraf 37 potom její neproveditelností, paragraf 38 účetním odhadem, paragraf 39 je věnován změnám metody a opravám chyb, paragraf 40 změnám účetního odhadu, paragraf 41 následným událostem.

Třetí hlava druhé části návrhu zákona o účetnictví vymezuje účetní závěrku (§ 42, přílohu účetních výkazů (§43), náležitosti účetní závěrky (§ 45), osobu odpovědnou za účetní výkaznictví (§46), její podobu (§ 47).

Čtvrtá hlava druhé části návrhu řeší otázky spojené s časovými hledisky se zaměřením zejména na sestavení účetních výkazů (§48), okamžik sestavení účetní závěrky (§49), zákaz změny účetní závěrky a její opakované sestavení (§50).

Pátá hlava druhé části návrhu pak řeší oblast řádné a mezitímní účetní závěrky, zejména řádnou účetní závěrku (§ 51), mezitímní účetní závěrku (§ 52).

Šestá hlava druhé části stanovuje povinnost sestavit individuální účetní závěrku (§ 53), povinnost sestavit zahajovací rozvahu (§ 54), mezitímní individuální účetní závěrku při přeměně (§ 55), zahajovací rozvahu při přeměně (§ 56).

Sedmá hlava druhé části návrhu je zaměřena na oblast konsolidované účetní závěrky, stanovuje povinnost jejího sestavení (§ 59) a další specifické případy a ustanovení v oblasti konsolidované

⁷ <https://www.mfcr.cz/cs/dane-a-ucetnictvi/ucetnictvi/nova-ucetni-legislativa-soukromeho-a-verejneho-sek/pravni-predpisy>)

účetní závěrky (§§ 60–62), vymezení konsolidované účetní závěrky (§ 63), pozornost je věnována i metodě plné konsolidace (§ 64–65).

Osmá hlava druhé části se zabývá konsolidovanou účetní závěrkou České republiky, paragraf 67 stanovuje povinnost sestavit konsolidovanou účetní závěrku Ministerstvu financí České republiky za subkonsolidace stát, tato problematika je řešena v dalších paragrafech podrobněji (§ 68–73). **Třetí část návrhu nového zákona** o účetnictví věnuje hlavní pozornost účetní jednotce.

V první hlavě této části přináší základní ustanovení o účetní jednotce, paragraf 74, odst. 1 vymezuje kdo je účetní jednotkou (právní osoba se sídlem v České republice, organizační složka státu, svěřenský fond podle občanského zákoníku, fond obhospodařovaný penzijní společnost, podílový fond, podíl investičního fondu, fondy ve správě Garančního systému finančního trhu podle zákona upravujícího ozdravné postupy a řešení krize na finančním trhu). Paragraf 76 pak vymezuje fyzickou osobu jako účetní jednotku (účetní jednotkou je fyzická osoba, která vykonává činnost, ze které jí plynou příjmy ze samostatné činnosti nebo příjmy z nájmu podle zákona o daních z příjmů, a rozhodne se být účetní jednotkou, paragraf 77 se pak zabývá zánikem účetní jednotky.

Ve druhé hlavě této části je řešena otázka právního nástupnictví fyzické osoby (§ 78), přeměny účetní jednotky (§ 79).

Třetí hlava třetí části se zabývá převodem práv a povinností v oblasti účetnictví (§ 80 – § 84).

Čtvrtá hlava třetí části návrhu se zabývá vybranými účetními postupy; jejich vymezením se věnuje § 85.

V páté hlavě jsou řešeny druhy účetních jednotek (§ 86 vymezuje druhy účetních jednotek na hlavní skupiny – podnikatelské účetní jednotky, neziskové účetní jednotky, účetní jednotky veřejného sektoru.

Šestá hlava přináší kategorizaci účetních jednotek (§ 87 kategorii podnikatelských a neziskových účetních jednotek v členění na mikro, malé, střední a velké účetní jednotky). Limity zůstaly stejné jako již bylo uvedeno v novele stávajícího zákona (viz tabulka výše)

V paragrafu 88 jsou vymezeny některé související pojmy (aktiva, roční úhrn čistého obrátu, průměrný počet zaměstnanců), paragraf 89 vymezuje čistý obrát účetní jednotky, paragraf 91 se věnuje subjektům veřejného zájmu, kterými jsou:

- obchodní korporace, které jsou emitenty investičních cenných papírů přijatých k obchodování na evropském regulovaném trhu,
- investičním fondem nebo podfondem investičního fondu, které jsou emitenty cenných papírů kolektivního investování přijatých k obchodování na evropském regulovaném trhu,
- bankou, spořitelním a úvěrním družstvem nebo systémově významným obchodníkem,
- pojišťovnou, zajišťovnou nebo institucí, jejíž činností je pojištění exportních úvěrů na účet státu, se zárukou státu nebo se státem jako pojistitelem,
- zdravotní pojišťovnou.

Na subjekt veřejného zájmu je pohlíženo jako na velkou účetní jednotku s výjimkou ustanovení týkajících se zprávy o udržitelnosti a zpráv o daních z příjmů.

Paragraf 92 určuje kategorie mateřské účetní jednotky.

Sedmá hlava této části je zaměřena na subjekty konsolidace (paragraf 93 definuje konsolidační celek a skupinu, § 94 mateřskou účetní jednotku, § 95 dceřinou účetní jednotku, § 96 dceřinou

účetní jednotku nezahrnutou do konsolidačního celku, § 97 dceřinou účetní jednotku nezahrnutou do konsolidačního celku neziskové mateřské účetní jednotky).

Paragraf 98 řeší společně ovládanou účetní jednotku, § 99 přidruženou účetní jednotku.

Osmá hlava třetí části návrhu se zaměřuje na kategorizaci konsolidačních celků, v paragrafu 100 dělí kategorie konsolidačních celků na malé, střední a velké konsolidační celky.

Malým konsolidačním celkem je konsolidační celek, splňující alespoň 2 z těchto kritérií:

- aktiva celkem do 120 000 000 Kč,
- roční úhrn čistého obrátu do 240 000 000 Kč,
- průměrný počet zaměstnanců do 50.

Středním konsolidačním celkem je konsolidační celek, který

- není malým konsolidačním celkem a splňuje alespoň 2 z těchto podmínek,
 - o aktiva celkem do 600 000 000 Kč,
 - o roční úhrn čistého obrátu do 1 200 000 000 Kč.

Velkým konsolidačním celkem je konsolidační celek, který

- splňuje alespoň 2 z těchto podmínek:
 - o aktiva celkem nad 600 000 000 Kč,
 - o roční úhrn čistého obrátu nad 1 200 000 000 Kč,
 - o průměrný počet zaměstnanců nad 250.

Devátá hlava třetí části upravuje v paragrafu 103 subjekty konsolidace státu.

Desátá hlava pak vymezuje další subjekty pro účely vykazování informací mimo účetní závěrku (§ 104).

Čtvrtá část návrhu nového zákona o účetnictví upravuje účetní období.

První hlava výše uvedené části v paragrafu 105 upravuje individuální účetní období určené podle měsíců jako kalendářní rok, účetní jednotky, které nejsou jednotkou veřejného sektoru mohou určit, že individuálním účetním obdobím je jiných 12 po sobě jdoucích měsíců (hospodářský rok). Alternativou je individuální účetní období určené podle týdnů, týká se účetních jednotek, která je obchodní korporací, zahrnutou v konsolidované účetní závěrce, může být období určeno podle týdnů tak, aby co nejvíce odpovídalo 12 po sobě jdoucím kalendářním měsícům. Toto účetní období pak trvá 52 nebo 53 týdnů (§ 106). Paragraf 107 upravuje podmínky za kterých může být změněno individuální účetní období; paragraf 108 pak upravuje individuální účetní období při vzniku a zániku účetní jednotky. V paragrafu 109 je pak řešen mimořádný konec individuálního účetního období, paragraf 110 pak upravuje podmínky spojování individuálních účetních období.

Druhá hlava se z obdobných hledisek zabývá konsolidačním účetním obdobím (§111-113).

Pátá část návrhu nového zákona o účetnictví je zaměřena na měnu účetnictví a měnu vykazování.

V první hlavě této části je vymezena měna účetnictví a měna vykazování. V paragrafu 114 je řešena měna účetnictví (měnou účetnictví může být česká měna nebo funkční měna účetní jednotky)⁸. Měnou účetní jednotky veřejného sektoru je česká měna.

⁸ Funkční měnou je měna primárního ekonomického prostředí

Měnou vykazování podle jednotlivých subjektů se zabývá § 115; paragrafy 116 a 117 se zabývají společným ustanovením o měně účetnictví a měně vykazování a změnami měny účetnictví.

V druhé hlavě páté části návrhu je řešena otázka přepočtu na měnu účetnictví, paragraf 1189 se zabývá aktivy a dluhy v cizí měně, § 119 se zabývá přepočtem na měnu účetnictví, paragraf 120 stanoví kurz přepočtu na měnu účetnictví, § 121 sjednaný kurz, § 122 pevný kurz. V paragrafech 123-124 jsou řešeny zvláštní případy přepočtů.

Šestá část návrhu nového zákona se zabývá oceňováním v účetnictví.

V první hlavě jsou primárně řešeny otázky okamžiku a způsobu ocenění; v paragrafu 125 je to prvotní a následné ocenění, v paragrafu 126 pořizovací výdaj, v paragrafu 127 uskutečnění pořizovacího výdaje, v § 128 jeho výše. Do této části jsou zahrnuty možné varianty hodnot (§ 129 současná hodnota, § 130 pořizovací hodnota dluhu, § 131 reálná hodnota, § 132 ekvivalenční hodnota, § 133 naběhlá hodnota, § 134 fond z přecenění.

V druhé hlavě šesté části je řešeno prvotní ocenění, paragraf 135 se zabývá prvotním oceněním aktiv, § 136 prvotním oceněním dluhů, § 137 prvotním oceněním aktiv a dluhů nabytých bezúplatně, vkladem nebo přeměnou, § 138 prvotním oceněním aktiv a dluhů nabytých společně, § 139 nabytím obchodního závodu, § 140 prvotním oceněním aktiv a dluhů při kapitálových transakcích bez tržní podstaty, § 141 prvotním oceněním podílu vzniklého při kapitálových transakcích bez tržní podstaty, § 142 prvotním oceněním u mikro a malých účetních jednotek, § 143 prvotním oceněním u účetních jednotek veřejného sektoru.

Třetí hlava je věnována následnému ocenění na základě historických a aktuálních hodnot. V § 144 je řešeno následné ocenění aktiv na základě historických hodnot, § 145 následné ocenění ekvivalenční hodnotou v individuální účetní závěrce, § 146 následné ocenění dluhů na základě historických hodnot, § 147 přeceňování stálých hmotných aktiv, § 148 následné ocenění aktiv na základě aktuálních hodnot, § 149 následné ocenění dluhů na základě aktuálních hodnot, § 150 následné ocenění aktiva dluhů u mikro a malých účetních jednotek, § 151 následné ocenění aktiv a dluhů na základě aktuálních hodnot u účetních jednotek veřejného sektoru. § 152 následné znehodnocení, § 153 odpisy, § 154 dodatečné zhodnocení, § 155 opravy a údržba

Šestá hlava šesté části návrhu nového zákona o účetnictví přináší paragraf 156, řešící oceňování podílu ve společně ovládané účetní jednotce a v přidružené účetní jednotce.

Sedmá část navrhovaného nového zákona je zaměřena na použití Mezinárodních účetních standardů.

V první hlavě sedmé části jsou v paragrafu 157 stanoveny podmínky pro použití mezinárodních účetních standardů při individuálním účetním výkaznictví; § 158 se pak zabývá použitím mezinárodních účetních standardů při konsolidovaném účetním výkaznictví.

Ve druhé hlavě sedmé části je pak řešena otázka použití vybraných mezinárodních účetních standardů. Předmětem úpravy paragrafu 160 je použití mezinárodního standardu účetního výkaznictví 16 Leasingy, § 161 použití mezinárodních účetních standardů Českou národní bankou.

Osmá část návrhu nového zákona upravuje vedení účetnictví.

První hlava této části řeší problematiku obecných ustanovení o vedení účetnictví, V paragrafu 162 je definováno vedení účetnictví, v § 163 definován účetní systém, v § 164 účetní záznam, v § 165 definováno průkazné vedení účetnictví, § 166 definován autentický účetní záznam, § 167 je definována integrita účetního záznamu. Paragraf 168 upravuje konverzi účetního

záznamu, § 169 vnitřní konzistenci účetního systému a účetní stopu, § 170 vnitřní kontrolu vedení účetnictví v rámci vnitřního kontrolního systému.

Ve druhé hlavě osmé části je předmětem úpravy tvorba účetní informace. Paragraf 171 je zaměřen na účetní zápisy a účty, § 172 na účtování aktiv a dluhů v cizí měně, § 173 na účetní doklad, § 174 zákaz změny v účetním systému po sestavení účetní závěrky, § 175 úschovu účetních záznamů.

Třetí hlavy této části je zaměřena na inventarizaci, § 176 přináší její vymezení, § 177 se zabývá fyzickou inventurou, § 178 dokladovou inventurou, § 179 prováděním inventarizace, § 180 pravidelnou inventarizací, § 181 průběžnou inventarizací.

Čtvrtá hlava přináší zvláštní ustanovení o vedení účetnictví účetní jednotkou veřejného sektoru. Paragraf 182 vymezuje pojmy pro účely vedení účetnictví účetní jednotkou veřejného sektoru, § 183 vedení účetnictví účetní jednotkou veřejného sektoru, § 184 inventarizaci v případě této účetní jednotky.

Devátá část navrhovaného zákona se zabývá peněžním účetnictvím.

Paragraf 185 přináší základní ustanovení o peněžním účetnictví, paragraf 186 cíle a požadavky na kvalitu účetních informací v peněžním účetnictví, § 187 účetní jednotky používající peněžní účetnictví, § 188 vymezení některých pojmů pro účely použití peněžního účetnictví, § 189 individuální účetní období účetní jednotky používající peněžní účetnictví, § 190 měnu účetnictví jednotky používající peněžní účetnictví, § 191 ocenění v peněžním účetnictví, § 192 účetní závěrka v peněžním účetnictví, § 193 podklady pro sestavení řádné konsolidované účetní závěrky, § 194 zveřejňování účetní závěrky účetní jednotky používající peněžní účetnictví, § 195 vedení peněžního účetnictví a inventarizace.

Desátá část navrhovaného zákona je zaměřena vykazování informací mimo účetní závěrku.

V první hlavě desáté části je upravena zpráva vedení; paragraf 196 stanovuje povinnost vyhotovit a zveřejnit individuální zprávu vedení, § 197 vymezuje obsah této zprávy, § 198 její náležitosti, § 199 stanovuje povinnost vyhotovit a zveřejnit obsah konsolidovanou zprávu vedení, § 200 její vymezení a obsah, § 201 řeší otázku okamžiku vyhotovení zprávy vedení a její podobu.

Druhá hlava desáté části se zabývá zprávou o udržitelnosti; paragraf 202 povinností vyhotovit a zveřejnit individuální zprávu o udržitelnosti, § 203 výjimky z povinnosti vyhotovit a zveřejnit individuální zprávu o udržitelnosti, § 204 její vymezení, § 205 její obsah, § 206 její další obsah nad rámec § 205, § 207 stanoví povinnost vyhotovit a zveřejnit konsolidovanou zprávu o udržitelnosti, § 208 výjimky z této povinnosti, § 209 její vymezení, § 210 její obsah

Paragraf 211 pak řeší formu zprávy o udržitelnosti a informační povinnost.

Třetí hlava se týká zpráv o platbách do veřejných rozpočtů, v rámci této hlavy například § 212 stanovuje povinnost vyhotovit a zveřejnit individuální zprávu o platbách do veřejných rozpočtů, § 213 výjimky z této povinnosti, § 214 vymezení individuální zprávy o platbách do veřejných rozpočtů. V podobném členění potom paragrafy 215 a 216 upravují postup u konsolidovaných zpráv o platbách do veřejných rozpočtů.

Ve čtvrté hlavě jsou pak řešeny záležitosti týkající se zpráv o daních z příjmů, § 217 stanovuje povinnost vyhotovit a zveřejnit individuální zprávu o daních z příjmů samostatným účetním jednotkám, které jsou obchodními společnostmi a mají zahraniční pobočku nebo zahraniční stálou provozovnu a to poprvé za druhé ze 2 po sobě jdoucích individuálních účetních období, ve kterých její roční úhrn čistého obrátu dosáhne 19 000 000 000 Kč naposledy za první ze dvou po sobě jdoucích účetních obdobích, ve kterých její roční úhrn čistého nedosáhne

190 000 000 Kč, § 218 upravuje výjimky z této povinnosti, § 219 řeší nedostupnost individuální zprávy o daních z příjmů, § 220 řeší její obsah.

Paragrafy 221 až 224 řeší obdobné problémy u konsolidovaných zpráv o daních z příjmů, tuto povinnost zákon stanoví nejvyšší mateřská účetní jednotka, která je obchodní společností a jejíž konsolidační celek netvoří pouze účetní jednotky, které nemají zahraniční pobočku ani zahraniční stálou provozovnu. Konkrétní podmínky a výčet subjektů jichž se tato povinnost týká upravuje § 221.

Jedenáctá část navrhovaného zákona se týká ověřování auditorem, v paragrafu 225 je stanovena povinnost auditu účetní závěrky (jak řádné, tak mezitímní účetní závěrky sestavované jednorázově, jejíž sestavení stanoví tento nebo jiný zákon) středním a velkým účetním jednotkám a účetní jednotce, která je povinna sestavit konsolidovanou účetní závěrku, § 226 stanovuje povinnost auditu účetní závěrky a zahajovací rozvahy při přeměně, § 227 řeší otázky ověření zprávy vedení a zprávy o udržitelnosti auditorem, § 228 upravuje zveřejnění zprávy auditora.

Dvanáctá část návrhu zákona se zabývá zveřejněním a uveřejněním.

První hlava této části přináší základní ustanovení o zveřejnění. Paragraf 229 stanovuje které dokumenty mají být zveřejněny do 12 měsíců od konce účetního období. Jsou to:

- řádná účetní závěrka,
- zpráva vedení,
- zpráva o udržitelnosti,
- zpráva o platbách do veřejných rozpočtů,
- zpráva o daních z příjmů,
- zpráva auditora o povinném auditu řádné účetní závěrky,
- zpráva auditora o ověření zprávy o udržitelnosti.

Paragraf 230 stanovuje dokumenty zveřejňované a uveřejňované společně, § 231 řeší zveřejnění dokumentu rovnocenného zprávě o platbách do veřejných rozpočtů, § 232 upravuje společná ustanovení zveřejnění a uveřejnění, § 233 se zabývá postupem zveřejnění, § 234 uveřejňováním informací o daních z příjmů.

Druhá hlava této části návrhu se zabývá zvláštními případy zveřejňování a uveřejňování, § 235 upravuje výjimku ze zveřejňování mikro nebo malou účetní jednotkou (nemusí zveřejňovat výkaz výsledku hospodaření), § 236 se zabývá zveřejňováním prostřednictvím správce daně, § 237 uveřejňováním v jednotném evropském přístupovém místě, § 238 informací o významné chybě v účetní závěrce.

Třetí hlava řeší v paragrafu 239 problematiku uveřejnění účetní závěrky účetní jednotky veřejného sektoru a konsolidované účetní závěrky České republiky.

Třináctá část návrhu nového zákona se zabývá přestupky.

V první hlavě se zabývá přestupky v oblasti účetnictví, konkrétně § 240 vymezuje přestupek nezveřejnění a neuveřejnění vykazovaných informací, § 241 přestupek nezveřejnění a neuveřejnění zprávy o daních z příjmů, § 242 přestupek zveřejnění a uveřejnění vykazovaných informací v jiném znění, § 243 přestupek zkreslování vykazovaných informací, § 244 přestupek neověření vykazovaných informací, § 245 přestupek proti vedení účetnictví, § 246 přestupek proti vykazování účetních a neúčetních informací, § 247 přestupek proti informační povinnosti o udržitelnosti, § 248 přestupek neposkytnutí účetních dokumentů nebo údajů pro potřeby státu a pro konsolidované výkaznictví České republiky.

Ve druhé hlavě jsou společná ustanovení o přestupcích v oblasti účetnictví, § 249 stanovuje promlčecí dobu, § 250 určení výše aktiv celkem, § 251 určení celkových nákladů, § 252 určení druhu účetní jednotky, § 253 příslušnost.

Čtrnáctá část návrhu zákona upravuje výkon státní správy na úseku účetnictví (§ 254 působnost finančního úřadu, § 255 působnost Ministerstva financí, § 256 zvláštní postupy k utajení).

Patnáctá, předposlední část navrhovaného zákona o účetnictví zahrnuje společná ustanovení (§ 257 společné ustanovení o posuzování podmínek, § 258 společné ustanovení o věcech, § 259 společné ustanovení o kapitálových transakcích, § 260 společná ustanovení o výjimkách pro některé účetní jednotky v úpadku, § 261 společná ustanovení o účetních jednotkách bez právní osobnosti, § 262 společné ustanovení o státech tvořících Evropský hospodářský sektor.

Část šestnáctá, závěrečná přináší v paragrafech 263 až 269 přechodná a závěrečná ustanovení.

6. Závěr

Článek byl zaměřen na zachycení procesu změn v oblasti základní účetní legislativy, zákona o účetnictví. Celý proces započal v roce 2022, kdy byl vytyčen původní záměr tvorby nového zákona. V první fázi se tvůrci dostali do časového tlaku, kdy bylo nutno do zákona provést transkripci zpráv o udržitelnosti v souladu s nařízeními Evropské unie a tak pro složitost schvalovacího procesu vláda-parlament-senát-prezident republiky bylo nakonec rozhodnuto, že transkripce bude provedena cestou novely stávajícího zákona o účetnictví č. 563 /1991 Sb. ve znění doplňků a novel a dál budou probíhat přípravy na tvorbě nového zákona o účetnictví, jehož přijetí se neustále oddaluje. Situace je v současné době komplikována změnami v oblasti politiky, kdy na základě voleb byl sestaven nový parlament a bude sestavena nová vláda a je otázka, jak se k návrhu postaví nová vládnoucí garnitura. Je žádoucí, aby návrh nového zákona o účetnictví byl co nejdříve přijat, aby byla odstraněna určitá dvoukolejnost v účetní legislativě.

Navrhovaný zákon je zpracován komplexně a určitě odpovídá stupni rozvoje účetnictví a může směle konkurovat podobným normám ve vyspělých ekonomikách.

Literatura

- [1] ČERNÝ, Václav. Konsolidace veřejných financí a její vliv na finanční účetnictví. In: MOLÍN, Jan (ed.). *Sborník 23. ročníku Pedagogické konference: Novinky v účetnictví a v daních vyplývající z ozdravného balíčku*. Praha: Nakladatelství Oeconomica, 2023, s. 23–33. ISBN 978-80-245-2507-5. Dostupné z: https://kfua.vse.cz/wp-content/uploads/page/2051/2023_PEKO_sbornik.pdf
- [2] ČERNÝ, Václav. Nový zákon o účetnictví (základní záměry v oblasti účetnictví). In: *Sborník 22. ročníku Pedagogické konference*. Praha: Nakladatelství Oeconomica, 2022, s. 8–17. ISBN 978-80-245-2472-6. Dostupné z: https://kfua.vse.cz/media/Konference/peko/2022_PEKO_sbornik.pdf
- [3] 2025-07-18_NZoU-cervenec-2025.pdf, in <https://www.mfcr.cz/cs/dane-a-ucetnictvi/ucetnictvi/nova-ucetni-legislativa-soukromeho-a-verejneho-sek/pravni-predpisy>
- [4] (<http://nur.cz/2022/10/26/navrh-noveho-zakona-o-ucetnictvi-zverejnen/>)

Abstrakt

Článek je zaměřen na změny v oblasti základní účetní legislativy České republiky. Zabývá se jednak dosud platnou novelou zákona o účetnictví č. 563/1991 Sb., jednak navrhovaným novým zákonem o účetnictví. Článek porovnává obě normy, zevrubněji se zaměřuje na návrh nového zákona o účetnictví. Závěrem hodnotí připravovaný nový zákon jako přínosný, s ambicí stát se základní životaschopnou legislativní normou, upravující oblast účetnictví a odpovídající soudobé úrovni v mezinárodním srovnání v rámci vyspělých ekonomik.

Klíčová slova:

Zákon o účetnictví, Zpráva o udržitelnosti, účetní závěrka, konsolidovaná účetní závěrka

Amendment to the Accounting Act versus the new Accounting Act

Abstract

The article focuses on changes in the area of basic accounting legislation of the Czech Republic. It deals with the currently valid amendment to the Accounting Act No. 563/1991 Coll., and the proposed new Accounting Act. The article compares both standards, focusing more in detail on the proposal for a new Accounting Act. In conclusion, it evaluates the prepared new law as beneficial, with the ambition of becoming a basic viable legislative norm regulating the area of accounting and corresponding to the current level in international comparison within developed economies

Keywords:

Accounting Act, Sustainability Report, financial statements, consolidated financial statements

JEL klasifikace: M41

Budoucnost účetních dokladů^{1#}

Mgr. Ing. Dana Bárková, Ph.D.

Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta právnická,
katedra národního hospodářství a finančního práva
Sady Pětatřicátníků 14, 306 14 Plzeň
email: barkova@kfp.zcu.cz

1. Úvod

Účetní zápisy musí být doloženy účetními doklady, které potvrzují informace o událostech v účetnictví zachycených. Jejich podoba se měnila a mění tak, jak se měnily i prostředky, kterými byly a jsou pořizovány. Vyvíjí se i právní úprava upravující účetní dokumentaci, a to na národní i evropské úrovni. Na tyto změny je třeba reagovat i ve výuce.

2. Použití výpočetní a organizační techniky v účetnictví

2.1. Stručný vývoj

Použití organizační a výpočetní techniky v účetnictví není nic nového. Ti starší z nás si mohou pamatovat doklady vyhotovované pomocí psacího stroje. Pokrokem byly účtovací stroje, které umožňovaly vyhotovit větší sestavy (např. zúčtovací a výplatní listinu) díky více počítadlům, nebo které umožňovaly vstup/výstup dat z nosiče informací (v 80. letech především z děrné pásky). Zpovzdálí jsme sledovali sálové počítače (vzpomínám si, jak jsme jako úkol k jednomu zápočtu na VŠE připravovali děrné štítky v Cobolu pro výpočet průměrné mzdy 4 zaměstnanců; těch štítků bylo 80, museli jsme si je pořídit sami, a ne vždy se to napoprvé povedlo). První školní mikropočítače IQ150 (od r. 1985) byly spíše „na hraní“. První osobní počítače v 70. a 80. letech neměly ještě masové využití.

Se společenskými a politickými změnami u nás se k nám dostala i nová technika, která právě v této době (začátek 90. let 20. století) zažívala období obrovského rozmachu. Souvisel s tím i rozvoj a rozšíření internetu i uživatelsky příjemného softwarového vybavení (zejména Windows 95 a dalších verzí). Vývoj však šel a jde dál.

V současné době si bez osobních počítačů nedovedeme představit ani účetnictví menších účetních jednotek. Zmenšuje se jejich velikost, mnohdy nám stačí malé notebooky, tablety či mobilní telefony. Zmnohonásobila se kapacita datových úložišť i možnosti jejich ochrany, stále více se využívají cloudová úložiště.

Místo dřívějšího papíru, orazítkovaného (i když nás k tomu ani v ČR nikdo nenutí) a ručně podepsaného nastupují elektronicky podepsané písemnosti (které ovšem musí být adekvátně technicky uloženy, aby byly záznamy prokazatelné).

Zatímco v dřívějších obdobích byla s prováděním účetní agendy spojena celá řada monotónních rutinních prací (které však bylo třeba vykonávat s maximální pečlivostí), které muselo provádět mnoho pracovníků (především pracovníc), zdokonalující se technika a nastupující umělá inteligence tyto práce stále ve větším rozsahu nahrazuje.

¹ *Tento příspěvek byl zpracován jako jeden z výstupů projektu. SGS-2023-006 řešeného na ZČU v Plzni.*

Fenoménem současné doby je digitalizace. Při ní dochází k převodu podkladů do digitální podoby tak, aby s nimi bylo možno dále pracovat. To však není (alespoň nemělo by být) samoúčelné. V řadě případů tyto digitalizované dokumenty zpracovávají přímo informační systémy.

Potřebné písemnosti mnohdy vznikají automaticky, přebírají údaje již dříve uložené v systému. Už není třeba ani zadávat údaje z prvotních dokladů do systému, mnohé systémy si doklady „vytěží“ samy, jsou-li podklady předány ve formě, kterou si systém přečte, nové typy dokladů je schopen se naučit číst.

2.2. Zkušenosti z praxe veřejné vysoké školy

Jako tajemnice fakulty se účastním zčásti objednávání a předběžné kontroly a většiny procesů schvalování účetních dokladů. Pracuji na veřejné vysoké škole, která využívá pro potřeby účetnictví systém IS Magion (produkt Magion, a.s. ze Vsetína využívaný sedmi univerzitami a stejným počtem vědeckých ústavů). Vzhledem k tomu, že účetnictví veřejné vysoké školy má svá specifika (vícezdrojové financování, projektové financování, poměrně vysoké napojení na státní rozpočet, přesto zařazení do skupiny neziskových účetních jednotek účtujících podle vyhlášky č. 504/2002 Sb.), jevílo se před více než dvaceti lety, kdy byl systém zaveden, rozumné nechat si vytvořit informační systém téměř na míru. Využití obecně uznávaného rozšířeného produktu (zejm. SAP), který využívají ostatní vysoké školy, by bylo násobně nákladnější než setrvání u dosavadního systému (který se průběžně vyvíjí, a doplňuje podle potřeb zúčastněných subjektů). Jako veřejná vysoká škola se ZČU řídí i zákonem č. 320/2001 Sb., o finanční kontrole (zákonem o finanční kontrole ve veřejné správě). Ten bude od 1. 1. 2027 nahrazen již přijatým a zveřejněným zákonem č. 231/2025 Sb., o řízení a kontrole veřejných financí.²

Významnou část univerzity tvoří technické fakulty, takže obecně kladný vztah k technice převládá. Z historických důvodů univerzita sídlí v řadě budov v několika lokalitách ve městě. I z tohoto důvodů existuje tlak na pokračování digitalizace. Přenášení papírových dokladů s ručními podpisy po městě velmi zdržuje. Navíc dochází paralelně k pronikání digitalizace do ostatních agend univerzity, zejména studijní agendy (kdy březnová novela Zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách, umožnila elektronické doručování písemností a digitalizaci, což vedlo k urychlenému propojení studijní agendy a elektronické spisové služby). Digitalizace tak prostupuje nejen ekonomickým informačním systémem, ale i ostatními agendami univerzity.

Digitalizované písemnosti ani nemohou být podepisovány ručně, pokud mají být elektronicky i doručovány. Ti pracovníci univerzity, kteří jsou přímo v kontaktu s vnějším okolím univerzity, využívají zaručený elektronický podpis (kvalifikovaný certifikát od společnosti PostSignum, který je zpoplatněn, vydán prostřednictvím České pošty a je specifický pro účely jednání za univerzitu³). Tyto certifikáty jsou vydávány omezenému okruhu pracovníků, kteří jednají za univerzitu navenek. Nemusí jít jen o její statutární zástupce (rektor, prorektor, kvestor, děkan), ale i řadové pracovníky, kteří jednají s vnějšími subjekty (např. pracovníci útvaru zásobování, které vystavují objednávky externích dodávek). Pro podepisování elektronických dokumentů obíhajících uvnitř univerzity jsou uznávány i TCS-P certifikáty vydávané na vyžádání zdarma certifikační autoritou Sectigo zaměstnancům ZČU v rámci členství ve sdružení CESNET.

² Zákon č. 231/2025 Sb., o řízení a kontrole veřejných financí. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2025-231>

³ I pokud mají pracovníci jiný zaručený elektronický podpis, univerzitní doklady podepisují univerzitním elektronickým podpisem.

Vnitřní doklady a příkazy se ve stále větším rozsahu zadávají a schvalují elektronicky. Místo ručního podpisu nastupuje potvrzení, že do systému byl přihlášen a operaci provedl pracovník, který k tomu je oprávněn. Na ZČU jsou takto schvalovány objednávky, faktury, cestovní příkazy, dovolenky, nově i žádosti o výplatu odměn. Jde o sestavy, které postupně dotváří tvůrce ekonomického systému, jejich okruh je postupně rozšiřován.

Jako veřejná vysoká škola podléhá ZČU zákonu o finanční kontrole, každá zakázka musí mít svého správce a příkazce. Samostatnými zakázkami jsou typicky granty (včetně těch nejmenších vnitřních projektů), ale i vyúčtování základního příspěvku na vzdělání, dotace na vědu (to vše podle jednotlivých pracovišť), darů, zakázek smluvního významu. Na jednotlivých fakultách tak vznikají desítky až stovky zakázek, teoreticky každá z nich může mít jiné osoby zahrnuté do finanční kontroly (správce, příkazce a jejich zástupce). Účastníky finanční kontroly (zpravidla shodně u předběžné i následné kontroly) se tak stává poměrně široký okruh pracovníků, což může být určitým rizikem.

Příslušní pracovníci jsou e-mailem upozorněni na nový požadavek s odkazem na záznam operace, jejíž potvrzení je požadováno. Součástí záznamu jsou i odkazy na původní doklady, které si může zaměstnanec překontrolovat. Je přísně zachovávána časová posloupnost: nejprve vedoucí pracovník (u cestovních příkazů a odměn), pak příkazce operace, nakonec správce (ten např. u odměn vidí jen celkové částky, nikoliv konkrétní odměny konkrétních pracovníků).

Nový zákon o účetnictví přinese řadu změn. Očekává se, že veřejné vysoké školy budou nově zařazeny mezi jednotky veřejného sektoru.⁴ Sice tam z řady hledisek logicky patří, změny očekávané v účetnictví však nebudou zanedbatelné.**3. Účetní doklady a ověření jejich pravosti – vývoj za poslední půlstoletí**

3.1. Dosavadní vývoj

Z dnešního hlediska asi nemá smysl popisovat skutečně historický vývoj účetních dokladů a způsobů jejich vyhotovování a ověřování od prehistorických dob, přestože by to bylo jistě zajímavé. Chtěla bych se zaměřit na vývoj v posledních padesáti letech (což je i období, jehož většinu mohu podpořit vlastními vzpomínkami).

Již před r. 1989 byla tato otázka samozřejmě upravena.⁵ Nikoliv zákonem, zákon o účetnictví ještě vydán nebyl, a zákon č. 21/1971 Sb., o jednotné soustavě sociálně ekonomických informací, byl velmi stručný a obecný co se týkalo úpravy účetnictví. Vyhláška Federálního ministerstva financí č. 154/1971 Sb., o účetnictví, se účetnictvím a účetními doklady již zabývala a v § 8 zařadil mezi náležitosti účetního dokladu i podpisy pracovníků doklad ověřujícími – pracovníka, který operaci nařídil nebo schválil a za ni odpovídá, pracovníků, kteří operaci uskutečnili a pracovníků, kteří doklad přezkoušeli (s tím, že některé bylo možné nahradit razítkem útvaru organizace). Podrobně byla řešena i otázka přezkoušení účetních dokladů.

Původní znění zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, označuje účetní doklady jako originální písemnosti a mezi jejich náležitostmi řadí i podpisy odpovědných osob, konkrétně (v § 11 písm. f) podpis osoby odpovědné za účetní případ a osoby odpovědné za jeho zaúčtování; tyto podpisy bylo možno nahradit jiným průkazným způsobem.

Zákonem č. 353/2001 Sb. došlo ke změně formulace § 11, kdy byly účetní doklady označeny jako průkazné účetní záznamy a termín podpis byl nahrazen termínem podpisový záznam. Podrobnější vymezení pojmu podpisový záznam bylo pak provedeno v nově zařazeném § 33a,

⁴ Zařazení VVŠ mezi jednotky veřejného sektoru předpokládá § 86, odst. 3 písm. h) návrhu z ledna 2024, ustanovení bylo převzato do dalších verzí z r. 2024 i do poslední verze z r. 2025

⁵ Následující podkapitola je zčásti převzata z článku autorky *Úloha účetnictví při správě daní* z r. 2023.

odst. 4, kde bylo stanoveno, že „*podpisovým záznamem se rozumí účetní záznam, jehož obsahem je vlastnoruční podpis nebo obdobný průkazný účetní záznam v technické formě. Na obě formy podpisového záznamu se přitom pohlíží stejně a obě mohou být použity na místě, kde se vyžaduje vlastnoruční podpis.*“ Tato definice byla později rozšířena zákonem č. 304/2008 Sb., a dnes zní: „*Podpisovým záznamem se rozumí účetní záznam, jehož obsahem je vlastnoruční podpis nebo uznávaný elektronický podpis podle zvláštního právního předpisu, anebo obdobný průkazný účetní záznam v technické formě, který zaručuje průkaznou a jednoznačnou původnost. Na obě formy podpisového záznamu se přitom pohlíží stejně a obě mohou být použity v případech, kdy je vyžadován vlastnoruční podpis. U případů týkajících se výhradně skutečností uvnitř jedné účetní jednotky lze použít jako podpisový záznam vlastnoruční podpis nebo zaručený elektronický podpis anebo obdobný průkazný účetní záznam v technické formě.*“

Současně došlo i ke zpřesnění způsobu připojení podpisového záznamu. Vlastní pojem elektronického podpisu zákon o účetnictví nedefinuje a odkazuje na zákon č. 227/2000 Sb., o elektronickém podpisu.

3.2. Návrh nového zákona o účetnictví

Navrhovaný nový zákon o účetnictví je zaměřen především na účetní výkazy, ne již na vlastní účtování. Problematiku prokazatelnosti účetních podkladů však nemůže opominout.

V první paragrafové verzi zákona z října 2022 byla problematice účetních dokladů věnována pozornost v paragrafech 121 až 125. To, že je účetnictví vedeno ověřitelným způsobem, je podle § 121, odst. 5 zaručeno, pokud jsou řádně zajištěny vedení účetnictvím s využitím účetních záznamů, dokladovost účetního případu, průkaznost účetního dokumentu, konzistence účetního systému, účinný vnitřní kontrolní systém využívaný pro účely vedení účetnictví, včetně řádného provedení inventarizace a úschova účetní dokumentace. Tyto požadavky jsou dále rozvedeny v následujících paragrafech.

První zveřejněný návrh zákona zavádí nový pojem – účetní *dokument*. Ten byl definován v paragrafu 122 Účetní dokumentace. Za účetní dokument byl považován účetní záznam, účetní doklad, účetní zápis, inventarizační protokol, účetní závěrka a účetní zpráva. Mnohé požadavky jsou pak kladeny na všechny uvedené písemnosti společně. V návrhu se počítá s tím, že účetní dokumenty nemusejí vyhotovovat konkrétní osoby, ale mohou být přímo generovány nebo importovány počítačovým algoritmem. Podpis je náležitostí dokladu tehdy, vyžaduje-li to zákon; je-li účetní dokument v elektronické podobě, zaručuje správnost podle ustanovení odst. 2 par. 122 zaručený elektronický podpis nebo je zajištěna „*jiným způsobem zaručujícím srovnatelnou nebo vyšší průkaznost účetního dokumentu.*“ Přitom výhradně technická forma je vyžadována pro účetnictví účetních jednotek veřejného sektoru.⁶

Potvrzení správnosti účetního případu bylo popsáno v § 124, odst. 2, odlišným způsobem než v předchozích předpisech. „*...K potvrzení uskutečnění účetního případu dochází fyzickou osobou k tomu určenou nebo fyzickou osobou určenou ke schválení počítačového algoritmu, je-li účetní případ automaticky generován nebo importován tímto algoritmem. Průkazné potvrzení uskutečnění účetního případu lze zajistit připojením podpisu osoby k tomu určené na účetní doklad.*“ Již formulace této věty naznačuje, že zatímco dříve byly vyžadovány podpisy nejprve výhradně ruční, poté převážně ruční, v současné době se předpokládá, že technická forma vyhotovení účetních písemností bude mít stále významnější podíl.

⁶ Dříve, resp. stále ještě tzv. vybraných účetních jednotek.

V r. 2024 byly zveřejněny další verze návrhu zákona. Ve verzi z ledna 2024⁷ je problematice účetních dokladů věnována část osmá *Vedení účetnictví*, zejména její hlavy I a II, paragrafy 162-175. Vracejí se pojmy účetní záznam a účetní doklad. Důraz je kladen na čitelnost účetního záznamu člověkem (§ 164), autentičnost a integritu účetního záznamu (§ 165-167 – identifikace u účetního záznamu provedeného v elektronické podobě prostřednictvím identifikačního nebo podpisového záznamu), konverzi účetního záznamu (tedy správnému převodu účetního záznamu v listinné podobě do elektronické podoby, § 168), vnitřní konzistenci (návaznosti a bezrozpornosti) a účetní stopě (vzájemné návaznosti - § 169). Definice účetního dokladu a výčet jeho náležitostí je předmětem § 173 – Účetní doklad. Ve stejné části zákona jsou i ustanovení o úschově účetních záznamů.

Třetí verze návrhu zákona, která byla zveřejněna v květnu 2024, reagovala na dosavadní připomínky a přinesla určité změny. Na webových stránkách Ministerstva financí byl návrh zveřejněn v podobě zdůrazňující změny oproti minulé verzi.⁸ Část *Vedení účetnictví* má již číslo devět, důležité první dvě hlavy obsahují paragrafy 163-177. V mnoha případech došlo k terminologickým upřesněním (např. v § 167, odst. 4, ustanovení, že podpisovým záznamem pro účely účetnictví je *zaručený* elektronický podpis).

Další verze navrhovaného zákona se objevila v listopadu 2024 a byla obdobná verzi z ledna (relevantní ustanovení jsou části osmé, zejména hlavy I a II, paragrafy 162-175 s respektováním terminologických upřesnění). Jednalo se o pracovní verzi, v řadě případů nebyly části návrhu v případech změn přečíslovávány.

Zatím poslední verze navrhovaného zákona byla zveřejněna v červenci 2025.⁹ Číslování částí zákona je již souvislé. Příslušná ustanovení zůstávají v části osmé *Vedení účetnictví* a její první dvě hlavy zahrnují paragrafy 162-175. V samostatné hlavě čtvrté části osmé jsou uvedena zvláštní ustanovení o vedení účetnictví účetní jednotkou veřejného sektoru, kde se v § 183 výslovně uvádí, že účetní záznamy jsou u těchto jednotek vedeny pouze v elektronické podobě. Stručný přehled části osmé tedy v současné době vypadá takto:¹⁰

Část osmá: Vedení účetnictví (§ 162-182)

Hlava I: Obecná ustanovení o vedení účetnictví (§ 162-170)

Vedení účetnictví, účetní systém, účetní záznam, průkazné vedení účetnictví, autentický účetní záznam, integrita účetního záznamu, konverze účetního záznamu, vnitřní konzistence účetního záznamu a účetní stopa, vnitřní kontrola účetnictví v rámci vnitřního kontrolního systému.

Hlava II: Tvorba účetní informace (§ 171-175)

Účetní zápisy a účty, účtování aktiv a dluhů v cizí měně, účetní doklad, zákaz změny v účetním systému po sestavení účetní závěrky, úschova účetních záznamů.

Hlava III: Inventarizace (§ 176-181)

Vymezení inventarizace, fyzická inventura, dokladová inventura, provádění inventarizace, pravidelná inventarizace, průběžná inventarizace.

⁷ <https://odok.gov.cz/portal/veklep/material/KORNCKKHGM1N/>

⁸ <https://www.mfcr.cz/cs/ministerstvo/kariera-a-vzdelavani/verejne-diskuze/2024/ministerstvo-financi-zverejnuje-pracovni-verzi-akt-55904>

⁹

https://odok.gov.cz/portal/veklep/material/KORNCKKHGM1N/?fbclid=IwY2xjawLm1khleHRuA2FlbQIxMABicmlkETFIcGZ5ZlId0YmljT3BRN3BWAR68z79ihGzW4ZRti5h0bwB5OQSeu08O98rtPHTFq0W0QV5gIBQ5nlw7rVFrTw_aem_hY0Xmn32yQ_OTNeI2gipBQ

¹⁰ Upraveno podle kapitoly autorky ve skriptech *Nový zákon o účetnictví ČR - Výklad právní normy s aplikacemi* z r. 2024 (kde byla popisována verze z listopadu 2024).

Hlava IV: Zvláštní ustanovení o vedení účetnictví účetní jednotkou veřejného sektoru (§ 168-170)

Vymezení pojmů, vedení účetnictví účetní jednotkou veřejného sektoru, inventarizace v případě účetní jednotky veřejného sektoru.

Osmá část navrhovaného zákona obsahuje ustanovení, z nichž mnohá byla obsažena v současném zákoně, ale nebyla soustředěna systematicky na jedno místo. Hlavní důraz nového zákona kladen na výstupy účetnictví, tj. účetní výkazy. Vedení účetnictví je zjevně chápáno jako prostředek k dosažení tohoto hlavního cíle. Z tohoto důvodu je zřejmě část věnovaná vedení účetnictví zařazena až na pozdějším místě zákona. Část osmá též zohledňuje skutečnost, že v současné době je účetnictví vedeno téměř výhradně na počítačích (s postupující digitalizací), takže opouští některé dnes již zastaralé pojmy, které používá zákon současný (účetní kniha). I v tomto technickém pojetí je však třeba zachovat průkaznost účetnictví. To upravují **obecná ustanovení o vedení účetnictví** v hlavě I části osmé (§ 162-170). Hovoří se v ní o účetních informacích a účetních záznamech, účetní stopě, o potřebě zachování jejich autenticity, integrity a konzistence (nikoli nutně v listinné podobě), po vzniku zůstanou účetní záznamy neporušeny. Účetní záznamy mají vzájemné vazby mezi sebou i vazby na účetní výkazy. Kontrola účetních záznamů probíhá v rámci vnitřního kontrolního systému účetní jednotky (ve vazbě na zákon o finanční kontrole).

Hlava II části osmé (§ 160-164) se zaměřuje na **tvorbu účetní informace**. Je v ní definován pojem účetní zápis, účet, účetní doklad (dosud § 11-13 a § 16-17 zákona o účetnictví) tak, aby byly tyto definice v souladu s počítačovým zpracováním systému (nehovoří se např. o časových a věcných zápisech v účetních knihách, ale o minimálních kritériích pro třídění informací). Po sestavení účetní závěrky nelze provádět změny v účetním systému. § 175 upravuje úschovu účetních záznamů (obecná lhůta je 5 let).

Samostatná hlava IV je věnována **vedení účetnictví účetní jednotkou veřejného sektoru** (ve vazbě na zákon o spisové službě a zákon o finanční kontrole, § 182-184). Podle § 183 musejí být účetní záznamy v rámci účetního systému účetní jednotky veřejného sektoru výhradně v elektronické podobě.

4. ViDA¹¹ a elektronické faktury

4.1. Balíček ViDA

Významnou změnu v oblasti digitalizace účetních dokladů přináší jedno z opatření, které se zdánlivě týká jen DPH, ale bezesporu ovlivní ekonomické agendy. Vzniklo jako jedna z cest řešení problému přetrvávající daňové mezery DPH (VAT gap). V prosinci 2022 byly zveřejněny velmi podrobné zprávy obsahující rozbor existujícího stavu oblastí, které především měly být upraveny, a to digitalizace dokumentace, zdaňování v prostředí elektronických platforem a vlastní proces zdanění, konkrétně zdokonalení dosavadního režimu jednoho správního místa (OSS, one stop shop).¹² 11. 3. 2025 Rada EU přijala zákonná opatření třípilířové reformy ViDA . Balíček vstoupil v platnost 14. 4. 2025. Vlastní změny budou prováděny v následujících letech takto:

Požadavek digitálního vykazování a elektronického fakturování u dodávek mezi podnikateli různých zemí EU¹³ do června 2030.

¹¹ VAT in Digital Age

¹² Tyto zprávy jsou dostupné na https://taxation-customs.ec.europa.eu/taxation/vat/vat-digital-age-vida_en

¹³ Digital Reporting Requirements and e-invoicing on intra-community B2B supplies

Nové povinnosti „osoby považované za poskytovatele/dodavatele“ digitálních platform¹⁴ (kdy touto „osobou“ by se v řadě případů staly přímo digitální platformy) do ledna 2030 (dobrovolně do července 2028).

Rozšíření jednotné registrace k DPH v rámci jednoho správního místa, aby zahrnovala i další dodání zboží, včetně domácích dodání zboží¹⁵ do července 2028.

Balíček ViDA byl publikován v Úředním věstníku řady L z 25. března 2025 a zahrnuje tyto relevantní právní akty:

Směrnice Rady (EU) 2025/516 ze dne 11. března 2025, kterou se mění směrnice 2006/112/ES, pokud jde o pravidla DPH pro digitální věk.

Nařízení Rady (EU) 2025/517 ze dne 11. března 2025, kterým se mění nařízení (EU) č. 904/2010, pokud jde o ujednání o správní spolupráci v oblasti DPH potřebná pro digitální věk.

Prováděcí nařízení Rady (EU) 2025/518 ze dne 11. března 2025, kterým se mění prováděcí nařízení (EU) č. 282/2011, pokud jde o požadavky na informace u některých režimů DPH.

4.2. E-fakturování

Recitál 4 Směrnice Rady (EU) 2025/516, která je součástí balíčku ViDA, výslovně uvádí: *Aby se zvýšil výběr daně z přeshraničních plnění a ukončila se stávající roztržičnost vyplývající ze zavádění rozdílných systémů výkaznictví v členských státech, měla by být stanovena unijní pravidla na digitální výkaznictví. Tato pravidla by měla zajistit, že správcům daně budou poskytovány informace podle jednotlivých plnění, které umožní křížové porovnávání údajů, zlepšit kontrolní možnosti správců daně a odradit od nedodržování předpisů, a zároveň se sníží náklady na dodržování předpisů pro podniky působící v různých členských státech a odstraní se překážky v rámci vnitřního trhu.*

Zpráva z r. 2022 předcházející přijetí balíčku ViDA analyzuje situaci v elektronizaci vykazování informací o DPH v členských státech EU. Podle ní v EU sice již převládá určité využívání technologií, zejména u větších subjektů, mezi jednotlivými zeměmi jsou však v tom velké rozdíly, které týkají účastníků, povahy, četnosti i formátu digitalizovaných písemností. Zpráva obsahuje i odhad nákladů a přínosů zavedení elektronické fakturace (i nižších forem digitalizace procesu vykazování DPH) a vyznívá velmi optimisticky v přesvědčení, že přínosy budou vyšší než náklady. U ČR bylo kladně hodnoceno zavedení kontrolního hlášení k DPH, některé členské státy však již pokročily dále a požadují v některých případech i přímo digitální výkaznictví. Další pokrok byl zaznamenán po vydání těchto úvodních zpráv (a to např. i v Rumunsku).

Již současné znění Směrnice o DPH¹⁶ umožňuje členským státům vyžadovat elektronické podávání přihlášek k DPH, umožňuje členským státům zavést různé typy požadavků na digitální podávání zpráv, ale nezavádí to jako povinné a nespecifikuje formát. Souhrnné výkazy by také mohly být vyžadovány v elektronickém formátu a většina členských států to tak činí u většiny daňových poplatníků. V současné době se jedná zejména o období i v ČR zavedeného kontrolního hlášení (pravidelné předkládání údajů v definovaném formátu, v rámci EU uplatňovaná i v Bulharsku, Estonsku, Chorvatsku, Lotyšsku a na Slovensku) a SAF-T (Standard Audit File for Tax), což je specifická forma digitálního podávání zpráv založená na standardu OECD, dle zprávy z r. 2022 využívaná v Litevsku, Polsku a Portugalsku.

¹⁴ Platform Economy deemed supplier obligations on house and ride sharing platforms

¹⁵ Single VAT Registration extension of One-Stop Shop EU VAT return for movement of own goods

¹⁶ Směrnice 2006/112/ES o společném systému daně z přidané hodnoty

Důsledkem toho, že jednotná forma a formát dosud nejsou stanoveny, je poměrně značná různorodost předpisů v jednotlivých členských státech EU. Cílem balíčku ViDA je vytvořit jeden harmonizovaný systém pro vykazování DPH ve všech členských státech EU s přímým přístupem pro daňové správy. Benefitem pro povinné subjekty by mohlo být předvyplnění daňových přiznání k DPH, neboť by správce daně již měl k dispozici všechny potřebné informace.

Již v současné době je elektronická fakturace vyžadována při zadávání veřejných zakázek na základě *Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/55/EU ze dne 16. dubna 2014 o elektronické fakturaci při zadávání veřejných zakázek*. Tato směrnice mj. obsahuje i definici pojmu „elektronická faktura“ ve svém článku 217, který definuje náležitosti elektronické faktury a požaduje, aby byla faktura vystavena, předána a přijata ve strukturovaném elektronickém formátu umožňujícím její automatizované a elektronické zpracování.

Směrnice 2025/516 obsahuje mnohá ustanovení v obecné formě, ke konkretizaci dojde až v průběhu její implementace. Lze však očekávat, že přinese řadu administrativních nákladů zejména malým a středním podnikům, jejichž agenda dosud nebyla zcela digitalizována. I v rámci ČR bude třeba přijmout řadu opatření k její implementaci.

Na webovém serveru *VAT update*¹⁷ jsou pravidelně zveřejňovány zprávy o pokroku v digitalizaci vykazování DPH v celosvětovém měřítku. V nedávné době se tam objevil i velmi názorný přehled vypracovaný společností Fintua¹⁸ *Fintua e-Invoicing Roadmap* ukazující opatření, která se v různých státech světa chystají v oblasti elektronického fakturování v období do r. 2030. Různé státy světa (včetně např. Řecka, Filipín, Maďarska, Slovenska) hodlají do té doby proces fakturace zcela digitalizovat. ČR v přehledu není vůbec uvedena. Znamená to, že se bude čekat do poslední chvíle, kdy zavedení opatření již bude povinné? Zejména pro malé a střední podniky by šlo o velkou změnu, na kterou je třeba se připravit. I pro větší účetní jednotky, které už účetnictví digitalizovaly, bude nákladné případně přejít k jinému systému, než je ten, který již byl zaveden.

5. Závěr

Digitalizace přináší nové příležitosti v řadě oblastí našeho života, její pronikání do oblastí účetnictví a výkaznictví rozšiřuje možnosti oboru, pokud bude správně využita. Je otázkou, jak chystaná povinnost elektronické fakturace v jednotném formátu sama o sobě zlepší výběr DPH, ale určitě ovlivní i další agendy účetních jednotek.

Pokrok nelze zastavit, účetní agendy jsou zejména ve větších účetních jednotkách běžně digitalizovány až robotizovány. Tomu se přizpůsobuje i výuka účetnictví.

Domnívám se, že by studenti stále měli znát základní principy účetnictví, ale současně by měli být připraveni na chystané změny. Výhodou jsou a budou znalost využívané techniky, ale i práce s novými prostředky (např. s elektronickým podpisem – v určité formě je možný i prostřednictvím bankovní identity).

Pokud se podaří sjednotit formát elektronických faktur na celoevropské úrovni, bude možné s tímto formátem pracovat i ve výuce a lépe tak připravit studenty na požadavky praxe.

¹⁷ <https://www.vatupdate.com/>

¹⁸ https://www2.fintua.com/1/822463/2025-07-21/51q6r5/822463/1753090453eBnJurbv/Regulatory_e_invoicing_roadmap_Fintua_slide.pdf

Studenti ekonomických i právnických oborů by měli více pracovat i s právními předpisy (platnými a účinnými, i s těmi chystanými), českými i evropskými.

Lze předpokládat, že naši studenti zažijí další vývoj, který si dnes ani neumíme představit.

Literatura

1. Bárková, D. (2023). Úloha účetnictví při správě daní. *Acta Iuridica Olomucensia*, 2023, roč. 18, č. 3, s. 46-58. ISSN 1801-0288.
2. Hinke, J.; Bárková, D. (2024). Nový zákon o účetnictví ČR - Výklad právní normy s aplikacemi. 1. vyd. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2024. ISBN 978-80-261-1276-1. 74 s.
3. Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/55/EU ze dne 16. dubna 2014 o elektronické fakturaci při zadávání veřejných zakázek Text s významem pro EHP. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/pravo/eu/dokument?celex=32014L0055>
4. Směrnice Rady (EU) 2025/516 ze dne 11. března 2025, kterou se mění směrnice 2006/112/ES, pokud jde o pravidla DPH pro digitální věk. Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=OJ:L_202500516 nebo <https://www.zakonyprolidi.cz/pravo/eu/dokument/historie?celex=32025L0516&date=0>
5. VAT in the Digital Age. Final report. Volume 1, Digital Reporting Requirements. Brussels: European Commission, 2022. Dostupné z: https://taxation-customs.ec.europa.eu/taxation/vat/vat-digital-age-vida_en
6. Webové stránky <https://www.vatupdate.com/>

Abstrakt

Příspěvek se zaměřuje na účetní doklady, jejich právní úpravu v minulosti i v navrhovaném novém zákoně o účetnictví v souvislosti s technickými možnostmi jejich pořizování a zpracování. V této souvislosti je charakterizován i nový balíček ViDA, který je sice zaměřen na zlepšení výběru DPH, ale nezbytně ovlivní oblast účetních dokladů obecně. Přestože je doba pro jeho implementaci poměrně dlouhá, je třeba s chystanými změnami počítat. To se týká i výuky účetnictví.

Klíčová slova:

Výuka účetnictví; účetní doklady; digitalizace; ViDA.

The Future of Accounting Documents

Abstract

The article focuses on accounting source documents, their legal regulation both in the past and in the proposed new Accounting Act, particularly in connection with the technical possibilities for their creation and processing. In this context, the new ViDA package is also characterized. Although it is aimed at improving VAT collection, it will inevitably affect the area of accounting documents in general. Even though the implementation period is relatively long, the planned changes must be taken into account. This also applies to the teaching of accounting.

Key words:

Accounting education; accounting source documents; digitalization; ViDA.

JEL klasifikace: A200, M 140, M410, K290

Výukové využití případové studie pro pochopení nákladového členění podle účelu¹

Ing. Jaroslava Janhubová

Vysoká škola ekonomická v Praze,
Fakulta financí a účetnictví, katedra finančního účetnictví a auditingu,
nám. W. Churchilla 4, 130 67 Praha 3
email: janja@vse.cz

1. Úvod

Vzhledem k tomu, že by student pokud možno ihned po absolvování základního kurzu účetnictví (kterým na VŠE v Praze je v současné době již více let vyučovaný předmět 1FÚ201 Účetnictví I.) měl pochopit nejen obsah účetní kategorie „náklady“, ale také informační potenciál členění nákladů ve finančním účetnictví, využívá se v rámci výuky mimo jiné i tzv. „případová studie“. Příspěvek je zaměřen na její význam, obsah a rozsah, ale také na její hodnocení a na přínos pro pochopení dané učební látky studentem.

2. Náklady ve finančním účetnictví

Zatímco VÝNOSY reprezentují kategorii výstupů hospodářských procesů, protože produkty hospodářské činnosti, tj. výkony (výrobky, prodané zboží, poskytnuté služby), jsou realizovány na trhu, NÁKLADY vznikají jako vstupy do těchto procesů (jedná se především o materiálovou spotřebu, nakupované služby od dodavatelů, využití dlouhodobých aktiv, závazky vůči zaměstnancům z titulu dlužných mezd a jiné vynaložené prostředky). Porovnáním těchto veličin vzniká hospodářský výsledek.

2.1. Vymezení pojmu náklady a jejich sledování ve finančním účetnictví

Dle mezinárodních standardů účetního výkaznictví jsou náklady snížením ekonomického prospěchu během účetního období a ten vzniká buď ve formě snížení (úbytku, tj. spotřeby) aktiv (peněžních i nepeněžních) nebo formou vzniku závazků (zvýšení dluhů). Oba případy mají vliv na vlastní kapitál dané účetní jednotky v položce hospodářský výsledek běžného období. Buď snižují zisk, nebo zvyšují ztrátu běžného roku, i když samozřejmě platí, že každé snížení aktiv a každé zvýšení závazku nutně být nákladem ještě nemusí (např. vznik dluhu v důsledku přijatého bankovního úvěru nebo úhrada závazku u dodavatele vlastními peněžními prostředky atd.).

Náklady (stejně jako výnosy) však ve stavovém účetním výkazu Rozvaha zcela jistě nenajdeme, protože se jedná o tokové veličiny, udávané vždy za určitý interval (daný časový úsek), jsou kumulované v položce výsledek hospodaření, což je součást vlastního kapitálu. Rozvaha ale obsahuje pouze počáteční a konečné stavy jednotlivých položek, nikoliv příčiny změn. A to se týká i položky výsledek hospodaření. Podrobnosti o vnitřní struktuře zisku/ ztráty za účetní období tam vidět nejsou. Aby se tyto tokové informace neztrácely, konstruuji se složitější, rozvinutější účetní modely. Ty pak spočívají v tom, že se výnosy a náklady z Rozvahy vyčlení, osamostatní se a na konci účetního období se o nich sestaví závěrečný

¹ Tento příspěvek byl vypracován jako součást výzkumného úkolu „Rozvoj výukových nástrojů v předmětu Účetnictví I.“ na Fakultě financí a účetnictví VŠE v Praze, id. IP 0040.

přehled Výsledovka (český Výkaz zisku a ztráty), který je vedle Rozvahy druhým základním účetním výkazem ve finančním účetnictví (Kovanicová 2006). Protože by ale uvedení pouze celkových nákladů (a celkových výnosů) určitě nepostačovalo, jsou údaje o nich v daném výkazu samozřejmě podrobněji členěny.

2.2. Základní možnosti členění nákladů ve finančním účetnictví

Jeden z možných formátů Výsledovky (českého Výkazu zisku a ztráty) je založen na klasifikaci nákladů **podle druhu**, kdy členění nákladů dává odpověď na otázku „*co bylo spotřebováno*“ (neboli jaký je charakter vstupů do prováděných činností podniku), jedná se např. o spotřebu materiálu, mzdové náklady, odpisy dlouhodobých aktiv, nakupované služby atd. Jinou variantou je formát s klasifikací nákladů podle (jejich) funkce, tj. **podle účelu**, kde se uživatel dozví „*na co byly vynaložené prostředky spotřebovány*“, proč, kde, za jakým účelem. V rovině finančního účetnictví jde především o to, určit informační význam obou základních struktur pro potřeby uživatelů účetní závěrky a stanovit, která bude v dané účetní jednotce strukturou primární. Oba tyto způsoby členění nákladů mají své výhody a zřejmě i své nevýhody. Mohly by být považovány za rovnocenné, i za vzájemně se doplňující, ale v rámci historického vývoje se jejich upřednostňování v čase postupně měnilo. (Kovanicová 2006)

2.3. Stručný historický vývoj sledování nákladů ve finančním účetnictví

Z hlediska dějinného vývoje účtových systémů (soustav účtů podvojného účetnictví) na našem území můžeme konstatovat, že hospodářství (zejména po skončení druhé světové války) postupně již využívalo všech možností, které finanční účetnictví pro rozčlenění nákladů nabízí, tj. např. kombinovaný přístup v letech 1946-1952 (kdy ve finančním účetnictví byly sledovány druhy, v provozním účetnictví účel vynaložení). Dále se pak v letech 1953-1965 uplatňoval pouze účelový přístup, kdy se druhy pro potřeby výkaznictví zjišťovaly dodatečně (neúčetně). Pak následovalo období od roku 1965 do roku 1974, které se vyznačovalo paralelním vykazováním nákladů – dvouokruhovým – tj. pro základní (finanční) účetnictví druhy a ve vnitropodnikovém účetnictví účel (místo vzniku) za pomoci spojovacích účtů. Kombinace druhového, výkonově produkčního a výkonově prodejního přístupu pak nastala v letech 1975-1991, kdy primárně bylo účtováno v jednom okruhu, ale s postupným přetříděním nákladů až do momentu prodeje výkonu. (Janhuba-Janhubová 2018)

2.4. Členění nákladů ve finančním účetnictví v současnosti

Možnosti účtových systémů pro vícečetné rozřazení zachycovaných nákladů podporované vhodným počítačovým programem jsou prakticky neomezené. Umožňují sledovat i více různých členění nákladů souběžně. V posledních desetiletích se postupně ve finančním účetnictví prosadilo v zásadě dvojí třídění pro naplnění informačních požadavků uživatelů účetní závěrky – primární a sekundární. Účetní jednotka zachycuje náklady buď primárně **podle druhu** (kdy výkaz Výsledovka podává přehled spotřebovaných produkčních činitelů na skutečnou produkci výrobků nebo služeb. Nákladový druh je v účetní jednotce poprvé evidovaná spotřeba konkrétního produkčního činitele, který byl pořízen zvenčí (nakoupen) a nejsou k dispozici informace pro jeho podrobnější rozčlenění), anebo primárně **podle účelu**. Pak výkaz Výsledovka podává přehled vynaložených nákladů (cost) na jednotlivé konkrétně vyprodukované výkony. Účel vynaložení je v tomto případě nákladovým obrazem spotřeby produkčních činitelů na stanovený konkrétní výkon, činnost nebo souhrn činností. V rovině finančního účetnictví jde tedy především o to, určit informační váhu obou základních struktur pro potřeby uživatelů účetní závěrky a tím stanovit, která bude v dané účetní jednotce strukturou primární.

3. Návaznost finančního účetnictví a tzv. vnitropodnikového (manažerského) účetnictví v rámci dané účetní jednotky

Každá účetní jednotka podřizuje interní členění nákladů v rámci svého informačního systému potřebám vlastní metodiky vnitropodnikového řízení. Jestliže náklady ve finančním účetnictví sledují v zásadě legislativně jednotné struktury (druhy, resp. účel vynaložení), budou vnitřní struktury nákladů (cost) odpovídat konkrétním potřebám manažerského rozhodování v rámci jednotky.

To ale znamená, že je zapotřebí souhlasným způsobem *převzít* nákladové úhrny finančního účetnictví pro jejich nové strukturní uspořádání. V současné IT je v zásadě zapotřebí správně vytvořit tu část systému zpracování dat, která se obvykle označuje jako informační matice (případně informační kvádr), kde jsou algoritmy přeměn struktury nákladů finančního účetnictví do struktur informací pro vnitřní řízení. Aby budoucí řídicí pracovník v praxi správně pochopil potenciál nákladových informací, i když se podrobně účetnictvím nezabývá, je nezbytné uvědomit si výše uvedené vztahy a souvislosti. K tomu mj. přispívá správné pochopení významu základního členění nákladů, které lze najít ve finančním účetnictví (resp. z uživatelského hlediska ve výkazech účetní závěrky). Snaha o lepší znalosti využití účelového členění nákladů by mohla přispět také k preciznější orientaci ve strukturách účetnictví vnitropodnikového, které jsou orientovány na „obsah“ nákladů v jednotlivých konkrétních výkonech, sloužící např. ke stanovení vnitropodnikových cen výkonů. Tam pochopitelně nejsou informace z finančního účetnictví přímo použitelné a manažer by měl být schopen nezbytné transformace pochopit a rozumět jim. Významné to může být hlavně pro řízení hospodárnosti v oblasti dlouhodobých aktiv, kde odpisy představují jednu z významných nákladových položek; důležitou otázkou pro měření zisku je pak ocenění dlouhodobých aktiv v situaci, kdy běžná reprodukční cena konkrétního aktiva během doby užití roste a je postupně vyšší, než historická pořizovací cena. Důležitou informací (běžně ve finančním účetnictví nezahrnutou) je pak třeba porovnání zisku na bázi odpisů z reprodukčních cen, místo odpisů z cen historických. (Fibířová a kol. 2019)

4. Nákladové členění v rámci výuky a nástroje k jeho akceptování ze strany studenta

4.1. Pochopení vzniku nákladu a jeho odlišnosti od výdaje

Student by v rámci výuky základního kurzu měl poznat především okamžik vzniku nákladu, pochopit odlišnost pojmů náklad versus výdaj (podobně jako výnos versus příjem) a umět je časově rozlišit. Měl by ale také porozumět členění nákladů – jeho způsobům a výhodám (event. nevýhodám), které jednotlivé způsoby přinášejí – tj. např. srovnatelnost a sčitatelnost nákladových druhů v horizontální rovině nebo naopak předpoklad precizně stanovených (pro danou účetní jednotku specifických) účelů, které budou sledovány.

4.2. Požadavky na znalosti studentů týkající se členění nákladů s dopadem do účetních výkazů

Oba základní způsoby členění nákladů (druhově i účelové) by měly být studentovi předkládány *de facto* jako rovnocenné, které se navíc navzájem doplňují. Student by si měl uvědomit výhodnost jejich kombinace, která vlastně přináší i další významný kontrolní prvek.

Bude-li se student připravovat např. na průběžný test, ale zejména na prověření znalostí souvisejících se zpracováním tzv. případové studie, měl by využít znalosti obou způsobů členění nákladů a sám si následně porovnat, jestli mu celkové náklady (i výnosy), a samozřejmě i výsledek hospodaření vyšly stejně, zdali jeho konečná Rozvaha bude v obou případech totožná, jen se ke stejné výši položky Hospodářský výsledek běžného období dostane trochu jinou cestou. Aby tato „podvojnost“ (tentokrát v přeneseném slova smyslu) pomohla studentovi

odhalit, co vyjde zcela stejně a co naopak bude odlišné, musí být u všech souvislejších úloh (po doplnění zadání o všechny potřebné informace) požadováno účtování uplatňující členění nákladů oběma způsoby. Ve Výsledovce, která může být za stejnou účetní jednotku sestavena druhově i účelově bude jiná struktura, tj. odlišný počet nákladových položek a jejich úhrny v rozdílné výši.

Vnímám to jako určitý paradox, že student přicházející na VŠE ze všeobecné střední školy, většinou oba zmiňované způsoby členění nákladů ve finančním účetnictví jako rovnocenné chápe, ale není výjimkou, že jeho spolužák ze SŠ ekonomického zaměření nikoliv.

Mnohaleté zkušenosti z výuky základních kurzů účetnictví na VŠE bohužel ukazují, že student „oslněný dokonalostí účtové osnovy“ a „sbírkou souvztažností“, se už ani nic nového učit nechce. Zdá se, že student, který před VŠE absolvoval jako svojí střední školu obchodní akademii, má tendenci volit druhové členění nákladů jako primární (a možná i jedinou) strukturu, což je v praxi určitým způsobem vlastně i fixováno ve stavu současné účetní legislativy.

4.3. Nástroje pro objasnění dané problematiky studentovi

Má-li student pochopit informační relevanci účelového pohledu pro splnění úkolů podpory uživatelů účetní závěrky v jejich správném rozhodování, je zapotřebí v první řadě osvětlit odlišnost druhového a účelového členění v rozhodovacích procesech (včetně manažerského a vnitropodnikového účetnictví) a zaměřit se na využitelnost jejich kombinace.

4.3.1. První průběžný test

Pokud jde o zcela první testování znalostí, které si už posluchač v rámci daného předmětu mohl stihnout osvojit, jedná se o sestavení Rozvahy, kde student prokáže pochopení kategorií aktiv a pasiv, jejich členění i uspořádání do určité struktury. Dále pak následuje provedení změn v již sestavené Rozvaze, tj. zachycení vlivu konkrétní události na Rozvahu. Student musí určit, co se v Rozvaze změnilo a zdali při určité transakci daná rozvahová položka rostla nebo klesala. Jako obtížnější se zde jeví zcela jistě události s vlivem na vlastní kapitál, tedy především na výsledek hospodaření.

4.3.2. Řešení případové studie

Zhruba v polovině semestru je po studentech (rozdělených do menších pracovních skupin) požadováno zpracování tzv. případové studie a následně i vyplnění dotazníku určeného ke kontrole předloženého skupinového řešení. Jedná se o rozsáhlejší souvislý příklad, na jehož řešení v rámci skupiny je vymezen čas pro „domácí“ přípravu v délce cca 3 týdnů.

Skupinka by měla řešit zadání společně nebo alespoň své individuální výsledky intenzivně konzultovat. Je povoleno využívat jakékoliv podklady (včetně počítače a internetu), a to nejen při samotné práci se zadáním, kdy se plní jednotlivé úkoly, ale i při kontrole správnosti skupinového řešení formou skupinově vyplňovaného dotazníku. V něm je třeba správně odpovědět na otázky, které jsou oproti původnímu zadání případové studie mírně modifikované a vysvětlit (popsat) svůj postup.

4.3.3. Druhý průběžný test

Vzhledem k tomu, že druhý průběžný test, kterým je student prověřován až ke konci semestru, již předpokládá klasické (ruční) účtování na dvoustranných účtech (stavových i tokových), opět je třeba členit náklady – druhově nebo účelově. Pravděpodobnost jedné či druhé varianty testu je stejně velká. Student se tedy musí (pokud nechce riskovat výrazný neúspěch) zodpovědně připravit na oba tyto způsoby členění nákladů (a účtování o nich) v účetní jednotce, která produkuje výrobky. Posléze sestaví nejen konečnou Rozvahu k poslednímu dni daného období, ale za dané období také Výsledovku v druhovém nebo účelovém členění nákladových položek.

Stejné požadavky na členění nákladů (tj. buď striktně druhové, nebo dle zadání dané konkrétní varianty testu striktně účelové) platí i pro psaní závěrečné písemné zkoušky. Zde kromě výroby může být předmětem činnosti dané firmy poskytování služeb nebo prodej zboží. Student zaúčtuje jednotlivé transakce ze zadání na účtech pouze pro „svoji potřebu“. Informace na nich zjištěné pak použije k vyznačení odpovědi na otázku testu.

5. Závěr

Příspěvek se pokouší přiblížit problematiku užití případové studie a požadavků jejího týmového zpracování studenty k osvětlení nezbytnosti vícenásobného členění nákladů v účetnictví, s důrazem na nepominutelný význam účelového členění, které může být pro řadu studentů zprvu zdánlivě nadbytečným a nevýznamným prvkem v systému finančního účetnictví. Znalostní báze širokých souvislostí celého spektra nákladových struktur není významná jen pro vlastní zpracování účetnictví jednotky v praxi, ale zejména pro využití informací poskytovaných účetnictvím v běžném rozhodování a vnitropodnikovém řízení.

Literatura

1. Fibírová J. a kol. (2019). *Manažerské účetnictví. Nástroje a metody*. 3. vyd. Wolters Kluwer, Praha 2019. ISBN 978-80-7598-486-9
2. Janhuba, M. – Janhubová, J. (2018). *Charakteristiky soustav účtů používaných v Československu ve druhé polovině 20. století*. Český finanční a účetnictví časopis, Praha 2018
3. Kovanicová, D (2006). *Abeceda účetních znalostí pro každého*. Polygon, Praha 2006. ISBN 80-7273-130-0

Abstrakt

Příspěvek je zaměřen na významnou část výuky obecného kursu účetnictví, představující znalosti z podnikové ekonomiky, hlavně podrobné zvládnutí základního členění nákladů ve finančním účetnictví. Má-li být v budoucnu správně využíván potenciál informací účetní závěrky pro řídicí pracovníky, je potřeba, aby student při seznamování se s účetnictvím již od počátku chápal významnost nejen druhového, ale i účelového členění nákladů. Jedním z nástrojů pro dobré zvládnutí požadavků na utřídění nákladových informací v účetnictví je také použití případové studie, a to při týmovém řešení zadaných úkolů v odvozování nejdůležitějších účetních charakteristik činnosti za danou jednotku během roku.

Klíčová slova:

Výuka účetnictví; členění nákladů ve finančním účetnictví, druhové členění nákladů, účelové členění nákladů, manažerské účetnictví, průběžné testy, případová studie, účetní závěrka, výkaz zisku a ztráty

Educational use of a case study to understand cost breakdown by purpose

Abstract:

This paper is focused on a significant part of the teaching in the general accounting course, representing knowledge of business economics, mainly detailed mastery of the basic cost classification in financial accounting. If the potential of financial statement information for managers is to be properly utilized in the future, it is necessary that the student, when getting acquainted with accounting, understands from the very beginning the significance of not only

the type but also the purpose of the cost breakdown. One of the tools for good mastery of the requirements for classifying cost information in accounting is also the use of a case study, in the team solution of assigned tasks in deriving the most important accounting characteristics of the accounting entity's activities during the year.

Key words:

Accounting education; cost breakdown in financial accounting, cost breakdown by type, cost breakdown by purpose, management accounting, continuous tests, case study, financial statements, profit and loss statement

JEL clasification: M41

Riadenie a vykazovanie rizík v poisťovni[#]

doc. Ing. Jitka Meluchová, PhD.

EU v Bratislave, Fakulta hospodárskej informatiky, Katedra účtovníctva a audítorstva
Dolnozemská cesta 1/b, 852 35 Bratislava, SR
jitka.meluchova@euba.sk

1. Úvod

Dnešný trend digitalizácie a využívania umelej inteligencie prináša mnohé riziká, s ktorými je konfrontovaný každý podnikateľský subjekt. Komerčné poisťovne patria medzi subjekty, ktoré sú pri vykonávaní svojej činnosti vystavené existencii mnohých rizík. Táto skutočnosť spôsobuje, že medzi hlavnú náplň ich činností patrí komplexný, efektívny a profesionálny manažment rizík či už poisťných, finančných, kybernetických alebo iných. Poisťovne v Európskej únii prešli na nové pravidlá výpočtu solventnosti a na nový prístup k systému správy a riadenia, ktorý od roku 2016 zaviedla *Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2009/138/ES* o vykonávaní poistenia a zaistenia (ozn. ako *Solventnosť II*). Tento proces riadenia rizík bol následne doplnený aj o pravidlá vykazovania informácií o rizikách, ktoré plynú z budúcich záväzkov z poistenia. Túto problematiku pokrýva medzinárodný štandard finančného vykazovania *IFRS 17 Poistné zmluvy*, ktorý pre poisťovne zavádza nový súbor požiadaviek, aby zverejňovali informácie o poisťných zmluvách konzistentným, zrozumiteľným a porovnateľným spôsobom s ohľadom na riziká, ktoré z nich plynú.

Poisťovne uzatvárajú poisťné zmluvy na krytie budúcich škôd a plnení v čase, kedy sú tieto riziká iba odhadované na základe pravdepodobnosti a iných poisťno-matematických modelov. V súvislosti s poisťnými zmluvami poisťovňa čelí aj ďalším rizikám, ktoré vyplývajú z investovania prostriedkov tvoriacich poisťné rezervy, ktoré sú do doby výplaty plnenia investované na finančnom a kapitálovom trhu. Informácie o systéme správy a riadenia poisťovne, informácie týkajúce sa identifikácie, oceňovania a vykazovania záväzkov z poisťných zmlúv majú za cieľ zabezpečiť, aby poisťovňa vo svojej účtovnej závierke poskytovala relevantné informácie, ktoré verne a pravdivo prezentujú tieto zmluvy. Cieľom IFRS 17 je teda zabezpečiť, aby účtovná závierka poskytovala spoľahlivý základ pre používateľov na posúdenie vplyvu, ktorý majú poisťné zmluvy na finančnú pozíciu, finančnú výkonnosť a peňažné toky poisťovne. Aby poisťovne mohli riadiť svoje riziká, ktoré ohrozujú ich činnosť, musia ich predovšetkým dobre poznať. (IFRS 17, 2021) Jednotlivé poisťovne majú vypracované vlastné systémy identifikácie, ohodnocovania a eliminácie rizík, kde hlavným cieľom je zabezpečiť budúcu schopnosť finančného plnenia záväzkov zo spravovaných zmlúv, ale aj riadiť riziká, ktoré boli druhotne vyvolané následnou činnosťou poisťovne.

2. Koncepcia riadenia rizík

Riziko vo všeobecnosti predstavuje určitú možnosť vzniku straty, prípadne inej ujmy alebo diferenciu medzi očakávaným a reálne dosiahnutým výsledkom. Riziko nemusí vždy viesť k negatívnym dôsledkom, akým je strata, ale výsledkom môže byť aj dosiahnutie prospechu, resp. zisku. Pri riadení rizika ide o cieľavedomé predchádzanie vzniku rizika so snahou o eliminovanie samotnej existencie rizika resp. zmierňovanie jeho negatívneho dopadu. V poisťovacej činnosti riziko predstavuje odchýlenie skutočných a očakávaných výsledkov

[#] Tento príspevok bol spracovaný ako jeden z výstupov projektu projekt VEGA č.1/0497/25, Implementácia inovatívnych prístupov v oblasti riadenia a modelovania rizík v rámci interných modelov poisťovní.

najmä negatívnym smerom, ako aj možnú pravdepodobnosť odchýlenia od predikovaného vývoja. (Ondruška a kol., 2022) Triedenie rizík do určitých kategórií závisí od teoretického či praktického chápania (na aké účely sa identifikuje), interných a externých faktorov, konkrétneho subjektu, ako aj od samotnej činnosti, u ktorej sa skúma vplyv rizík. Proces globalizácie trhov a ekonomík prináša členenia podnikateľských rizík z hľadiska *makroekonomickej úrovne* (riziká plynúce z dôsledkov svetovej finančnej krízy, politických rozhodnutí, zo zadlženia súkromného sektora a pod.), ako aj *mikroekonomickej úrovne* (riziká vyplývajúce na obchodné, ekonomické, finančné a iné vzťahy daného subjektu). Medzi hlavné skupiny rizík, s ktorými poisťovňa pracuje, patria: (i) *externé riziká* (vyplývajú z externého prostredia, v ktorom poisťovňa pôsobí, nie sú ovplyvniteľné ani kontrolovateľné poisťovňou), (ii) *poistné riziká* (vyplývajú z poisťovacej činnosti), (iii) *finančné riziká* (súvisia s investovaním aktív do finančných nástrojov), (iv) *interné riziká* (vyplývajú zo samotného chodu a riadenia poisťovne).

Smernica Solventnosť II sa zameriava najmä na dve riziká. 1. *Poistné (upisované) riziko*, ktoré pre poisťovňu predstavuje riziko straty alebo nepriaznivej zmeny v hodnote očakávaných poistných záväzkov. Poisťovňa čelí poistnému riziku, ak frekvencia alebo závažnosť poistných udalostí a výška plnení prekročí uskutočnené odhady. 2. *Finančné (investičné) riziko*, ktoré predstavuje pre poisťovňu možnosť, že investície na finančnom trhu neprinesú očakávaný výnos, ktorý bude dostatočný na pokrytie budúcich zmluvných záväzkov. Cieľom poisťovne je preto umiestniť finančné prostriedky zodpovedajúce záväzkom zo zmlúv do majetku, ktorý podlieha rovnakým alebo podobným rizikám, a to aj z hľadiska času a termínu výplaty. Zmluvy, ktoré prenášajú významné finančné riziko a neobsahujú významné poistné riziko, sú klasifikované ako investičné zmluvy. (IFRS 17, 2021) Úlohou investičnej stratégie poisťovne je identifikovať finančné riziká, analyzovať ich, vyhodnotiť a následne vykonať účinné opatrenia na zabezpečenie ich eliminácie. Stratégia riadenia rizík sa zameriava na nepredvídateľnosť situácií na finančných trhoch, na minimalizáciu možných negatívnych dosahov, ktoré by mohli ovplyvniť výsledok hospodárenia a peňažné toky poisťovne a tým aj finančné zdravie posudzované na účely solventnosti.

V rámci riadenia rizík sa poisťovňa zaoberá ďalšími rizikami, ako sú (i) *operačné riziko* predstavujúce riziko potenciálnej straty spôsobenej vlastnou činnosťou poisťovne alebo spôsobenej poisťovni inými skutočnosťami, vyplývajúce zo zlyhania interných procesov, postupov, ľudského faktora alebo informačných systémov, alebo je zapríčinené externými udalosťami. Súčasťou operačného rizika je aj riziko vyplývajúce najmä z nevymožiteľnosti zmlúv, hrozby neúspešných súdnych konaní alebo rozsudkov s negatívnym vplyvom na poisťovňu, ale aj riziko outsourcingu, (ii) *reputačné riziko* predstavujúce súčasné alebo budúce riziko vyplývajúce z negatívneho vnímania poisťovne zo strany zákazníkov, partnerov, akcionárov alebo orgánov dohľadu, ktoré vedie napríklad k zvýšenej stornovanosti uzatvorených zmlúv, k zvýšeným odkupom poistných zmlúv životného poistenia a k strate budúcich výnosov z poistenia, a tiež (iii) *strategické riziko* plynúce z nepriaznivého vývoja obchodu spojeného s nesprávnymi obchodnými a investičnými rozhodnutiami, neadekvátnou komunikáciou a implementáciou dlhodobých cieľov poisťovne.

Proces riadenia rizík v poisťovni zahŕňa postupnosť krokov, ktorými sú rámec identifikácie, hodnotenia a kontroly potenciálnych rizík. Zahŕňa systematický prístup k pochopeniu potenciálnych hrozieb, k hodnoteniu ich pravdepodobnosti a potenciálnych následkov a k rozvoju účinných stratégií na ich riadenie alebo zmiernenie. Poisťovne v súlade so smernicou Solventnosť II používajú štvorkrokový proces riadenia rizík i) identifikácia rizík ii) posúdenie a meranie rizík iii) nástroje na zmiernenie rizík iv) monitoring a kontrola činností a procesov. Tento manažment rizík môže byť v jednotlivých poisťovniach doplnený o ďalšie kroky podľa potrieb a celkovej organizácie procesov v rámci skupiny, do ktorej poisťovňa patrí.

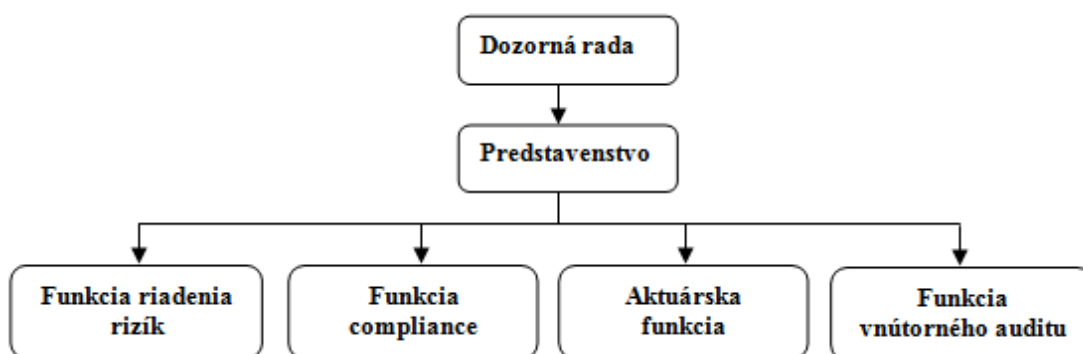
Schéma 1 Manažment rizík v poisťovni

Zdroj: Spracované podľa PwC Australia, 2024

Koncepcia riadenia rizík vo všeobecnosti predstavuje systematický proces, ktorý zahŕňa identifikáciu, posúdenie, analýzu, ohodnotenie a ošetrovanie rizík s cieľom znížiť ich negatívne vplyvy a zvýšiť pravdepodobnosť dosiahnutia cieľov. Zahŕňa fázy ako stanovenie kontextu, posúdenie a ošetrovanie rizika, komunikáciu a monitorovanie, ako aj vytváranie stratégie pre ich zvládnutie. (Usmerneniu k systému správy a riadenia, 2014) Riadenie poisťného rizika teda predstavuje proces identifikácie, posúdenia a minimalizácie rizík, ktoré môžu byť kryté poistením. Zahŕňa odhadnutie pravdepodobnosti vzniku poisťných udalostí a ich potenciálneho finančného plnenia, aby mohla poisťovňa posúdiť prebratie tohto rizika do poistenia za optimálnych poisťných podmienok, s cieľom eliminovať potenciálne straty, ktoré môžu vzniknúť v dôsledku náhodných udalostí, a zabezpečiť svoju finančnú stabilitu. Za implementáciu a vykonávanie systému riadenia rizík v poisťovni je zodpovedná *funkcia riadenia rizík*, ktorá patrí medzi tzv. kľúčové funkcie. V organizačnej štruktúre poisťovne musia byť zastúpené *štyri kľúčové funkcie* zaradené do priamej riadiacej pôsobnosti predstavenstva. Osoby zodpovedné za kľúčové funkcie sú vo svojich funkciách nezávislé a majú právo na prístup ku všetkým informáciám a zodpovedajú sa priamo predstavenstvu poisťovne. *Kľúčová funkcia* je interná schopnosť poisťovne vykonávať konkrétne úlohy správy a riadenia, ktoré má povinnosť zabezpečovať. (Solventnosť II, 2009)

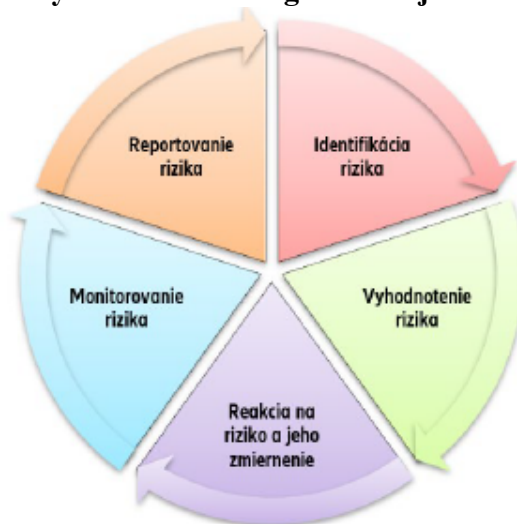
Schéma 2 Začlenenie kľúčových funkcií do organizačnej štruktúry poisťovne

Zdroj: Spracované podľa smernice Solventnosť II.

Riadenie rizík je v poisťovni založené na modeli *trojlíniovej obrany*, tento model rozlišuje role a zodpovednosti za vlastníctvo rizika a jeho riadenie, a následnú kontrolu rizík. *Prvá úroveň obrany* identifikuje priamu zodpovednosť za bežné riadenie rizík a kontrol a zodpovedá najmä za nastavenie rizikových limitov, hodnotenie, monitoring a reporting rizík a za prijímanie rizika v rámci rizikového apetítu. *Druhá úroveň obrany* zodpovedá za nastavenie systému riadenia rizík, aktívne podporuje prvú líniu obrany. Tvoria ju organizačné útvary, resp. osoby, ktoré vykonávajú kľúčové funkcie. Poisťovňa do druhej línie obrany začleňuje (i) *funkciu riadenia rizík*, (ii) *aktuársku funkciu* a (iii) *funkciu dodržiavania súladu s predpismi (compliance)*. *Tretia úroveň obrany* je zastrešená štvrtou kľúčovou funkciou *funkciou vnútorného auditu*, ktorá poskytuje objektívne posúdenie funkčnosti a efektívnosti systému riadenia rizík, pričom overuje fungovanie prvej a druhej línie obrany v poisťovni. Ďalšou funkciou, ktorú si môže poisťovňa postaviť na úroveň uvedených štyroch funkcií, je *funkcia účtovníctva a výkazníctva*, ktorá by bola včlenená aj do organizačnej štruktúry. Osoba poverená touto kľúčovou funkciou musí spĺňať požiadavky na odbornosť a dôveryhodnosť (Solventnosť II, 2009) a v rámci poisťovne by bola zodpovedná napríklad za (i) riadne vedenie bežného účtovníctva podľa IFRS resp. US GAAP, (ii) prípravu a zostavovanie individuálnej resp. konsolidovanej účtovnej závierky, (iii) spoluprácu na príprave a zostavení pravidelných výkazov, hlásení a správ a ďalšie skupinové finančné, manažérske a externé reportovanie informácií z účtovníctva.

Schéma 3 Začlenenie kľúčových funkcií do organizačnej štruktúry poisťovne

Zdroj: Správa o solventnosti a finančnom stave, Allianz – Slovenská poisťovňa, a.s.

Poisťovne považujú systém riadenia rizík za jednu zo svojich kľúčových kompetencií. Jednotlivé kroky systému riadenia rizík tvoria súčasť všetkých obchodných činností. Systém riadenia rizík zaručuje, že všetky významné riziká sú identifikované, analyzované a vyhodnotené. Zodpovednosť za koordináciu tohto systému patrí funkcii riadenia rizík. Všetky významné riziká sú merané prostredníctvom jednotných kvantitatívnych a kvalitatívnych metód. Kvantifikované riziká sú pokryté v rámci systému rizikového kapitálu, vypočítaného podľa metodiky stanovenej Solventnosťou II. Tieto výsledky sú analyzované a konfrontované s použitím štatistických a kvalitatívnych metód. (Tumpach, 2016) Špecifické riziká, ktoré sa nedajú kvantifikovať na základe metodiky výpočtu rizikového kapitálu sú hodnotené s použitím kvalitatívnych kritérií a zjednodušenými kvantitatívnymi postupmi, ako je napr. hodnotenie založené na scenároch vývoja. Proces riadenia rizík je implementovaný a vykonávaný v medziach definovaných rizikovou stratégiou a rizikovým apetítom a je pravidelne revidovaný. Jednotlivé kľúčové funkcie sa do určitej miery vzájomne prelínajú, preto je potrebné zabezpečiť zamedzenie duplicitnej zodpovednosti ale aj zabrániť prípadnému nepokrytiu činností

a zodpovedností. Ak si poisťovňa zriadi ďalšiu kľúčovú funkciu, napríklad *funkciu účtovníctva a výkazníctva*, taktiež by podliehala pravidlám dohľadu. (Usmerneniu k systému správy a riadenia, 2014)

3. Systém správy a riadenia (Solventnosť II)

V poisťovniach, ako už bolo uvedené, je riadenie rizík usmerňované legislatívou EÚ. Smernica Solventnosť II predstavuje regulačný rámec, ktorý stanovuje požiadavky na kapitál, riadenie rizík a zverejňovanie informácií, s cieľom ochrániť klientov poisťovní a zabezpečiť stabilitu a odolnosť celého poistného sektora. Medzi kľúčové prvky patrí (i) *kapitálové požiadavky*, stanovujú koľko vlastného kapitálu musia poisťovne držať v súvislosti s rizikami, ktoré podstupujú, (ii) *systém riadenia rizík*, vyžaduje od poisťovní, aby mali zavedené adekvátne procesy na identifikáciu, oceňovanie, monitorovanie a riadenie svojich rizík, (iii) *zverejňovanie informácií*, stanovuje poisťovniam aké informáciu sú povinné zverejňovať o svojej finančnej situácii a rizikách, aby bola zabezpečená transparentnosť voči verejnosti a orgánom dohľadu - národným (Národná banka Slovenska) a európskym (Európsky systém finančného dohľadu). Podľa smernice o *Solventnosti II* (článok 44 smernice) je riadenie rizík kontinuálny proces sprevádzajúci realizáciu obchodnej stratégie, ktorý umožňuje porozumieť povahe a významu jednotlivých rizík, ktorým sú poisťovne vystavené.

V súvislosti s novým režimom solventnosti boli následne vydané orgánom EIOPA (*Európsky orgán pre poisťovníctvo a dôchodkové poistenie zamestnancov*) prípravné pokyny a následne celý súbor usmernení, ktoré zabezpečujú konvergentný postup pri poskytovaní *kvalitatívnych informácií* o systéme správy a riadenia, aby kapitálovo dostatočne vybavené poisťovne boli odolnejšie voči neočakávaným otrasom a volatilite na finančnom trhu, ako aj poskytovania *kvantitatívnych informácií* na účely efektívneho dohľadu nad poistným trhom v EÚ. Za systematické riadenie rizík je zodpovedné predstavenstvo poisťovne a aspoň jeden člen predstavenstva je poverený kontrolou nad systémom riadenia rizík. Aby bol tento systém funkčný, je nevyhnutné zriadiť vnútorný rizikový reporting a zdokumentovať všetky rozhodnutia predstavenstva poisťovne. V poisťovni sú riziká merané na základe *štandardného vzorca* alebo *vlastného vnútorného modelu*, ktorý počíta hodnotu rizikového kapitálu vyplývajúcu z potenciálne nepriaznivého vývoja. Výsledný *rizikový profil* ukazuje, ako sú riziká rozložené do rôznych rizikových kategórií a definuje kapitálovú požiadavku na solventnosť. *Rizikový profil poisťovne* (vlastné hodnotenie rizika a solventnosti) predstavuje súhrn rizík, ktorým je daná poisťovňa vystavená. Dôkladné pochopenie rizikového profilu, jeho identifikácia a následná kvantifikácia sú základné predpoklady pre fungujúci risk manažment, riadenie kapitálu a pre samotné finančné riadenie poisťovne. *Rizikový apetít* vyjadruje postoj poisťovne k akceptovaným rizikám a indikuje jej ochotu podstupovať riziká plynúce zo všetkých jej vykonávaných činností, ktoré v úhrne tvoria *rizikovú mapu* poisťovne. *Rizikový apetít* je schopnosť poisťovne tolerovať odchýlky od stanovených cieľov a ďalej sa rozčleňuje na rizikovú toleranciu v rámci každej skupiny rizík. *Riziková tolerancia* je schopnosť poisťovne absorbovať neočakávané straty plynúce zo všetkých poisťovňou podstupovaných rizík pri zachovaní going concern prístupu. Pre kľúčové riziká sa riziková tolerancia rozkladá na *kľúčové limity*. (Vykonávacie nariadenie 2015/2452, 2015)

Jednou z najdôležitejších požiadaviek kladených na poisťovne bolo zaviesť a uplatňovať účinný *systém správy a riadenia* (Solventnosť II, 2009), ktorý má zabezpečiť obozretné riadenie a správne vykázanie informácií o rizikách. Systém správy a riadenia zahŕňa transparentnú organizačnú štruktúru s jednoznačným a vhodným rozdelením zodpovedností a vytvorený účinný systém výmeny informácií pri zabezpečení výkonu kľúčových funkcií. V rámci *systému správy a riadenia* je poisťovňa povinná zabezpečiť: (i) *požiadavky na odbornú spôsobilosť a dôveryhodnosť* tak, aby všetky osoby, ktoré riadia poisťovňu (členovia

predstavenstva, dozornej rady, manažment) alebo vykonávajú kľúčové funkcie spĺňali požadované predpoklady, (ii) *systém riadenia rizík vrátane vlastného posúdenia rizika a solventnosti* tak, aby systém riadenia rizík bol účinný a vhodne začlenený do organizačnej štruktúry a rozhodovacích procesov poisťovne a zahŕňal minimálne tieto oblasti:

- stanovenie rizikovej stratégie v súlade s obchodnou stratégiou, stanovenie limitov tolerancie rizika pre všetky činnosti poisťovne,
- písomnú koncepciu obsahujúcu kategorizáciu materiálnych rizík a metódy ich merania,
- stanovenie vlastných limitov tolerancie rizika v súlade s rizikovou stratégiou,
- stanovenie frekvencie a rozsahu pravidelného stresového testovania,
- vlastné posúdenie rizika a solventnosti (*Own Risk and Solvency Assessment - ORSA*), čo je priebežný proces monitorovania a riadenia kapitálovej pozície a solventnosti poisťovne.

Na posúdenie odbornej spôsobilosti osôb riadiacich poisťovňu a osôb zodpovedných za kľúčové funkcie sa používajú kontrolné zoznamy kritérií pre odbornú spôsobilosť alebo náplne práce (pracovných pozícií). Poisťovňa pri výbere člena vrcholového manažmentu alebo osoby vykonávajúcej kľúčovú funkciu preskúma aj existenciu potenciálnych konfliktov záujmov, ktoré by mohli brániť schopnosti posudzovanej osoby vykonávať svoje povinnosti nezávisle a objektívne, v súlade s politikou poisťovne a posúdi ich významnosť. Odborná spôsobilosť a dôveryhodnosť týchto osôb sa musí posudzovať priebežne, prostredníctvom ročného hodnotenia výkonnosti, ktoré zahŕňa: (i) *posúdenie poctivosti a spoľahlivosti*, ktoré obe tvoria neoddeliteľnú súčasť povinných cieľov správania sa v rámci výkonu ich pozície resp. kľúčovej funkcie, (ii) *posúdenie manažérskych skúseností, ako aj príslušných vedomostí* pre výkon danej pozície resp. kľúčovej funkcie. V určitých situáciách sa vyžaduje ad-hoc hodnotenie, napríklad v prípade relevantného porušenia etického kódexu, dôkazu finančných alebo účtovných nezrovnalostí, nepriaznivých zmien rizikových limitov, alebo v prípade preukázania trestného činu, disciplinárneho alebo správneho deliktu.

Výsledkom výpočtov, analýz a previerok je vypracovanie *Správy o vlastnom posúdení rizika a solventnosti (ORSA)*, ktorá vyhodnocuje súčasnú situáciu podstupovaných rizík, ako aj posúdenie kvality celého systému správy a riadenia. Zostavuje sa na vnútorné účely, ako aj pre potreby dohľadu a zverejňuje sa pre široký okruh používateľov rovnako ako výročná správa a to raz ročne.

4. Vykazovanie informácií o rizikách v účtovnej závierke

Ďalším významným zdrojom reportovaných informácií o rizikách je účtovná závierka. Poisťovňa je povinná zverejniť v *poznámkach* účtovnej závierky opisné a číselné informácie týkajúce sa systému správy a riadenia rizík a informovať používateľov o situácii, ak došlo k inému vývoju rizikivosti, ako sa predpokladalo. Používatelia potrebujú tieto informácie, aby mohli posúdiť riziká a iné hrozby spojené s výkonom poisťovacej činnosti, budúci peňažnými tokmi a súvisiacimi výnosmi. (Palmberg, Lindholm, Lindskog, 2021) Na overenie použitých odhadov a predpokladov pri analýze rizík poisťovňa využíva rôzne nástroje a techniky, o ktorých je tiež povinná informovať v poznámkach, ako aj v správe ORSA a ďalších reportoch. Informácie, ktoré sú súčasťou vykazovania v poznámkach účtovnej závierky sa týkajú najmä (i) *stresového testovania* t.j. vytvorenia stresových scenárov, pomocou ktorých sa doplnia informácie o citlivosti na jednotlivé druhy rizík pre potreby kvantifikovania dosahu zmien rôznych veličín na dané portfólio rizík poisťovne, s cieľom zistiť najlepší odhad a odhaliť slabiny, (ii) *analýzy citlivosti* t.j. poskytnutia prehľadu o tom, do akej miery je výsledok odhadu citlivý na zmenu parametrov a predpokladov modelu. Zároveň skúma potenciálne zmeny v externých faktoroch, ktoré môžu spôsobiť, že vývoj odhadovaný na základe historických údajov sa v budúcnosti nebude opakovať.

Obsahom poznámok by mali byť predovšetkým informácie, ktoré vysvetľujú a doplňujú údaje vykázané v súvahe a vo výkaze o komplexnom výsledku hospodárenia alebo informácie neuvedené v iných výkazoch účtovnej závierky, ktoré sú však nevyhnutné na ich správne pochopenie. Ďalej sa uvádzajú informácie opisujúce významné riziká a neistoty vyplývajúce z poistného a finančného rizika, ako aj ďalšie dôležité skutočnosti plynúce zo samotnej činnosti poisťovne. Vzhľadom na uvedené skutočnosti je zrejmé, že príprava a zostavenie účtovnej závierky, výročnej správy a ďalších výkazov už nie je záležitosťou iba účtovníka, ale aj interného audítora, aktuára a risk manažmentu poisťovne a ďalších osôb v poisťovni. Pri informovaní o rizikách poisťovňa vychádza z národnej a nadnárodnej legislatívy. Podľa požiadaviek *IFRS 17 Poistné zmluvy* uvedie najmä povahu a rozsah rizík vyplývajúcich z poistných zmlúv, aby mohli používatelia zhodnotiť riziká plynúce z poistných zmlúv. (IFRS 17, 2021) K naplneniu týchto požiadaviek musí poisťovňa zverejniť informácie o postupoch a metódach uplatňovaných pri riadení rizík vyplývajúcich z uzatvorených poistných zmlúv, a to o

- (i) poistnom riziku (pred aj po zmiernení rizika pomocou zaistenia vrátane informácií o koncentrácii poistného rizika a skutočnej výške poistných udalostí v porovnaní s odhadovaným vývojom poistných udalostí),
- (ii) finančnom riziku z investícií, obstaraných z prostriedkov poistných rezerv,
- (iii) úverovom riziku, riziku likvidity a trhovom riziku,
- (iv) riziku vyplývajúcom z vložených derivátov (opcií a garancií) obsiahnutých v poistných zmluvách,
- (v) analýze citlivosti voči poistnému riziku, najmä ich vplyv na výsledok hospodárenia a vlastné imanie atď.

Podľa požiadaviek obsiahnutých v *IFRS 7 Finančné nástroje: Zverejňovanie* uvedie poisťovňa v poznámkach informácie, ktoré používateľov informujú o rizikovej angažovanosti poisťovne a spôsobe, akým riadi svoje riziká. Tieto informácie slúžia používateľom, aby získali kvalifikovaný úsudok o podstupovaných rizikách a výnosoch, ako aj o miere istoty budúcich peňažných tokov. Na naplnenie týchto požiadaviek je poisťovňa povinná zverejniť najmä (i) význam finančných nástrojov pre finančnú situáciu a výkonnosť poisťovne, (ii) rizikový profil a mieru rizík plynúcich z finančných nástrojov, (iii) koncentráciu jednotlivých rizík, (iv) kvalitatívne a hodnotové informácie o rizikách vyplývajúcich z finančných nástrojov, ktorým je poisťovňa vystavená v priebehu vykazovaného obdobia, vrátane zverejnenia kreditného rizika, rizika likvidity, trhového rizika a ďalších rizík. (IFRS 7, 2007)

Celý proces správy a riadenia sa následne premieta do externého vykazovania, ktoré poisťovňa predkladá orgánu dohľadu (NBS) a zverejňuje aj pre ostatných používateľov. Sú to najmä: *Správa o solventnosti a finančnom stave, Pravidelná správa pre dohľad, Správy kvantitatívneho reportingu*.

5. Záver

Riadenie rizík sa stalo neoddeliteľnou súčasťou riadenia kapitálu a každodennou činnosťou v poisťovniach. Hlavným motívom nie je regulácia zo strany orgánov EÚ či jednotlivých štátov, ale pozitívny prístup k riadeniu rizík ovplyvňujúcich ekonomické aktivity poisťovní, aby tak dokázali posúdiť vlastný rizikový profil a hľadali účinné nástroje na zmierňovanie rizík. V súvislosti s riadením rizík vydala EIOPA a následne NBS usmernenia a odporúčania, ktoré majú poisťovniam pomôcť pri vlastnom posúdení rizika stanovení solventnosti. Dokumenty sú zamerané na výsledok tohto posúdenia, a nie na samotný spôsob jeho vykonania. (Vykonávacie nariadenie Komisie (EÚ) 2015/2450, 2015) Dôvodom je, že odhad potrebnej solventnosti musí predstavovať vlastný pohľad poisťovne na svoj rizikový profil, ako aj vlastný kapitál a ďalšie nástroje na riadenie, krytie alebo znižovanie rizík. Poisťovne sa musia naučiť sami rozhodovať,

ako tento odhad vykonať vzhľadom na povahu, rozsah a zložitosť rizík obsiahnutých v ich činnostiach. O to náročnejšie je to v súčasných ekonomicky a politicky neistých podmienkach. Z uvedených dokumentov je evidentné, že skúmanie povahy rizík, určenie rizikového profilu ako aj rozhodnutie o vlastnej rizikovej stratégii je súčasťou procesu ORSA, ktorý je plne v kompetencii predstavenstva, za aktívnej účasti manažmentu poisťovne. Úlohy predstavenstva sú smernicou Solventnosť II presne vymedzené. Je to najmä dohliadať na stanovenie základne pre ORSA (obchodnej a rizikovej stratégie), schválenie procesu ORSA, posúdenie predpokladov na stanovenie kapitálovej požiadavky na solventnosť vzhľadom na rizikový profil, stanovenie limitov rizika a rizikový apetít. Veľmi dôležité je tiež to, aby predstavenstvo zohrávalo aktívnu úlohu pri vlastnom posúdení rizík a solventnosti, a to usmerňovaním procesov, kritickým hodnotením výsledkov a dôsledným posúdením odbornej spôsobilosti osôb riadiacich poisťovňu a osôb zodpovedných za kľúčové funkcie. Zohľadnenie požiadaviek štandardov IFRS 17 a IFRS 7 je neoddeliteľnou súčasťou *poznámok* poisťovne v časti zaoberajúcej sa *riadením poistného a finančného rizika*.

Do popredia sa stále viac dostáva snaha analyzovať riziká ohrozujúce finančné aktivity poisťovne a následné riadenie týchto rizík. Nárast počtu zlyhaní finančných inštitúcií, politické a ekonomické hrozby či volatilný vývoj na finančných trhoch vedú k uplatňovaniu prísnejších pravidiel orgánmi dohľadu, ktoré stavia poisťovne do situácie, kedy musia efektívnejšie riadiť svoje riziká a hľadať ďalšie možnosti diverzifikácie rizík. Investori, ale aj poistenci potrebujú informácie, akú stratégiu poisťovňa zvolila pri riadení svojich rizík a ako je schopná udržiavať dostatočnú úroveň svojho ekonomického potenciálu (reprezentovaného solventnosťou, výškou poistných rezerv a investičnou politikou) ako je schopná týmto rizikám čeliť. Riadenie aktív a záväzkov a strategické investovanie aktív sú zamerané na to, aby poisťovňa mala dostatočnú výšku a adekvátnu štruktúru aktív na určených plnenie svojich záväzkov. Riadenie rizík je zložitý proces, ktorý si vyžaduje kvalitné a včasné informácie, prepracované nástroje, metódy a techniky, pretože jednotlivé riziká spolu navzájom často súvisia. Všetky tieto dôležité informácie musí poisťovňa transformovať aj do prezentácie účtovnej závierky ako aj do ostatných výkazov, hlásení a správ.

Literatúra

- [1] IFRS 7 Finančné nástroje: Zverejňovanie. (2007). Dostupné na: <https://www.slovlex.sk/pravo-eu/649f3b4c-8cdc-4743-83cd-f388f9d5ee46>
- [2] IFRS 17 Poistné zmluvy (2021). Dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/HTML/?uri=CELEX:32021R2036>
- [3] Ondruška, T., Brokešová, Z., Pastoráková, E., Snopková, A. (2022). Riadenie rizík a poisťovníctvo. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2022, 395 s.
- [4] Palmborg L., Lindholm M. Lindskog F. (2021) Finančná pozícia a výkonnosť v IFRS 17, Scandinavian Actuarial Journal, 2021: 3, 171-197.
- [5] Riadenie poistných rizík. PWC Austrália (2024). Dostupné na: <https://www.pwc.com.au/risk-controls/insurance-risk-mgt.html>
- [6] Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2009/138/ES o začatí a vykonávaní poistenia a zaistenia (Solventnosť II) prepracované znenie.
- [7] Tumpach, M. (2016). Nesprávna aplikácia pravidiel pre kurzové rozdiely zo strany slovenských prijímateľov IFRS. In Riadenie a modelovanie finančných rizík zborník z 8. medzinárodnej vedeckej konferencie, Ostrava. 2016. s. 1016-1021.
- [8] Vykonávacie nariadenie Komisie (EÚ) 2015/2450 z 2. decembra 2015, ktorým sa stanovujú vykonávacie technické predpisy, pokiaľ ide o vzory a štruktúru zverejňovania osobitných informácií zo strany orgánov dohľadu v súlade so smernicou 2009/138/ES o začatí a vykonávaní poistenia a zaistenia (Solventnosť II).

- [9] Vykonávacie nariadenie Komisie (EÚ) 2015/2452, ktorým sa stanovujú vykonávacie technické predpisy, pokiaľ ide o postupy, formáty a vzory správy o solventnosti a finančnom stave v súlade so smernicou 2009/138/ES.
- [10] Usmernenie k systému správy a riadenia (2014). EIOPA-BoS-14/253 SK. Dostupné na: <https://eiopa.europa.eu/>

Abstrakt

Príspevok sa zameriava na problematiku správy a riadenia rizík v komerčných poisťovniach. Implementácia smernice Solventnosť II nastavila nový pohľad na identifikáciu, posúdenie a meranie rizík, s cieľom nastaviť nástroje na účinný monitoring a zmiernenie dopadov dôsledkov týchto rizík na činnosť poisťovne. Príspevok klasifikuje riziká, ktorým je poisťovňa vystavená, analyzuje systém správy a riadenia, kľúčové funkcie a objasňuje model trojlíniovej obrany pri riadení rizík. Analyzuje informácie, ktoré poisťovne zverejňujú o podstupovaných rizikách v poznámkach účtovnej závierky zostavovanej podľa IFRS. Identifikuje aké informácie o jednotlivých rizikách je poisťovňa povinná zverejniť, aby používatelia získali kvalifikovaný úsudok o výške očakávaných záväzkov, výnosnosti, ako aj projekcii budúcich peňažných tokov.

Kľúčové slová:

Solventnosť II, poisťovňa, riziko, IFRS, vykazovanie.

Risk management and reporting in an insurance company

Abstract

The paper focuses on the issue of risk management in insurance companies. The Solvency II Directive has set a new perspective on the risk management system. The aim is to set up tools for effective monitoring and mitigating the impact of these risks on the activities of the insurance company. The paper classifies the risks to which the insurance company is exposed, analyses the governance system, key functions and explains the three-line defense model in risk management. The paper analyses the information that insurance companies disclose about the risks they undertake in the notes to the financial statements prepared in accordance with IFRS. The paper identifies what information an insurance company is required to disclose about risks so that users can make an informed judgment about the amount of insurance liabilities, profitability and future cash flows.

Key words:

Solvency II, insurance company, risk, IFRS, reporting.

JEL klasifikácia: M41, M48, G22, G28

Odpisy versus úpravy hodnot trvalé[#]

Ing. Václav Černý, Ph.D.

Vysoká škola ekonomická, Fakulta financí a účetnictví,
katedra finančního účetnictví a auditingu
náměstí W. Churchilla 4, 130 67 Praha 3
cernyvac@vse.cz

1. Úvod

Historicky byly v účetních předpisech používán termín odpisy. V jedné z úprav vyhlášek upravujících novelu zákona o účetnictví se objevil termín úpravy hodnot trvalé, který nahrazoval termín odpisy. Tento termín se následně objevoval i ve výkazech zisku a ztráty. Při studování návrhu nového zákona o účetnictví jsem s povděkem zjistil, že v § 153 se opět objevuje název odpisy, který je výstižnější. Ve vymezení odpisů se objevuje pojem zbytková hodnota, který se ve výuce předmětů finančního účetnictví Vysoké školy ekonomické hojně používá, avšak v praxi se příliš nepoužívá vzhledem k tomu, že její stanovení pro účetní odpisování je dobrovolné. Tento článek bude zaměřen na odpisy a vše, co s nimi souvisí.

2. Účetní odpisy podle návrhu nového zákona o účetnictví

Návrh nového zákona o účetnictví řeší problematiku odpisů v paragrafu 153. Odpisy jsou v tomto paragrafu definovány následovně:

„Odpis vyjadřuje spotřebu ekonomického užítu představovaného aktivem uvedeným do stavu způsobilého k užívání během jeho užitečné životnosti. Užitečnou životností je schopnost po určité době nebo v určitém rozsahu přinášet účetní jednotce ekonomický užitek. Právo užívání se odepisuje po dobu, na kterou je užívání sjednáno. Právo užívání z finančního leasingu se odepisuje během užitečné životnosti předmětu práva jeho užívání. Odpisy účetní jednotka stanovuje systematicky a se zohledněním zbytkové hodnoty. Zbytkovou hodnotou aktiva je odhadovaná peněžitá částka, která by byla získána z vyřazení aktiva, pokud by bylo ve stavu, ve kterém by bylo na konci své užitečné životnosti, snížená o předpokládané náklady související s jeho vyřazením“.¹

V této souvislosti se hovoří o zpětně získatelné částce. Ke skončení užitečné životnosti může být majetek prodán, odvezen do sběru jako kovový odpad, aktivován jako náhradní díly.

Jak již bylo zmíněno v úvodu v praxi není zbytková hodnota příliš používána, proto v další části bude uvedena případová studie na hypotetickém příkladu ve variantním zpracování za použití a nepoužití zbytkové hodnoty.

[#] Tento příspěvek byl zpracován s využitím prostředků institucionální podpory na dlouhodobý koncepční rozvoj vědy a výzkumu na FFÚ VŠE IP 100040.

[1] 2025-07-18_NZoU-cervenec-2025.pdf, in <https://www.mfcr.cz/cs/dane-a-ucetnictvi/ucetnictvi/nova-ucetni-legislativa-soukromeho-a-verejneho-sek/pravni-predpisy>

3. Případová studie – při použití zbytkové hodnoty

Podnik ABC pořizuje 1.1. roku 200X výrobní linku s předpokládanou životností 5 let v hodnotě 1 milion Kč. Externí náklady spojené s pořízením 200 tis. Kč (doprava, montáž) uhrazeny z bankovního účtu. Předpokládá, že po dobu předpokládané životnosti na ní bude vyrobeno 1 milion kusů, společnost je schopna zjistit počet výrobků v jednotlivých letech. Po pěti letech předpokládá prodej za částku 200 000 Kč firmě CDE.

Počáteční zůstatky:

Peněžní prostředky uložené na bankovním účtu a základní kapitál 3 miliony korun.

Dosažené počty vyrobených kusů:

- rok 200X – počet vyrobených kusů 300 000
- rok 200X+1 – počet vyrobených kusů 150 000
- rok 200x+2 – počet vyrobených kusů 400 000
- rok 200X+3 – počet vyrobených kusů 100 000
- rok 200X+4 – počet vyrobených kusů 50 000

Dne 31.12.20X4 dochází k prodeji za cenu 250 000 Kč firmě CDE.

Účetní deník v jednotlivých letech:

Tabulka 1: Účetní deník ABC v jednotlivých letech

Datum	Text	Účet Má Dáti	Účet DAL	Kč
01.01.200X	Nákup výrobní linky (úhrada z účtu)	Pořízení dlouhodobého majetku	Běžný účet	1 000 000
01.01.200X	Instalace a doprava výrobní linky	Pořízení dlouhodobého majetku	Běžný účet	200 000
01.01.200X	Uvedení výrobní linky do provozu	Dlouhodobý hmotný majetek	Pořízení dlouhodobého majetku	1 200 000
31.12.200X	Odpisy dlouhodobého majetku	N – Odpisy	Oprávký k dlouhodobému majetku	300 000
31.12.200X+1	Odpisy dlouhodobého majetku	N – Odpisy	Oprávký k dlouhodobému majetku	150 000
31.12.200X+2	Odpisy dlouhodobého majetku	N – Odpisy	Oprávký k dlouhodobému majetku	400 000
31.12.200X+3	Odpisy dlouhodobého majetku	N – Odpisy	Oprávký k dlouhodobému majetku	100 000
31.12.200X+4	Odpisy dlouhodobého majetku	N – Odpisy	Oprávký k dlouhodobému majetku	50 000

Datum	Text	Účet Má Dáti	Účet DAL	Kč
31.12.200X+4	Prodej výr linky	N – Zůstatková cena při prodeji DHM	Oprávký k dlouhodobému majetku	200 000
31.12.200x+4	Vyřazení linky – prodej	Oprávký k dlouhodobému majetku	Dlouhodobý majetek hmotný	1 200 000
31.12.200X+4	výrobní linky (příjem na účet)	Bankovní účet	V – tržby z prodeje DHM	250 000

Postup při výpočtu odpisů:

Stanovení odpisové základny (tj. částky, ze které budou odpisy stanoveny):

Pořizovací cena: 1 200 000, Kč, zbytková hodnota 200 tis. Kč, tj. odpisová základna bude činit 1 000 000 Kč. Jelikož je podnik schopen měřit skutečné výkony v jednotlivých letech, použije metodu výkonových odpisů.

Výpočet odpisů v roce 200X: (Odpisová základna/celková kapacita) * dosažená kapacita v roce 200X, tj. 1 mil. /1 mil. Kč*300 000 = 300 000, tj. odpisy budou ve výši 300 tis. Kč. Odpis na jeden vyrobený kus činí 1 korunu, lze tedy analogicky stanovit odpisy v jednotlivých letech.

Nyní znázorníme konečné rozvahy v jednotlivých letech:

Tabulka 2: Rozvaha podniku ABC k 31.12.200X

Aktivum	Brutto	Korekce	Netto	Pasivum	Kč
Dlouhodobý majetek hmotný	1 200 000	-300 000	900 000	Základní kapitál	3 000 000
Bankovní účet	1 800 000	0	1 800 000	VH běžného období	-300 000
Součet aktiv	3 000 000	-300 000	2 700 000	Součet pasiv	2 700 000

Tabulka 3: Rozvaha podniku ABC k 31.12.200X+1

Aktivum	Brutto	Korekce	Netto	Pasivum	Kč
Dlouhodobý majetek hmotný	1 200 000	-450 000	750 000	Základní kapitál	3 000 000
Bankovní účet	1 800 000	0	1 800 000	VH minulých let	-300 000
				VH běžného období	-150 000
Součet aktiv	3 000 000	-450 000	2 550 000	Součet pasiv	2 550 000

Tabulka 4: Rozvaha podniku ABC k 31.12.200X+2

Aktivum	Brutto	Korekce	Netto	Pasivum	Kč
Dlouhodobý majetek hmotný	1 200 000	-850 000	350 000	Základní kapitál	3 000 000
Bankovní účet	1 800 000	0	1 800 000	VH minulých let	-450 000
				VH běžného období	-400 000
Součet aktiv	3 000 000	-850 000	2 150 000	Součet pasiv	2 150 000

Tabulka 5: Rozvaha podniku ABC k 31.12.200X+3

Aktivum	Brutto	Korekce	Netto	Pasivum	Kč
Dlouhodobý majetek hmotný	1 200 000	-950 000	250 000	Základní kapitál	3 000 000
Bankovní účet	1 800 000	0	1 800 000	VH minulých let	-850 000
				VH běžného období	-100 000
Součet aktiv	3 000 000	-950 000	2 050 000	Součet pasiv	2 050 000

Tabulka 6: Rozvaha podniku ABC k 31.12.200X+4

Aktivum	Brutto	Korekce	Netto	Pasivum	Kč
Dlouhodobý majetek hmotný	0	0	0	Základní kapitál	3 000 000
Bankovní účet	2 050 000	0	2 050 000	VH běžného období	0
				VH minulých let	-950 000
Součet aktiv	2 050 000	0	2 050 000	Součet pasiv	2 050 000

4. Případová studie – bez použití zbytkové hodnoty

Podnik ABC pořizuje 1.1. roku 200X výrobní linku s předpokládanou životností 5 let v hodnotě 1 milion Kč. Externí náklady spojené s pořízením 200 tis. Kč (doprava, montáž) uhrzeno z bankovního účtu. Přepokládá, že za dobu používání na ní vyrobí 1 milion kusů. Zbytkovou hodnotu nepředpokládá.

Počáteční zůstatky:

Peněžní prostředky uložené na bankovním účtu a základní kapitál 3 miliony korun.

Dosažené počty vyrobených kusů:

200X 300 000 ks, 200X+1 150 000 ks výrobků, , 200x+2 400 000 ks výrobků, 200X+3 100 000 ks výrobků, 200X+4 50 000 ks výrobků.

Dne 31.12.20X4 dochází k prodeji za cenu 250 000 Kč firmě CDE.

Tabulka 7: Účetní deník ABC v jednotlivých letech

Datum	Text	Účet Má Dáti	Účet DAL	Kč
01.01.200X	Nákup výrobní linky (úhrada z účtu)	Pořízení dlouhodobého majetku	Běžný účet	1 000 000
01.01.200X	Instalace a doprava výrobní linky	Pořízení dlouhodobého majetku	Běžný účet	200 000
01.01.200X	Uvedení VL do provozu	Dlouhodobý majetek hmotný	Pořízení dlouhodobého majetku	1 200 000
31.12.200X	Odpisy dlouhodobého majetku	N – Odpisy	Oprávky k dlouhodobému majetku	360 000
31.12.200x+1	Odpisy dlouhodobého majetku	N – Odpisy	Oprávky k dlouhodobému majetku	180 000
31.12.200X+2	Odpisy dlouhodobého majetku	N – Odpisy	Oprávky k dlouhodobému majetku	480 000
31.12.200X+3	Odpisy dlouhodobého majetku	N – Odpisy	Oprávky k dlouhodobému majetku	120 000
31.12.200X+4	Odpisy dlouhodobého majetku	N – Odpisy	Oprávky k dlouhodobému majetku	60 000
31.12.200X+4	Prodej vyr linky	N – Zůstatková cena při prodeji DHM	Oprávky k dlouhodobému majetku	0
31.12.200x+4	Vyřazení linky – prodej	Oprávky k dlouhodobému majetku	Dlouhodobý majetek hmotný	1 200 000
31.12.200X+4	Prodej VL	Bankovní účet	V – tržby z prodeje DHM	250 000

Postup při výpočtu odpisů:

Stanovení odpisové základny (tj. částky, ze které budou odpisy stanoveny):

Pořizovací cena: 1 200 000, Kč, zbytková hodnota 0 tis. Kč, tj. odpisová základna bude činit 1 200 000 Kč.

Jelikož je podnik schopen stanovit výkon po dobu životnosti a měřit skutečné výkony v jednotlivých letech, použije metodu výkonových odpisů.

Výpočet odpisů v roce 200X: (Odpisová základna/celková kapacita) * dosažená kapacita v roce 200X, tj. 1,2 mil. /1 mil. Kč*300 000 = 360 000, tj. odpisy budou ve výši 360 tis. Kč. Vidíme, že odpis na jeden vyrobený kus činí 1,20 Kč, je tedy možné analogicky stanovit odpisy v jednotlivých letech.

Nyní znázorníme konečné rozvahy v jednotlivých letech:

Tabulka 8: Rozvaha podniku ABC k 31.12.200X

Aktivum	Brutto	Korekce	Netto	Pasivum	Kč
Dlouhodobý majetek hmotný	1 200 000	-360 000	840 000	Základní kapitál	3 000 000
Bankovní účet	1 800 000	0	1 800 000	VH běžného období	-360 000
Součet aktiv	3 000 000	-360 000	2 640 000	Součet pasiv	2 640 000

Tabulka 9: Rozvaha podniku ABC k 31.12.200X+1

Aktivum	Brutto	Korekce	Netto	Pasivum	Kč
Dlouhodobý majetek hmotný	1 200 000	-540 000	660 000	Základní kapitál	3 000 000
Bankovní účet	1 800 000	0	1 800 000	VH minulých let	-360 000
				VH běžného období	-180 000
Součet aktiv	3 000 000	-540 000	2 460 000	Součet pasiv	2 460 000

Tabulka 10: Rozvaha podniku ABC k 31.12.200X+2

Aktivum	Brutto	Korekce	Netto	Pasivum	Kč
Dlouhodobý majetek hmotný	1 200 000	-1 020 000	180 000	Základní kapitál	3 000 000
Bankovní účet	1 800 000	0	1 800 000	VH minulých let	-540 000
				VH běžného období	-480 000
Součet aktiv	3 000 000	1 020 000	1 980 000	Součet pasiv	1 980 000

Tabulka 11: Rozvaha podniku ABC k 31.12.200X+3

Aktivum	Brutto	Korekce	Netto	Pasivum	Kč
Dlouhodobý majetek hmotný	1 200 000	-1 140 000	60 000	Základní kapitál	3 000 000
Bankovní účet	1 800 000	0	1 800 000	VH minulých let	-1 020 000
				VH běžného období	-120 000
Součet aktiv	3 000 000	1 140 000	1 860 000	Součet pasiv	1 860 000

Tabulka 12: Rozvaha podniku ABC k 31.12.200X+4

Aktivum	Brutto	Korekce	Netto	Pasivum	Kč
Dlouhodobý majetek hmotný	0	0	0	Základní kapitál	3 000 000
Bankovní účet	2 050 000	0	2 050 000	VH běžného období	190 000
				VH minulých let	-1 140 000
Součet aktiv	2 050 000	0	2 050 000	Součet pasiv	2 050 000

5. Případová studie – závěr:

Nyní uvedeme srovnávací tabulku výsledků hospodaření v jednotlivých obdobích:

Tabulka 13: Srovnávací výsledky v jednotlivých letech:

Období	Náklad	Výnos	Náklad	Výnos	Náklad	Výnos
	Varianta se zbytkovou hodnotou		Varianta bez zbytkové hodnoty			
200X	300 000		360 000		-60 000	0
200X+1	150 000		180 000		-30 000	0
200X+2	400 000		480 000		-80 000	0
200x+3	100 000		120 000		-20 000	0
200X+4	250 000	250 000	60 000	250 000	-190 000	0

6. Případová studie – závěr:

Tématem článku byl vybraný paragraf 153 paragrafovaného návrhu nového zákona o účetnictví, zabývající se odpisy. Součástí tohoto paragrafu je relativně nový pojem zbytková hodnota, běžně používaný v mezinárodních účetních standardech. V podmínkách VŠE je již dlouho součástí výuky základních předmětů finančního účetnictví 1 FU 201, 1 FU 211 a 1 FU 202, ale i navazujících seminářů v rámci magisterského stupně studia. Nakolik je předmětem odborně zaměřených středních škol nemám přehled, ale mohu posoudit jako auditor, že tento pojem není v praxi příliš často zapracován do „odpisové politiky“. Pro upřesnění dodávám, že předmětem článku jsou pouze účetní odpisy, je zcela abstrahováno od daňových odpisů, kterých se zbytková hodnota netýká.

Pokud tento článek přispěje k rozšíření povědomí o tomto pojmu, bude jediné dobře.

Literatura

- [1] 2025-07-18_NZoU-cervenec-2025.pdf, in <https://www.mfcr.cz/cs/dane-a-ucetnictvi/ucetnictvi/nova-ucetni-legislativa-soukromeho-a-verejneho-sek/pravni-predpisy>)

Abstrakt

Článek je zaměřen na vymezení účetních odpisů podle § 153 návrhu nového zákona o účetnictví v České republice. Součástí tohoto paragrafu je i vymezení pojmu zbytková hodnota. Součástí článku jsou variantně zpracované případové studie. První případová studie zachycuje účtování a rozvalu za použití zbytkové hodnoty; druhá případová studie je zpracována analogicky v případě, kdy zbytková hodnota použita není. Součástí článku je i srovnávací tabulka porovnávající obě varianty z hlediska výsledku hospodaření v jednotlivých letech.

Klíčová slova:

Zákon o účetnictví, odpisy, zbytková hodnota

Depreciation versus permanent value adjustments

Abstract

The article focuses on the definition of accounting depreciation according to Section 153 of the draft new Accounting Act in the Czech Republic. This section also defines the term residual value. The article includes case studies processed in different ways. The first case study captures accounting and balance sheet using residual value; the second case study is processed analogously in the case where residual value is not used. The article also includes a comparative table comparing both variants in terms of the development of the economic result.

Keywords:

Accounting Act, depreciation, residual value

JEL klasifikace: M41